

Opcions

Aigua, com gestionem aquest bé comú?

La resposta no només vindrà dels núvols

Panorama És sequera... o és saqueig?

Entrevista a Míriam Planas, membre d'Aigua és vida

Reportatge Tres dècades de moviments ciutadans per l'aigua

Entrevista a membres de l'Observatori de l'Aigua de Terrassa

No deixa de semblar-me curiós que, justament quan la ploma d'aquest editorial torna a mans d'una dona, ho faci per tractar el tema de l'aigua, un element que des de moltes mitologies s'associa a éssers femenins.

Però no és de dones ni de feminitat del que parlem aquí, ni de l'element aigua, carregat de mites i llegendes que evocuen paratges frondosos, cristal·lins, humits i engendrators de vida. No. Del que parlem aquí és dels llots que queden després de dècades d'explotació de recursos naturals, de dinàmiques extractivistes i, de nou, de lògiques patriarcal. Parlem de gestió privada de recursos naturals, de sobreposar el domini i el lucre també en les nostres relacions amb la naturalesa. I de com això desencadena que, per a moltes persones i comunitats, sigui molt difícil accedir a l'aigua potable. Parlem de com allò que és essencial per a la vida necessita ser concebut com a dret humà per poder ser garantit, i de com, ni així, aconsegueix ser-ho.

M'agradaria dir-vos que estem amb l'aigua fins al coll i, en sentit figurat, potser és així. En sentit literal, però, amb prou feines ens deu arribar als turmells. I és que el context actual de sequera i d'escassetat d'aigua ens obliga a parlar del tema. L'any 2005, Opcions ja hi va dedicar un dels seus quaderns i és interessant rellegir allò que es deia ara fa gairebé vint anys, tot contrastant-ho amb dades actuals: s'apuntava la sobreexplotació dels aqüífers, es parlava de les conseqüències de l'escalfament global en els cicles hidrològics (sequeres, pluges, inundacions) i s'assenyalava l'elevat consum de l'agricultura, fent notar la conversió de molts cultius tradicionalment de secà (com l'olivera o la vinya) al regadiu per respondre a les pressions del mercat. Si bé és cert que molts paisatges que llavors es dibuixaven avui s'han degradat encara més i que les conseqüències s'accentuen, també ho és que continuen i es repliquen les lluites en defensa del territori i que l'onada remunicipalitzadora inunda el mapa per reclamar el retorn de la sobirania i de la gestió comunitària, també en l'aigua.

Parlar d'aigua avui no és tant parlar de com la consumim a casa, sinó de com la gestionem des del seu origen fins que surt per l'aixeta, de com entenem el concepte de conca i com visualitzem o no tot el seu cicle i totes les vides que l'aigua com a hàbitat possibilita. Parlar d'aigua avui vol dir apuntar més enllà de l'ús individual i assenyalar tots aquells sectors no prioritaris que han de reduir-ne el consum des d'ara mateix. I tancar l'aixeta del turisme, de la nova construcció o de l'agroindústria, per exemple. Perquè el consum d'aigua és, també i de nou, una qüestió de classe; i no és l'aixeta de les nostres llars la que cal prioritzar tancar, sinó la del consum desbocat de certs sectors.

Tot plegat ha d'anar acompanyat de política pública per al manteniment de la xarxa, de pressió legal per garantir la responsabilitat d'empreses i corporacions de restaurar la qualitat de les masses d'aigües degradades i de molta, molta mobilització per reclamar allò que mai no hauria de deixar de ser: l'aigua per a la vida i com a font de vida.

I sempre amb la mar de fons pròpia dels nostres temps: el que ens cal ara és gestionar l'escassetat. I el repte és fer-ho amb criteris de justícia social i ambiental i de repartiment de la riquesa. I si pot ser, amb la responsabilitat moral de restaurar els danys acumulats durant anys. Aquí i arreu.

MIREIA BOSCH MATEU, responsable de continguts d'OPCIONES

COORDINACIÓ

Mireia Bosch Mateu

ASSESSORAMENT EDITORIAL

Dante Maschio Gastelaars

REDACCIÓ I EDICIÓ

Mireia Bosch Mateu

COLLABORACIONS

Annelies Broekman, Antonio Eid, Dante Maschio Gastelaars, Jordi Lluís Huguet, Víctor Yustres

DISSENY

LA PAGE, Elionor Vendrell

MAQUETACIÓ

Elionor Vendrell

FOTOGRAFIA

Joana Ariet, Susanna Ferreres, SOS Costa Brava, Aigua és Vida

IL·LUSTRACIONS

Glòria Vives

CORRECCIÓ I TRADUCCIÓ

L'Apòstrof

ADMINISTRACIÓ

Andrea Averion

COMUNICACIÓ

Joana Ariet

PUBLICITAT

publicitat@opcions.coop

IMPRESSIÓ

Gramagraf, SCCL

SUBSCRIPCIONS

opcions@opcions.coop
93 412 76 75

Dipòsit legal: B-17766-2002

ISSN: 1579-9476

Aquesta revista també s'edita en castellà.

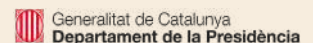
Aquesta publicació rep el suport de:

Per a aquest número hem comptat amb la col·laboració i assessorament d'Enginyeria Sense Fronteres i Aigua és vida.

Amb el suport de:

OPCIONES DE CONSUM RESPONSABLE. SCCL

C/ Casp 43, baixos
08010 Barcelona

Tel. 93 412 76 75

opcions@opcions.coop
opcions.org

SUMARI

ENTREVISTA A

Míriam Planes

“El primer que cal dir és que, amb l'emergència climàtica, la disponibilitat d'aigua disminuirà.”

pàg 2

PANORAMA

**ÉS SEQUERA...
O ÉS SAQUEIG?**

pàg 10

**LLATINOAMÈRICA: LLUITES I
REPTES QUE INSPIREN**

pàg 12

**AIGUA: NEGOCI
O BÉ COMÚ?**

pàg 16

**ESTIRANT EL FIL DE
LA SEQUERA**

pàg 26

**L'AIGUA DE BOCA: DE
L'AIXETA, ENVASADA O
FILTRADA**

pàg 32

GUIA PRÀCTICA

**DEIXAR DE MIRAR
EL CEL, NO ÉS NOMÉS
MANCA DE PLUJA**

pàg 38

GLOSSARI

pàg 40

LA GESTIÓ DE LA SEQUERA

pàg 42

**COM FEM FRONT A LA
SEQUERA?**

pàg 44

VIES POSSIBLES

pàg 46

ENTREVISTA A

L'Observatori de
l'Aigua de Terrassa

“S'escriu aigua, es llegeix
democràcia”

pàg 48

REPORTATGE

**Tres dècades de
moviments ciutadans
per l'aigua**

pàg 56

MÓN EN MOVIMENT

**Iniciatives, recursos,
documentals i llibres**

pàg 64

BANC DE RECURSOS

pàg 70

FSC
www.fsc.org

RECICLAT

Paper fet de
material reciclat

FSC® C074301

ENTREVISTA A MIRIAM PLANAS

PER MIREIA BOSCH MATEU

FOTOGRAFIA: JOANA ARIET

“AIGUA, UN DRET I NO UNA MERCADERIA”

Miriam Planas

Miriam Planas és enginyera química, especialitzada en tractament d'aigües i sostenibilitat. És també membre de la plataforma Aigua és Vida, del Moviment per l'Aigua Pública i Democràtica de l'Àrea Metropolitana de Barcelona, participa a la Red Agua Pública (xarxa estatal) i al Moviment Europeu de l'Aigua. Forma part

de la comissió executiva de l'Associació de Municipis i Entitats per l'Aigua Pública i del comitè directiu de la Global Water Partnership Alliance (GWOPA), que depèn d'UN-Habitat. És voluntària d'Enginyeria Sense Fronteres des del 2007 i des de fa set anys hi treballa vinculada a la campanya “Aigua, un dret i no una mercaderia”.

MB Míriam, estàs aquí com a portaveu d'Aigua és Vida. Ens expliques què és?

M Aigua és Vida és una plataforma que agrupa organitzacions d'arreu del territori català que lluiten per preservar el bon estat de les masses d'aigua i per vetllar pel compliment del dret humà a l'aigua i al sanejament (DHAS). Com veus, són dues línies de treball: la primera més vinculada al món de l'ecologisme i la segona a la defensa dels drets humans. La singularitat d'Aigua és Vida és fer confluïr aquestes dues línies. I així tenim plataformes arreu del territori que lluiten per les remunicipalitzacions i en defensa d'una gestió pública i democràtica de l'aigua (Girona, Terrassa, l'Anoia, Manlleu, etc.), a més de grups ecologistes com el Grup de Defensa del Ter, Ecologistes en Acció, la Plataforma en Defensa de l'Ebre, etc., que fa anys que lideren les lluites ecologistes al voltant de l'aigua a Catalunya. I Aigua és Vida fa d'altaveu de totes aquestes lluites, les aglutina i les potencia.

MB Com neix Aigua és Vida i per què?

M La Plataforma Aigua és Vida es presenta en roda de premsa davant la seu de l'Agència Catalana de l'Aigua (ACA) el 9 de novembre de 2011. En aquesta es denuncia el desmantellament del sector públic de l'aigua a Catalunya i els riscos que suposarà la privatització de l'empresa pública Aigües Ter-Llobregat, que abasteix l'aigua en alta (des dels rius fins als dipòsits municipals) a prop de cinc milions de persones.

MB Em sembla obvi fer-te aquesta pregunta, però és el punt de partida d'aquest quadern: l'aigua com a bé comú o l'aigua com a objecte de negoci?

M Entenem que l'aigua no ha de ser un negoci, sinó que l'aigua és un dret humà i la seva gestió ha d'estar guiada pels principis de sosteniment de la vida i no pels principis de generació de negoci, que és el que tenim amb la gestió privada.

MB Parles de la presa de consciència sobre el nivell de privatització. Quin tipus de gestió predomina a Catalunya?

M A escala mundial, el 90% de la població s'abasteix a través d'operadors públics. A Catalunya, un 78% de la població s'abasteix a través d'operadors privats. A Europa tenim un 80% de gestió pública, a Espanya un 50% i a Catalunya poc més d'aquest 20%.

És davant d'aquest panorama que neix Aigua és Vida i es comença la lluita per les remunicipalitzacions, que se sumen a les lluites ecologistes ja existents. L'any 2015 es llancen els mapes de l'aigua a Catalunya al web d'Aigua és Vida, que mostren l'alt grau de privatització de la gestió de l'aigua municipal, el monopoli de l'empresa Agbar, i es fan públiques les dates de finalització de contractes en molts municipis. Això facilita l'impuls de campanyes de municipalització.

MB Tot i aquest predomini del model privatitzat, podem parlar d'una onada remunicipalitzadora aquests darrers anys, no?

M Crec que ara mateix hi ha pocs països al món que tinguin tantes remunicipalitzacions. En deu anys tenim 32 municipis que han remunicipalitzat. Només el 2022 ja vam tenir deu remunicipalitzacions i des d'ara fins al 2030 hi ha més de 150 municipis que acaben la concessió i que poden recuperar el servei. I això és un èxit, perquè remunicipalitzar no és fàcil. Les lleis estan fetes per privatitzar: qualsevol govern pot privatitzar qualsevol dia de qualsevol any. Però remunicipalitzar és molt més difícil. Amb la privatització, els ajuntaments perden el control de la informació del servei de l'aigua, i les empreses posen complicat recuperar l'accés a aquesta informació. Calen anys per preparar una remunicipalització, i s'ha d'estar ben preparats per al moment que acaba la concessió, que és quan es pot remunicipalitzar.

MB Em pots parlar del concepte de Nova cultura de l'aigua?

M Hi ha un manifest fundacional del que entenem per Nova cultura de l'aigua. Diu bàsicament que l'aigua ha de ser per a la vida, la de les persones i la dels ecosistemes. En un primer nivell, hi ha l'aigua que sí o sí s'ha de garantir, i aquí parlem, per exemple, de garantir cabals ecològics suficients perquè als rius s'hi pugui desenvolupar la vida d'animals, plantes, etc., i alhora garantir l'abastament de les persones. En un segon nivell, hi hauria l'aigua per al negoci i en un tercer, l'aigua per a l'oci. En definitiva, és plantejar-nos per a què fem servir l'aigua: hem de parlar de la quantitat d'aigua, sí, però hem de plantejar-nos també què hi ha darrere de les demandes d'aigua. Aigua per a què i aigua per a qui. Així, si l'aigua és per fer negoci, en cap cas no pot passar pel damunt dels cabals ecològics, per exemple.

MB Entenc que, quan hi ha una gestió privada de l'aigua, aquesta gestió de la demanda amb mirada de preservar els ecosistemes fluvials i els cabals ecològics no s'aplica. I quan parlem de gestió pública?

M Quan parlem de remunicipalitzacions no parlem només de gestió pública, sinó de gestió pública i democràtica de l'aigua. Parlem de recuperar el control de l'aigua pels ajuntaments, però també per part de les persones usuàries, de la ciutadania. Perquè hem oblidat el saber de l'aigua: no sabem d'on ve l'aigua que bevem, desconeixem en quin estat es troben els rius, etc. En aquest sentit, les remunicipalitzacions suposen l'oportunitat de recuperar el control de l'aigua pels ajuntaments i també la possibilitat de recuperar el coneixement sobre l'aigua de manera generalitzada. En Joan Gaya, quan parla d'això, ens explica que als anys 80 els ajuntaments es preocupaven per garantir serveis bàsics (escoles, asfaltats de carrers, etc.), i l'aigua no entrava en aquestes prioritats; va ser llavors quan moltes gestions de l'aigua es van deixar en mans privades.

Per tant, una gestió pública, tal com l'entendem, representa l'oportunitat de recuperar el control sobre l'aigua. I en l'escenari d'emergència que vivim, on cada vegada en tindrem menys, serà molt important que els ajuntaments i la ciutadania puguin decidir per a què utilitzen aquesta aigua.

MB Com podem garantir l'interès comú i no només polític en un sistema de gestió pública de l'aigua?

M Nosaltres proposem observatoris participats per la ciutadania, o assemblees ciutadanes. Un bon exemple és l'Observatori de l'Aigua de Terrassa, que és un espai que ajuda a prendre decisions posant en comú els interessos no només de l'ajuntament o de l'empresa d'aigua, sinó també de la ciutadania. D'aquesta manera es garanteix millor que es vetlla pel bé comú en la presa de decisions.

Alhora, els observatoris són espais per fer accessible la informació. Sovint en el món de l'aigua, com passa en el de l'energia, ens trobem amb un alt nivell de tecnificació del discurs, que allunya la possibilitat que la ciutadania hi participi. I si parlem d'aigua per a què i aigua per a qui, tothom hi ha de poder participar i disposar d'informació accessible i comprensible.

MB De quina manera, en canvi, el model privatitzat no afavoreix aquest dret a l'aigua de què parlem i quines conseqüències té aquest model per a la població?

M Des d'Aigua és Vida fa molts anys que denunciem els impactes de la privatització. De fet, la lluita comença amb la Guerra de l'Aigua de Cochabamba, l'any 2000. El que va passar llavors a Bolívia és que es va privatitzar l'aigua i la ciutadania va sortir en massa per denunciar la pujada dels preus. Aquest increment del preu és el primer impacte per a la ciutadania que té el model privat de gestió.

Un altre efecte del model privatitzat són els talls de subministrament i el desconeixement, per part

de les administracions locals, de les afectacions d'aquests talls en la població.

A banda d'això hi ha el que anomenem costos il·legítims de les operadores privades.

Finalment, hem de parlar de transparència i opacitat. Enfront de les dificultats per accedir a dades reals de les companyies, veiem constantment campanyes publicitàries que l'únic que fan és promocionar la marca quan la ciutadania no té el dret a escollir quina és la seva companyia subministradora, sinó que li ve donada. Quin sentit té que estiguin fent publicitat? En un sistema de gestió pública, aquests diners es podrien invertir en campanyes de conscienciació per donar a conèixer el cicle de l'aigua, les necessitats que tenim, etc., en comptes de promocionar la imatge de l'empresa.

Encara una última conseqüència d'aquest model privatitzat és l'acumulació de poder per part de les empreses: poder econòmic, jurídic, mediàtic. Ens trobem amb corporacions que tenen més

poder que els ajuntaments. I sovint, quan es decideixen a remunicipalitzar, comencen a rebre demandes de l'empresa subministradora. I això genera por entre els ajuntaments.

MB Dius que una de les afectacions més clares del model de gestió privada en termes socials són els talls de subministrament.

M La privatització amenaça el dret humà a l'aigua i al sanejament perquè la necessitat d'obtenir beneficis es posa per damunt de la necessitat de garantir l'aigua.

A Catalunya, ara mateix, no tenim talls gràcies a la mobilització ciutadana que es va desencadenar amb la llei 24/2015 contra la pobresa energètica, però a la resta de l'Estat espanyol sí que continuen els talls.

MB M'has parlat també de costos il·legítims. A què us referiu quan parleu d'aquests costos?

M Són costos que no tenen a veure amb la prestació del servei d'aigua directament, sinó que són altres càrregues que assumim la ciutadania en la nostra factura. Un exemple és el cànon de coneixement: a Barcelona, per exemple, paguem 10 milions d'euros anuals per accedir al coneixement que ens brinda Aigües de Barcelona amb la seva gestió, però no hi ha cap servei a canvi, és simplement accedir a un suposat coneixement acumulat pel fet de gestionar l'aigua de la ciutat durant molts anys. Però aquest és un coneixement que ells han acumulat en la seva pràctica, que nosaltres ja paguem amb el nostre rebut! I Aigües de Barcelona cobra aquest cànon a tot arreu on presta el servei.

Més costos il·legítims són la publicitat o els beneficis, entre altres. Tots ells acaben sumant un 56% del cost de la factura, segons un estudi que vam fer sobre la tarifa de l'aigua a l'Àrea Metropolitana de Barcelona: "El que el rebut de l'aigua no explica".

MB Has comentat també que un dels impactes d'aquest model privat és l'opacitat. Per a Aigua és Vida, l'accés a la informació és una de les vostres batalles, oi?

M Quan tenim una gestió privada és molt difícil accedir a les dades. En el cas d'Aigües de

Barcelona ens trobem que hi ha molta dificultat per accedir a dades concretes. Per exemple, l'any 2016 vam demanar accedir a les dades sobre talls de subministraments que hi havia hagut abans de l'aplicació de la llei i ens va costar molt accedir-hi, i quan finalment l'AMB ens les va subministrar, Aigües de Barcelona va denunciar l'AMB.

MB M'agradaria que ens parlessis del dret humà a l'aigua i al sanejament. On queda recollit i quins mecanismes hi ha per fer-lo realment efectiu?

M El dret humà a l'aigua va ser reconegut per les Nacions Unides l'any 2010, tot i que a casa nostra, per exemple, fins al 2015 encara es feien talls en el subministrament. Una de les demandes d'Aigua és Vida és que aquest dret es reconegui al més alt nivell, tant a Catalunya com a la resta de l'Estat espanyol, a la Constitució, a l'Estatut, etc. Des de Red Agua Pública, que és l'organització amb qui treballem a escala estatal, s'està treballant una llei de mínim vital per al dret humà a l'aigua. Un moviment important relacionat amb aquest dret va tenir lloc a l'any 2014, amb la primera Iniciativa Ciutadana Europea. Aquesta iniciativa de participació ciutadana va tractar justament del dret humà a l'aigua i va recollir més d'un milió i mig de signatures. Cal dir, però, que malgrat la forta mobilització, el Parlament Europeu va fer una recomanació a la Comissió Europea perquè

recollís el dret humà a l'aigua, però la Comissió Europea no ho va fer.

Queda, doncs, molt camí per recórrer perquè els països reconeguin oficialment el dret humà a l'aigua. Lleis com la 24/2015 de Catalunya ens ajuden que, de facto, s'estigui complint, com a mínim pel que fa a talls.

MB De quina manera la llei contra la pobresa energètica ajuda a garantir el dret a l'aigua?

M La Llei 24/2015 és un exemple de les lluites aconseguides en els àmbits català, estatal i europeu. I una victòria que ens cal continuar celebrant perquè ha permès que gairebé no es facin talls de subministrament a Catalunya. A banda, també ens ha servit per canviar el relat i assenyalar que, també quan hi ha gestió privada, la garantia del subministrament ha d'anar per davant dels beneficis i que, per tant, s'ha de fer alguna cosa amb el deute de subministrament que les famílies no poden assumir. Abans no es parlava de la responsabilitat d'aquestes empreses amb relació al deute acumulat per les famílies; ara, hem aconseguit no només que no hi hagi talls de subministrament, sinó també que les empreses es facin responsables del pagament d'aquest deute.

MB Quin és el camí que encara ens queda per fer en relació amb aquesta llei?

M Un aspecte pendent seria poder resoldre les situacions de moltes famílies que es troben en situació irregular, que no tenen contracte o que viuen en precari i que, per tant, no tenen accés a fer un contracte de subministrament. En aquest sentit, hi ha molts ajuntaments que estan instal·lant comptadors solidaris per tal de regularitzar la situació i que les famílies puguin accedir a l'aigua, pagar-la i que es comptabilitzi. Necessitem que aquesta pràctica s'estengui a tots els ajuntaments de Catalunya.

MB Tot i així, el dret humà a l'aigua va més enllà d'evitar els talls de subministrament.

M Sí. A banda de l'accessibilitat, que hauria de garantir que no hi ha talls en el subministrament, es refereix també a l'assequibilitat, és a dir, que

l'aigua tingui un preu assequible, a la qualitat i a la disponibilitat.

Alhora, hi ha certs criteris que són comuns a tots els drets humans, com són la transparència, l'accés a la informació, la participació i la rendició de comptes. I aquí hi ha encara molta feina per fer, tant en la gestió privada com en la pública.

MB Ens cal continuar treballant per garantir una informació a l'abast de la ciutadania.

M Sí, necessitem moltes experiències per avançar en aquest aspecte. Es parla molt de sistemes intel·ligents, de smart city, etc., però es fa poc per mantenir la ciutadania informada. Caldrien campanyes de sensibilització per explicar el cicle de l'aigua, d'on ve, per a què la utilitzem, les problemàtiques associades, què podem fer-hi, etc. Per tant, vol dir invertir en transparència per obtenir no només aquestes dades, sinó per posar-les a disposició i pensar formes de participació que permetin a la ciutadania prendre decisions de manera informada en matèria d'aigua.

MB I aquí és on entren en joc els observatoris...

M La primera experiència va ser l'Observatori de París. Aquí tenim l'Observatori de Terrassa, o el de Cadis... Ara també se n'ha fet un a Xàtiva. Trobem algunes experiències, però encara ens queda un llarg camí per recórrer. Ens falta cultura democràtica, també en matèria d'aigua. I ens cal també explorar formes publicocomunitàries que permetin una gestió participada.

MB Canviem una mica de tema. Parlem d'emergència climàtica i de sequera?

M El primer que cal dir és que, amb l'emergència climàtica, la disponibilitat d'aigua disminuirà. Tots els estudis apunten que tindrem més episodis de sequera, més inundacions i, per tant, que cal adaptar les ciutats i la gestió que fem de l'aigua. Però és important dir que no és que tinguem poca aigua, sinó que la gestionem malament.

MB Hi ha garantia d'aigua urbana?

M Aquí tornem al punt d'abans. Mai es fa la pregunta d'aigua per a què. I abans de dir que no

ens arriba prou aigua o que en necessitem més quantitat per garantir determinat projecte, hem de preguntar-nos sobre l'ús que farem d'aquesta aigua. Ara mateix, en els plans directors d'aigua de l'àrea metropolitana, per exemple, es dona per fet que hi haurà un augment de la demanda. Però, per què es dona per fet això? Per què no ens plantejem quedar-nos tal com estem?

MB Això tindria a veure amb el creixement urbanístic?

M Sí. Mentre seguim construint noves urbanitzacions o noves construccions, que és el que es preveu als plans directors urbanístics de l'àrea metropolitana, difícilment podrem garantir l'aigua. Si actualment ja costa, per què ens continuem plantejant noves edificacions i noves cases que necessitaran més aigua? Això mateix passa, per exemple, a la costa catalana: les zones del litoral són molt denses urbanísticament, tenen molta demanda d'aigua i molt poca disponibilitat... Deixem de construir en aquestes zones perquè no podrem garantir l'aigua! Per tant, no és que no hi hagi aigua, sinó que no hi ha una planificació real. Es basa en el pressupòsit que farem arribar l'aigua allà on vulguem, en comptes de planificar en funció de l'aigua disponible, que és el que hauríem d'estar fent.

MB Em parles de disponibilitat d'aigua, però en quin estat es troba l'aigua de què encara disposem?

M Aquest és un altre dels grans reptes que tenim! Com recuperem les masses d'aigua que hem malmès? Per exemple, tenim un greu problema de contaminació d'aqüífers per nitrats a Osona i a moltes zones de Catalunya, perquè tenim una cabana porcina que no podem assumir. Vuit milions de porcs a Catalunya, i seguim augmentant! De nou, en comptes de revertir aquest creixement per tal de poder recuperar l'aigua dels aqüífers, no s'està fent en cap cas una política per revertir-ne la contaminació ni una política activa per investigar quants purins s'estan abocant, per exemple. Es confia en noves tecnologies que possibilitaran el creixement sense contaminar. La realitat, i l'anunci de sancions des de la UE, ens demostra que aquestes suposades miraculoses solucions no fan res més

que agreujar el problema. En aquest sentit, calen polítiques actives per recuperar l'estat de molts aqüífers per tal que les reserves estratègiques d'aigua estiguin disponibles.

MB La incidència de granges porcines als aqüífers és evident i alarmant, però... i en àrees urbanes? Com afecten aquestes àrees?

M A les zones urbanes ens passa que quan edifiquem impermeabilitzem el sòl, amb la qual cosa impediem que, quan plou, els aqüífers es carreguin. A més, augmentem el col·lapse del sistema de sanejament contaminant ciutats, ecosistemes, aigües superficials i costaneres. Per tant, mantenir els pocs sòls agrícoles que queden a les zones urbanes és fonamental per a la sobirania alimentària, per permetre que l'aigua de pluja s'infiltri i minimitzi les inundacions provocades per les cada vegada més intenses pluges torrencials, així com augmentar les zones verdes a les ciutats i la vegetació per tal d'incrementar la recàrrega dels aqüífers i també perquè facin de refugi climàtic contra les altes temperatures.

MB Estem parlant d'emergència climàtica i de mesures per adaptar-nos a la disponibilitat d'aigua. Hem parlat de zones agrícoles, urbanes..., però què passa amb totes les zones forestals?

M La gestió dels boscos és un altre repte que, si bé sembla que no està relacionat amb l'aigua, ho està, i molt! Fer una bona gestió de boscos permet que hi hagi menys evapotranspiració i que es recuperi més aigua per al sòl. Si netegem el sotabosc i no hi ha tanta mata, menys aigua s'evapotranspirarà i ajudarem a mantenir el sòl.

MB Per tot el que m'has dit, podem entendre que no s'estan fent prou polítiques actives per preservar i per restaurar les masses d'aigua disponible?

M Sí, i no s'està fent prou perquè es compleixi la llei o es compleixin les sentències que reclamen la restauració. Per exemple, un altre gran problema a Catalunya és la salinització del riu Llobregat. I aquí cal fer complir les diferents sentències sobre els runams del Bages, especialment la causa penal per salinització (242/14), exigint un pla de

recuperació ambiental, una fiança proporcional i la retirada del runam salí amb un calendari dels treballs detallat.

MB Parla'm d'altres polítiques que trobeu a faltar.

M En general, podem dir que trobem a faltar polítiques encaminades a evitar el deteriorament d'aquestes fonts naturals de què disposem, que serien un element clau conjuntament amb polítiques d'estalvi, d'aprofitament d'aigües grises i pluvials, polítiques que evitin la proliferació de grans infraestructures que encariran substancialment el preu de l'aigua com, per exemple, les dessaladores o l'aigua regenerada. Per nosaltres, les polítiques de regeneració d'aquests ecosistemes i dels aprofitaments en origen haurien d'anar per davant o al costat d'aquestes grans infraestructures. De fet, aquestes grans infraestructures segueixen la lògica de mantenir el sistema i el model d'oferta que tenim, sense qüestionar-nos el per a què o per a qui de l'aigua.

MB Em pots parlar de la gestió en origen de les aigües de pluja?

M Aquí ens enfrontem a un gran repte i és pensar com podem retornar les aigües pluvials de les ciutats als aqüífers, per tal d'evitar que es barregin amb la del clavegueram i se'n vagin

a les depuradores. Quan l'aigua de pluja es barreja amb la del clavegueram tenim una gran quantitat d'aigües brutes que, quan plou molt, acaben anant al mar perquè les depuradores no les poden absorbir, amb els conseqüents episodis d'elevada contaminació del mar. Per evitar això, hem d'apostar per la gestió en origen de l'aigua de pluja, per exemple la gestió comunitària de les aigües o la infiltració en aqüífers.

MB Com és la infiltració en aqüífers?

M Per exemple, s'utilitzen els sistemes urbans de drenatge sostenible (SUDS). Aquí, a Barcelona, n'hi ha força, però encara són insuficients. Es tracta de zones verdes que s'infiltringen directament a l'aqüífer en el moment de la pluja, per augmentar la quantitat d'aigua als aqüífers.

MB I la gestió comunitària de l'aigua de pluja, com seria? Me'n dones algun exemple?

M Seria, per exemple, aprofitar l'aigua que es podria fer als edificis. Hi ha municipis com Sant Cugat que tenen una ordenança per promoure la recuperació de les aigües de pluja i les aigües grises. Tot i així, t'haig de dir que és un tema complex, perquè tenim un clima mediterrani i plou poc, però quan plou, plou molt! Però es tracta de sistemes que poden aprofitar aquest volum.

PANORAMA

ÉS SEQUERA... O ÉS SAQUEIG?

ILLUSTRACIONS: GLÒRIA VIVES

QUEDA'T AMB AIXÒ

Més enllà de la sequera, tenim una demanda creixent d'aigua que ens manté en situació d'escassetat: les dades indiquen que, ja en temps de normalitat, estem consumint més aigua de la que seria viable pel sistema. Aquesta política ens ha portat a comprometre greument l'estat de salut de les masses d'aigua d'on s'extreu i ha transformat els territoris on es fa servir.

 Restaurar i preservar les nostres conques sempre serà més barat i amb un horitzó temporal major que les polítiques actuals. Hem de canviar l'enfoc de satisfer totes les demandes cap a prioritzar la salut de les masses d'aigua i els ecosistemes relacionats. Només així reduïrem la vulnerabilitat de l'aigua i els seus usos al canvi global.

 Per gestionar la sequera i prioritzar el bé comú i el DHAS és necessari que els ajuntaments tinguin garantit el govern de l'aigua i que la ciutadania tingui accés a les dades, gestionades de forma transparent i possibilitant espais de co-producció de política pública amb actors socials i ambientals.

 Les lluites per l'aigua van més enllà de la seva recuperació, impliquen restaurar i conservar els ecosistemes, retornar-la a la gestió pública i participada, mantenir la sobirania dels territoris i de les comunitats...
Per restaurar-la com allò que és: un bé comú essencial per a la vida.

 La resistència i la solidaritat entre les persones i comunitats afectades per les privatitzacions de l'aigua ha portat a dibuixar un mapa de reunicipalitzacions arreu del món que han mantingut o retornat l'aigua a mans públiques o comunitàries

LLATINOAMÈRICA: LLUITES I REPTES QUE INSPIREN

ANTONIO EID PEREDO
FUNDACIÓN ABRIL, BOLÍVIA

“El agua es nuestra, carajo”, “No es sequía, es saqueo”, “El agua no es una mercancía, los derechos no se privatizan”, “El agua es vida, no a la megaminería” són consignes que simbolitzen lluites llatinoamericanes contra la privatització del bé comú més important per a la vida.

A Llatinoamèrica hi ha lluites socials que representen la indignació comuna regional. Es van anar desenvolupant des de l'any 2000 i simbolitzen fites a les lluites per l'aigua i per la vida, i també representen reptes per als pobles que han de recuperar i conservar els seus béns comuns. En aquest article, desenvolupem breument quatre casos que són una mena de far a escala regional i mundial: dos van aconseguir tornar l'aigua a mans públiques i els altres dos continuen lluitant contra la privatització i alhora resisteixen sobre la base de la gestió comunitària de l'aigua. A més, abordem resumidament els impactes d'aquestes lluites i el sorgiment de xarxes regionals i mundials contra la privatització.

L'onada de privatitzacions de la dècada dels noranta, inspirada en les receptes miraculoses que portaria la introducció de polítiques neoliberals als problemes de gestió de l'aigua, va portar més problemes que solucions. Aquestes polítiques no van fer altra cosa que incrementar les dinàmiques d'espoliació a poblacions històricament explotades; lucre gràcies a la misèria dels altres. La privatització de béns comuns com l'aigua edifica les bases de la desigualtat. Però les injustícies sempre generen resistències, l'aigua convoca la col·laboració, insta la lluita social i a més promou confiança i solidaritat entre les persones afectades. Les lluites van més enllà de recuperar l'aigua, impliquen conservar i restaurar

ecosistemes, tornar l'aigua a la gestió pública, respectar la gestió comunitària, establir sobirania sobre els territoris, lluitant contra els coneguts “vampirs de l'aigua” i en alguns casos expulsant-los per tornar-la, finalment, al que és: un bé comú, essencial per a la vida.

La col·laboració en la lluita per l'aigua s'evidencia de diverses maneres. Vincles veïnals, comunals, interorganitzatius, nacionals, continentals i mundials es connecten per fixar el nord, coordinar, compartir, ensenyar i aprendre mútuament. És fonamental que les lluites apuntin —com va passar, després d'anys d'insistència, el juliol del 2010— al reconeixement explícit del Dret Humà a l'Aigua i al Sanejament per part de l'ONU i, a escales nacionals, a canviar els marcs normatius, com ara les constitucions polítiques i lleis d'aigua, per tornar-la al servei públic i perquè es respecti la gestió comunitària dels pobles del món.

LA GUERRA DE L'AIGUA A BOLÍVIA

L'any 2000, el departament de Cochabamba, a Bolívia, va ser el centre d'un aixecament popular que va sorgir com a resposta a l'abusiva aplicació de paquets neoliberals. A través de la llei 2029¹, el govern i els seus socis, un consorci d'empreses multinacionals i bolivianes, van intentar privatitzar l'aigua. I justament en un país on l'absència de l'estat en la provisió de serveis públics va fer que la població s'autoabastís i autogestionés l'aigua perforant i administrant pous en comitès i cooperatives comunitàries.

El poble unit, als carrers, amb l'eslògan “El agua es nuestra, carajo”, va fer retrocedir el govern, que va revertir la llei. L'administració de l'aigua va tornar a ser pública, això sí, amb les actuals lliçons d'aquesta victòria². La guerra de l'aigua va ser un exemple de lluita, va demostrar que recuperar la confiança, la solidaritat i la unió són claus per fer front a mesures injustes. La Coordinadora de Defensa del Agua y de la Vida, una entitat col·lectiva sense personalitat jurídica (no reconeguda oficialment, però amb total legitimitat social), que representava pagesos, ciutadans, obrers

1. Aquesta llei pretenia donar en concessió els drets de l'aigua per 40 anys: augmentava la tarifa entre un 30 i un 300%, indexava la tarifa al dòlar en un país on l'ingrés mínim era de 100 \$, permetia l'expropiació de les fonts d'aigua rurals i urbanes i prohibia recollir aigua de pluja, la qual cosa va inspirar la pel·lícula *También la lluvia*.

2. L'administració del servei públic va tornar a mans de l'estat, però actualment té alguns problemes: ineficient en cobertura, règim tarifari injust, filtració de més del 50%, burocràcia, sanejament col·lapsat.

de fàbriques, veïns i tota la indignada població de Cochabamba, va ser la que va liderar la lluita pel dret humà a l'aigua potable. Nou anys després, la nova constitució política de Bolívia va reconèixer el dret a l'aigua fonamental, i va remarcar que l'aigua és un bé comú. La guerra de l'aigua, primera victòria social de l'any 2000, va inspirar i influir moviments regionals i la resta del món.

EL PLEBISCIT URUGUAIÀ

Durant la dècada dels noranta, diverses empreses transnacionals es van instal·lar a l'Uruguai per tal de privatitzar l'aigua, cosa que va generar reaccions populars. L'any 2001 es va crear la Comisión en Defensa de la Costa de Oro y Pando, a les zones proposades a privatitzar. Després, el 2002, veïns, i treballadors sindicats van fer una crida a les organitzacions socials i van conformar la Comisión Nacional en Defensa de l'Agua y la Vida (CNDAV); amb la Federación de Funcionarios de las Obras Sanitarias del Estado (FFOSE) com a columna vertebral. Amb el lema “El agua es de todos”, el moviment va fer protestes públiques per alertar sobre les conseqüències de privatització: van recollir signatures dels ciutadans habilitats per votar (van comptar amb el suport de gairebé tots els partits polítics), la qual cosa va impulsar el plebiscit l'any 2004³, que va reformar la constitució i va convertir Uruguai en el primer país llatinoamericà que va declarar l'aigua com a dret humà fonamental, i a més va retornar els seus serveis a la gestió pública i es van establir les comissions de Cuencas y Acuíferos⁴. Si la guerra de l'aigua a Cochabamba es va guanyar als carrers, la ciutadania urugaia va demostrar que les victòries també es donen a les urnes. Uruguai va generar expectativa, inspiració i precedent històric a organitzacions, lluitadors socials, acadèmics i pobles del nostre planeta. Avui, la lluita continua.

ELS ACUEDUCTOS COMUNITARIOS

Colòmbia és exemple de gestió i conservació comunitària de l'aigua al sector rural i periurbà; tot i així, la gestió i les fonts d'aigua estan privatitzades. Les empreses van privatitzar l'aigua apropiant-se-la i contaminant-la a través de l'agroindústria, la mineria i l'energia. Van violar els drets humans i van generar impactes socials,

3. Malgrat els intents de veto del govern de torn.

4. La CNDAV va capacitar a tots els seus membres per difondre les propostes: van fer seminaris, tallers, conferències de premsa, debats locals; hi van participar acadèmics, veïns, docents, activistes socials, forces polítiques, professionals, funcionaris públics.

econòmics, ambientals⁵ que afecten la salut de la població i l'ecosistema.

Tot i aquestes dinàmiques d'espoliació, la població és resilient, i veu en l'organització una forma de resistència. Colòmbia compta amb més de 20.000 organitzacions comunitàries que garanteixen l'accés i el subministrament d'aigua a aproximadament 14 milions de persones que viuen a l'entorn rural. Els Acueductos Comunitarios⁶ van participar activament en la campanya en defensa de l'aigua com a bé públic. Del 2005 al 2010 comunitats camperoles urbanopopulars i organitzacions socials van proposar reformar la constitució, sota la mateixa consigna: l'aigua com a dret humà i bé públic, garantir una aportació d'aigua mínima vital gratuïta, respectar la gestió comunitària, així com la conservació dels ecosistemes essencials del cycle hídric. Si bé el mandat popular va aconseguir recollir més de 2 milions de signatures, no va ser acatat pel congrés colombià, que va arxivar aquest projecte de llei.

No obstant això, la resposta popular va ser que Acueductos Comunitarios va sorgir com a actor polític i subjecte col·lectiu, i el 2006 van organitzar la primera trobada nacional. Entre el 2016 i el 2023 construeixen la "lleï pròpia", que proposa reconèixer la solidaritat com un valor jurídic central, plantegen el reconeixement de la gestió comunitària de l'aigua per a comunitats camperoles, populars i indígenes que autogestionen i s'autoabasteixen d'aigua en el marc de l'economia solidària. Aquesta proposta va de la mà d'un altre projecte de lleï que estableix un règim especial per a la gestió comunitària de l'aigua i garanteix els drets dels Acueductos Comunitarios. El 2023 va començar aquest tràmit al congrés colombià que destaca perquè trenca l'ordre clàssic binari públic i privat. Ara més que mai, els Acueductos Comunitarios són actors fonamentals en la defensa de l'aigua i de la vida.

EL POBLE XILÈ CONTRA EL SAQUEIG

Anem a l'exemple més extrem i clar dels efectes de la privatització a Llatinoamèrica i del món. Xile, país assedegat d'aigua i de justícia, continua sent el laboratori d'assaig de les polítiques neoliberals que han negat el dret humà a l'aigua a la població. La Constitución Política i el codi d'aigües encara vigents, decretats per la dictadura de Pinochet, van entregar a empresaris privats, de manera gratuïta i perpètua, el dret d'aprofitament de l'aigua (les fonts i la gestió). A més, la propietat de l'aigua està separada de la propietat de la terra. L'aigua es va entregar a les indústries: forestal, hidroelèctrica, mineria i l'agroindústria. "No es sequia, es saqueo" és una de les consignes de lluita del poble xilè, que ja viu 42 anys d'espoli, sobreexplotació d'ecosistemes, desviament d'aigua de rius i explotació d'aigües subterrànies.

Les accions i les lluites contra la desposseïció són diverses, des de moviments socials i actes radicals, fins a iniciatives legislatives i institucionals. Es recorda com una fita l'any 2000 quan es va ocupar la mina Los Pelambres, a la regió de Coquimbo, on els manifestants van protestar perquè l'extracció minera contaminava aqüífers subterranis i superficials, cosa que afectava la salut i les activitats agrícoles i ramaderes de les comunitats. Un altre fet històric va tenir lloc el març de 2023: Xile va fer un petit però significatiu pas en la lluita contra la privatització. Els únics sistemes comunals d'Agua Potable Rural (APR), que són uns 4.300, es van unir creant institucionalitat nacional que els representarà. Pel seu caràcter comunitari, els APR prenen les decisions en relació amb l'ús i la cura de l'aigua, promouen pràctiques ambientals sostenibles i combaten els efectes de la sobreexplotació mercantil de l'aigua.

Si bé aquestes lluites compten amb portaveus i representants, la seva font de movilització és la gent del carrer: comunarios de Coquimbo, Xile; camperols del Valle Alto, Cochabamba, Bolívia; veïns de la Ciudad de la Costa, Uruguai; homes i dones del Páramo de Pisba, Colòmbia. Aquestes resistències locals s'enforteixen i s'enriqueixen molt més amb les experiències de lluita en altres punts geogràfics; la lluita regional és també global. Davant les receptes neoliberals mecàniques, respostes solidàries i coordinades.

5. No van modernitzar el sistema d'aqüeducte, van generar emissions no autoritzades, van convertir llacs en sedimentadors, va augmentar la pobresa, van disminuir les espècies piscícoles...

6. Comunitat organitzada (també Acueductos Veredales Comunitarios) que autogestiona l'aigua, semblant al que en altres països coneixem com a comitès, juntes o cooperatives d'aigua.

EL MOVIMENT INTERNACIONAL AGAFA FORÇA

Les repercussions de les lluites generen una onada expansiva d'alerta, solidaritat, aprenentatges i respostes organitzades davant de l'abús neoliberal. Tot just acabada la guerra de l'aigua a Bolívia, el mateix mes d'abril de 2000, representants i portaveus van compartir la seva experiència a la trobada internacional de pobles indígenes organitzada per l'ONU. Mesos després, en el Primer Fòrum Social Mundial dels Pobles a Porto Alegre, de caràcter antineoliberal, la temàtica de l'aigua donava visibilitat a les lluites que tenien lloc en aquell moment. En les dues ocasions, van participar-hi representants que recordaven molt bé la guerra de l'aigua, que van alertar dels riscos de la privatització i van compartir les seves experiències i estratègies per inspirar a lluitar en altres racons del món.

De la mateixa manera, Uruguai va demostrar ser un actor mundial clau en la lluita contra la privatització, ja que amb el plebiscit va fixar precedent prohibint la privatització i establint el dret humà a l'aigua. Els portaveus uruguaians van participar des del 2001 en fòrums socials dels pobles i fòrums alternatius de l'aigua, compartint la seva experiència. A més de participar al Fòrum Social Europeu, van col·laborar amb el moviment italià per la defensa de l'aigua, amb Enginyeria Sense Fronteres a Espanya i amb organitzacions d'Alemanya. Aquestes fites van generar un moviment d'organitzacions, ONG, treballadors de serveis públics, comunitats i acadèmies arreu del món que finalment van donar curs a canvis en polítiques locals de l'aigua i, el 2010, al reconeixement del dret humà a l'aigua i al sanejament.

El Consell Mundial de l'Aigua, amb els seus 358 membres (Banc Mundial, governs, Nacions Unides, Coca-Cola Nestlé, Suez, Veolia, Aigües de Barcelona, etc.), organitza els fòrums oficials mundials de l'aigua i li interessa mercantilitzar i privatitzar-la. Lluitant contra aquest poderós aparell que es lucra amb un dret humà i bé comú s'unifiquen diversos moviments mundials, i es genera un espai de reflexió, debat, intercanvi d'experiències que representa els veritables afectats per les polítiques mercantilistes, s'articulen accions i s'interpel·la al poder oficial. Són els fòrums alternatius de l'aigua que des de l'any 2003 són promoguts per associacions ciutadanes, treballadors de serveis públics, entitats i organitzacions internacionals, sindicats i administracions públiques solidàries. després de

més de 5 Fòrums Alternatius Mundials de l'Aigua, el moviment internacional per la justícia de l'aigua va validar l'espai de coordinació al Fòrum dels Pobles per l'Aigua, que ara és l'espai democràtic i plural dels pobles per dialogar i entendre l'aigua com a bé comú i com a dret humà.

Les formes de resistència al poder oficial mostren altra vegada la seva creativitat. Mentre es feia el Fòrum de Kyoto, els tres líders llatinoamericans van veure la necessitat d'articular les lluites regionals i van crear Red Vigilancia Interamericana por la Defensa y el Derecho al Agua, REDVIDA⁷, que va néixer com a resposta crítica a l'onada de privatització dels sistemes d'aigua. Aquesta xarxa va impulsar l'organització de diverses assemblees, que es van realitzar a l'Amèrica Central i del Sud, en molts dels casos precedint i acompanyant esdeveniments importants al Brasil, El Salvador, Equador, Argentina, Perú, Uruguai; durant el plebiscit del 2004, a Colòmbia, coincidint amb la signatura de l'acord de pau entre el govern i les FARC, i a Mèxic, durant la lluita per la llei general d'aigües.

Recentment, el moviment de l'aigua va coordinar una campanya mundial al voltant de la Conferència de l'ONU sobre l'Aigua que es va fer el març del 2023 a Nova York. Aquesta és la primera conferència de l'ONU sobre l'aigua en 46 anys, i va comptar paral·lelament amb el Fòrum dels Pobles per l'Aigua, PWF, que va fer una crida mundial a l'acció, i amb la campanya "Febrer Blau", que es va fer abans de la conferència, va instar els moviments de l'aigua d'arreu del món a participar i impugnar aquest esdeveniment sense precedents.

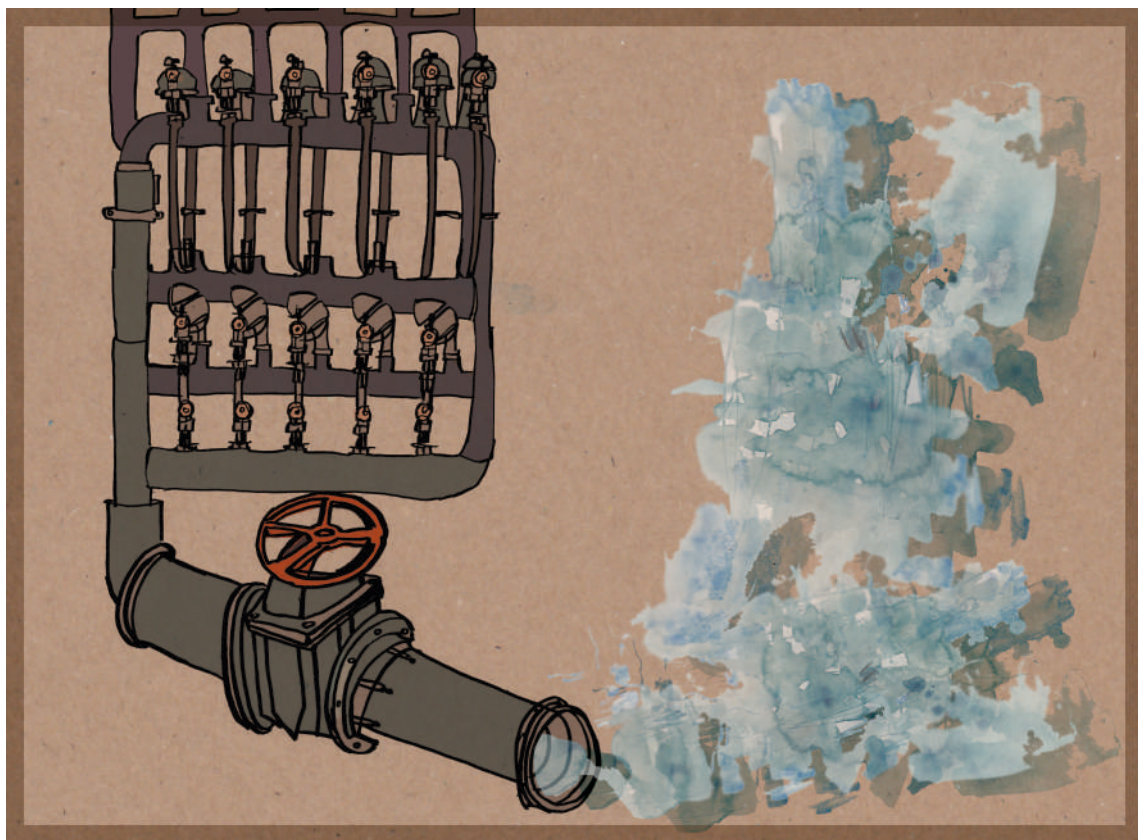
El PWF va participar a les sessions plenàries de la conferència, als diàlegs temàtics i als actes especials, i va organitzar diversos actes paral·lels virtuals oficials. El moviment també va ser coautor del Manifest per la justícia de l'aigua per amplificar les veus dels defensors de l'aigua i de les comunitats de primera línia, i per demanar als assistents a la conferència que abordin qüestions fonamentals per aconseguir la justícia de l'aigua per a tothom. El manifest marca una fita, ja que un espectre més ampli de xarxes, que abans eren reticents a adoptar una posició ferma contra la privatització, es van veure arrossegades al procés. Després de més de dues dècades i amb una important influència llatinoamericana, el Moviment per la Justícia de l'Aigua no para d'enfortir-se i créixer, albergant diferents realitats territorials, regionals, nacionals i continentals, treballant juntes totes elles per una mateixa causa: protegir i conservar per a totes el bé comú més preuat.

7. laredvida.org/quienes-somos/

AIGUA: NEGOCI O BÉ COMÚ?

UNA BREU RADIOGRAFIA DE LA GESTIÓ DE L'AIGUA A CATALUNYA

DANTE MASCHIO GASTELAARS
ENGINYERIA SENSE FRONTERES | AIGUA ÉS VIDA

El 28 de juliol de 2010, l'Assemblea General de les Nacions Unides va reconèixer el Dret Humà a l'Aigua i al Sanejament (DHAS) com a dret universal i indispensable per garantir la dignitat humana i la consecució de la resta de drets humans. La declaració del DHAS respon al fracàs de la privatització de l'aigua per garantir l'accés al líquid més vital, en especial a grups concrets com la població rural o camperola, comunitats marginades o persones amb dificultats econòmiques.

Concebre l'aigua com a recurs econòmic, és a dir, com a mercaderia amb valor de canvi i amb capacitat de generació de dividends és una font d'avarícia i negoci per a uns quants. Aquesta visió de l'aigua existeix arreu del món, però s'ha promogut amb especial força des de la dècada de 1980 amb els acords del Consens de Washington i la condicionalitat de privatitzar els serveis públics d'aigua i sanejament a canvi dels crèdits per eixugar el deute (il·legítim) del con sud d'Amèrica Llatina, o amb declaracions com la de Dublín de 1992, que reconeixia el valor econòmic de l'aigua i la necessitat de desenvolupar mercats i drets privats d'aigua per gestionar-la de manera eficient.

Els impactes d'entendre l'aigua com un recurs econòmic són molts i diversos, però un de molt significatiu i que ha estat una palanca de canvi contra la privatització és el fenomen de la pobresa hídrica i les desigualtats davant l'accés al líquid més vital. Arreu del món s'han produït lluites com la Guerra de l'Aigua a Cochabamba, els referèndums per l'aigua a Itàlia i Grècia, o les revoltes socials a Buenos Aires, a Jakarta i a molts altres llocs del món, també a l'Estat espanyol i Catalunya.

ELS RISCOS DE LA PRIVATITZACIÓ PER A LA GARANTIA DEL DRET A L'AIGUA

L'any 2008, el Consell de Drets Humans de l'ONU va crear la figura del/la Relator/a Especial de les Nacions Unides sobre els Drets Humans a l'Aigua Potable i el Sanejament. L'objectiu d'aquesta figura independent és examinar, monitorar, assessorar i fer informes públics sobre la situació del DHAS al món.

El juliol de 2020, Léo Heller, ex relator especial de les Nacions Unides pel DHAS va presentar el seu últim informe titulat *Els drets humans i la privatització dels serveis d'aigua i sanejament*. L'informe trenca amb la tradicional neutralitat de la comunitat internacional dels drets humans respecte al model de gestió dels serveis d'aigua i sanejament i analitza els riscos que suposa la privatització per a la garantia del DHAS.

La sistematització dels riscos que elabora l'informe és molt útil per explicar el context català de la gestió de l'aigua de manera "neutra" o "objectiva" o, si més no, procurant evitar l'atac d'actors econòmics o mitjans de comunicació sospitosos amb l'objectiu d'informar lliurement.

Doncs bé, la realitat a Catalunya és que el 78% de la població és abastida per empreses privades o mixtes de gestió de l'aigua i el sanejament. El mercat que representa la gestió de l'aigua a Catalunya, controlat pel grup Agbar (propietat de Veolia) i Aqualia (grup FCC), és un risc per a la garantia del DHAS per la combinació dels següents factors específics:

MAXIMITZACIÓ DE BENEFICIS

L'objectiu final d'un operador privat és fer beneficis, i com més millor. La maximització de beneficis sovint és a costa de comprometre les inversions necessàries o d'imputar a la tarifa de l'aigua sobre costos o costos no associats al servei.

A Catalunya, malgrat que hi ha més municipis amb gestió pública que no amb gestió privada, la gran majoria de la població és abastida per empreses privades perquè a les grans ciutats és on es fa més negoci (veieu figura 9 de la pàgina 23). Si bé les economies d'escala a les grans ciutats haurien de suposar uns costos més baixos, a Catalunya el preu que ofereix la gestió indirecta (privada o mixta) és un 23% més car que la pública segons l'observatori de preus de l'Agència Catalana de l'Aigua.

La gestió de l'aigua de Barcelona i l'Àrea Metropolitana de Barcelona (AMB), operada per l'empresa mixta Aigües de Barcelona (grup Agbar), és un bon exemple del risc de maximització de beneficis que explica el relator. L'anàlisi de la tarifa de l'aigua que vam fer l'any 2012 demostra que el 56% dels costos imputats a la tarifa no estan directament relacionats amb el servei, sinó que contribueixen a engrandir els beneficis dels accionistes (30 M€ anuals de mitjana), a pagar el "coneixement" privat que mai no revertirà a mans públiques, la publicitat corporativa i altres despeses que, amb una gestió pública, ens podríem estalviar de ben segur. Alhora, de 2008 a 2015, la tarifa de l'aigua va augmentar més d'un 60%, coincidint amb els anys de menys regulació i control de l'operador per part de l'Administració pública. I això sense parlar dels 17 M€ anuals de beneficis que obté Agbar amb la gestió dels comptadors a l'AMB (veieu figura 8 de la pàgina 23).

MONOPOLI NATURAL

El servei d'aigua i sanejament és un monopoli natural. Això vol dir que els elevats costos d'inversió i l'impacte de la xarxa de distribució fa que no sigui viable comptar amb més d'una xarxa. Davant d'aquest fet, la lliure competència és molt limitada i un operador privat, sense una

administració pública forta i amb capacitats i voluntat de regular, pot gestionar l'aigua a favor dels seus interessos sense que les persones usuàries del servei puguin canviar d'operador o prescindir del servei (no cal dir que l'aigua és un servei captiu del qual difícilment podem prescindir, ja que sense aigua no podem viure).

Malgrat que a cada municipi de Catalunya els noms dels operadors privats o mixtos són diferents, si fem un cop d'ull als accionistes principals trobarem que el 79% del mercat és en mans del Grup Agbar, que és propietat de Veolia des que aquesta transnacional va comprar Suez, antiga matriu d'Agbar. Veolia i Suez són les dues transnacionals de l'aigua més grans del món, amb uns beneficis nets superiors als 1.000 M€ per a l'any 2022. Monopolis naturals en mans de monopolis transnacionals i privats (veieu figura 8 de la pàgina 23).

Les irregularitats que el grup Agbar ha comès són moltes i variades. La forma legal que tenen les empreses privades d'entrar al mercat de l'aigua és, segons la llei, mitjançant una concessió que guanyen a través d'una licitació pública. I sovint les licitacions, quan no s'han saltat com a Barcelona i l'AMB, responen als interessos de les empreses privades.

DESEQUILIBRIS DE PODER

És força evident que, quan s'arriba a situacions com la que tenim a Catalunya, es generi una situació de desequilibri de poder entre les administracions públiques i els operadors privats. I aquest desequilibri és molt evident si tenim en compte que són els municipis i els ajuntaments els que s'asseuen davant les grans transnacionals, molt sovint sense cap regidoria o àrea específica que vetlli pel servei públic d'aigua.

En algun moment o altre, hauràs vist algun anunci d'Agbar després del telenotícies de TV3, o hauràs sentit l'eslògan de la "gestió responsable" de l'empresa a la sèrie *Com si fos ahir* o el Segell Blau d'Agbar a *Joc de Cartes* a TV3, o bé hauràs estat en alguna festa major patrocinada per Agbar. Aquests són alguns exemples del poder del grup empresarial sobre els mitjans públics de comunicació del país.

Els tentacles d'Agbar en el sistema educatiu també són considerables. Agbar té un conveni amb la Universitat Politècnica de Catalunya (UPC) i la Universitat Oberta de Catalunya (UOC) per oferir el màster de Tecnologia i gestió de l'aigua, i una

càtedra d'estudis internacionals en comunicació institucional per al desenvolupament i creixement sostenible a la Universitat Pompeu Fabra (UPF). També ofereix Formació Professional Dual a Barcelona, Granollers, Tarragona, Cornellà de Llobregat, Tàrrrega i a través de la seva Escola de l'Aigua. Amb quins interessos forma Agbar les futures treballadores del sector?

Un altre exemple molt més perillós són els cursos de formació en Dret d'Aigües que, de 2011 a 2015, Agbar impartia a jutges del Consell Superior del Poder Judicial (CSPJ). O bé tenim unes estructures d'estat molt poc formades, o bé aquestes sucumbeixen als interessos de les transnacionals (o potser una mica totes dues coses).

I quins són els impactes de tot plegat sobre la garantia del DHAS? La mercantilització de l'aigua ha generat a Catalunya greus situacions de pobresa hídrica, és a dir, situacions on famílies i persones no poden afrontar el pagament dels rebuts. Aquesta conjuntura, sumada a la crisi habitacional i la mercantilització de l'energia, és un còctel molotov per a la generació de pobresa, desigualtats i exclusió social.

A l'AMB, entre 2008 i 2015 es van dur a terme més de 150.000 talls de subministrament per impagament dels rebuts. Des de 2015, els talls estan prohibits a Catalunya gràcies a una llei pionera fruit dels moviments socials en defensa dels drets humans i els serveis públics. Però aturar els talls no és garantia de res, ja que, sense una tarifa assequible, l'endeutament de les famílies que no poden pagar l'aigua no para de créixer. Per això, el 2018 vam obligar Agbar a condonar el deute de les famílies en situació de vulnerabilitat. I no va ser fàcil: ho vam aconseguir després d'ocupar les oficines d'Agbar i rebent tres activistes de l'Aliança contra la Pobresa Energètica una denúncia de l'empresa. Més recentment, el passat abril de 2023, Agbar va demanar a l'AMB més de 3 M€ pels deutes generats, segons la seva argumentació, per l'aplicació de la llei que prohibeix els talls. Ja podeu veure quin interès té l'empresa amb el DHAS...

Podriem dedicar moltes més pàgines a parlar sobre com la gestió d'Agbar a Catalunya afebleix els sistemes públics d'aigua i sanejament i la garantia del DHAS. Nombroses irregularitats a l'hora de fer els contractes, inversions no realitzades en acabar les concessions, denúncies a l'administració per facilitar-nos dades públiques per mitjà de la llei de transparència i, fins i tot, suposades trames de corrupció com Pokémon o la Púnica que esquitxen directament Agbar.

LA REMUNICIPALITZACIÓ: L'ONADA PER L'AIGUA PÚBLICA I DEMOCRÀTICA

A Catalunya, fa uns anys que hem optat per revertir la privatització del servei d'aigua i sanejament i enfortir els serveis públics, entenent que l'aigua és un bé comú i un dret humà que no pot estar en mans privades.

L'any 2010, Figaró i Montmany va ser el primer municipi a remunicipalitzar la gestió del servei d'aigua potable, i des de llavors 35 municipis més han decidit democràticament seguir el mateix camí (veieu figura 4, 5 i 6 de les pàgines 21 i 22).

Com que la remunicipalització és una manera directa de posar fi al negoci de les transnacionals de l'aigua, fa anys que aquestes han engegat una ofensiva judicial contra municipis, càrrecs electes i societat civil organitzada. Malgrat que la competència per decidir el model de gestió correspon als Ajuntaments a través de votacions als plens municipals, les operadores privades i, en especial, el grup Agbar recorren i impugnen les decisions democràtiques. Un total de 50 municipis catalans han patit litigis al voltant de la forma de gestió del servei d'aigua i, d'aquests, 42 encara mantenen algun litigi obert (veieu figura 7 de la pàgina 22). Aquesta ofensiva judicial és una clara mostra d'intimidació i intent de frenar l'onada de remunicipalitzacions. Imagineu-vos els costos que això comporta per als ajuntaments petits amb poc personal i recursos. Per això, als últims anys van aflorant formes mancomunades de gestió pública de l'aigua, com la recent creació d'Onaigua (l'empresa pública del Consell Comarcal d'Osona) o el GIACSA (Gestió Integral d'Aigües de Catalunya). També hi ha associacions d'ajuntaments amb gestió pública com el CONGIAC (Consorci per a la Gestió d'Aigües de Catalunya) o l'AMAP (Associació de Municipis per l'Aigua Pública).

Val a dir que moltes remunicipalitzacions són fruit de la pressió ciutadana dels moviments socials locals. A Catalunya existeixen més de vint plataformes ciutadanes que lluiten per recuperar l'aigua a mans públiques i gestionar-la com un bé comú. Alguns casos s'expliquen en aquest quadern com el procés iniciat per la Taula de l'Aigua de Terrassa, i el seu lema, que també és el dels companys del Fòrum Italià de l'Aigua –“S'escriu aigua, es llegeix democràcia”–, és digne d'emmarcar.

ELS REPTES DE LA GESTIÓ PÚBLICA I DEMOCRÀTICA

Els reptes de la gestió de l'aigua a Catalunya són molts i diversos. Per una banda, cal seguir fent més gran el 22% de la població que és abastida per empreses públiques.

L'AMB és el moll de l'os del negoci d'Agbar. Per això representa el principal camp de batalla per l'aigua. El 2020 vam perdre l'oportunitat de remunicipalitzar els 23 municipis on opera la mixta Aigües de Barcelona i ara mateix, si res no canvia, perdrem l'oportunitat de remunicipalitzar els municipis metropolitans fora de la mixta (com Ripollet o Sant Cugat del Vallès) o, fins i tot, fer passes enrere i perdre gestions públiques exemplars com la del Prat de Llobregat o Barberà del Vallès. Qui decideix ara mateix sobre la gestió de l'aigua dels 36 municipis metropolitans és el Consell Metropolità, dominat pel PSC i Antoni Balmón, la mà dreta d'Agbar.

Un altre repte és recuperar la gestió pública de l'abastament en alta, és a dir, de la captació de les fonts naturals d'aigua, la seva potabilització i el transport fins als dipòsits municipals. El 86% de la població de Catalunya és abastida per xarxes supramunicipals de gestió de l'aigua en alta, i el 68% d'aquesta població és abastida per xarxes privades de gestió en alta. Creiem que no cal aprofundir en com d'important és tenir el control dels sistemes que capten les fonts naturals d'aigua en un context de sequera.

Parlant de sequera, el paper dels municipis i ens locals és fonamental. Per gestionar la sequera i prioritzar el bé comú i el DHAS, cal que els ajuntaments governin l'aigua. Al març de 2023, més de la meitat dels grans municipis no tenien a punt els Plans Municipals de Sequera i la gran majoria d'aquests tenen gestió privada de l'aigua. Les dades, el control de les inversions i la infraestructura i els equips de gestió són clau per abordar els reptes que tenim per endavant. També ho és facilitar a la ciutadania l'accés a les dades, gestionar de manera transparent i obrir espais de coproducció de política pública amb actors socials i ambientals, tal com ha fet Terrassa amb el seu Observatori de l'Aigua de Terrassa (OAT).

Si volem sortir d'aquesta crisi enfortint la gestió de l'aigua com a bé comú i com a dret humà, és urgent recuperar el govern de l'aigua i explorar fórmules de col·laboració publicocomunitària que integrin els actors socials i ambientals que lluiten per l'aigua i la cuiden.

EL SISTEMA HÍDRIC CATALÀ

Catalunya es divideix en dos àmbits (o demarcacions hidrogràfiques) pel que fa a la gestió de l'aigua: les conques internes o districte de conca fluvial de Catalunya (DCFC) i les intercomunitàries o conques catalanes de l'Ebre.

- El Districte de Conca Fluvial de Catalunya (DCFC), el constitueixen les conques hidrogràfiques dels rius que neixen a Catalunya i desemboquen directament a la Mediterrània. Aquestes conques suposen el 40% del consum d'aigua de Catalunya.

- Les Conques Catalanes de l'Ebre (CCE) estan formades per les conques catalanes dels rius que neixen a Catalunya i són afluents del riu Ebre. Inclou també la part catalana de la conca de la Garona a l'Alt Pirineu. Aquest conjunt de conques suposa el 60% d'aigua de Catalunya.

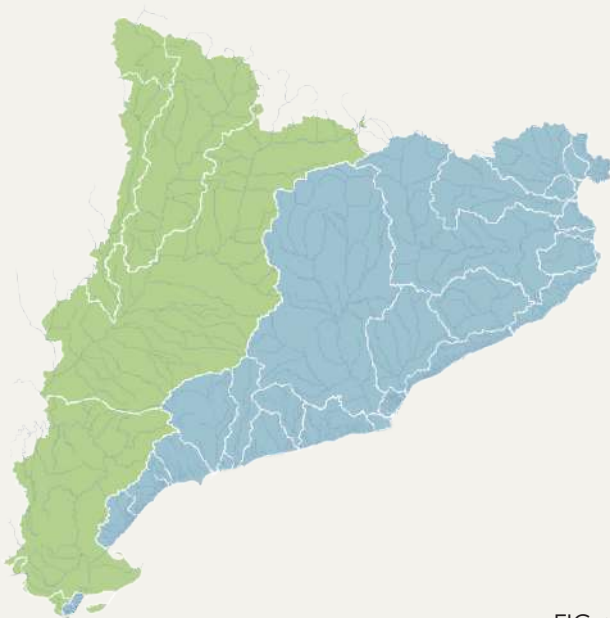

FIG. 1

QUÈ EN FEM DE L'AIGUA?

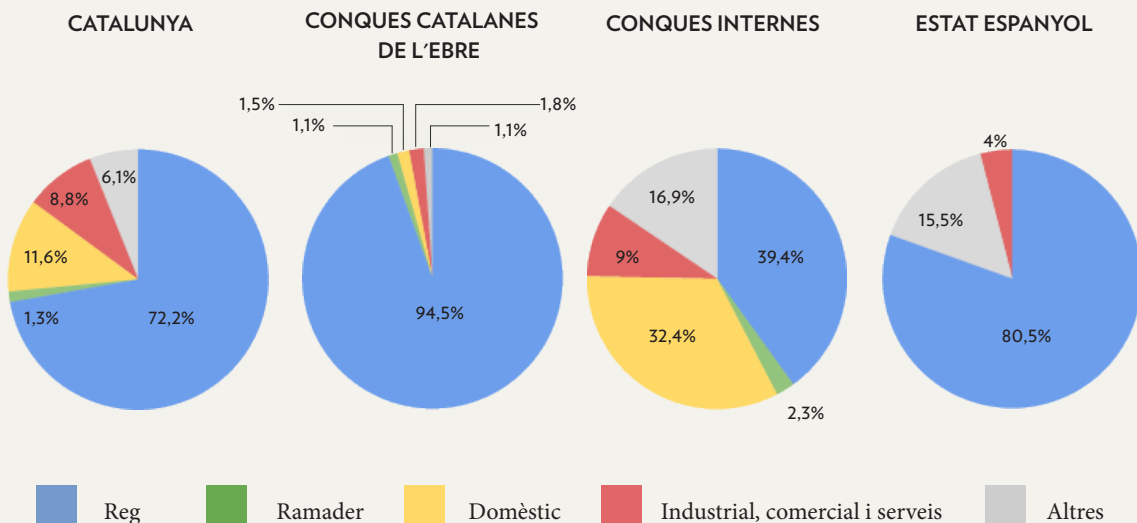

FIG. 2

Font: Elaboracions pròpies a partir de dades de l'ACA (2019) i del Ministerio para la Transición Ecológica y Reto Demográfico (2021)

LA GESTIÓ DE L'AIGUA ARREU DEL MÓN

Arreu del món, el 90% de la població és abastida per operadors públics.

A Europa, el 70%. A l'Estat espanyol, el 55%. A Catalunya només un 22% de de la població és abastida per operadors públics.

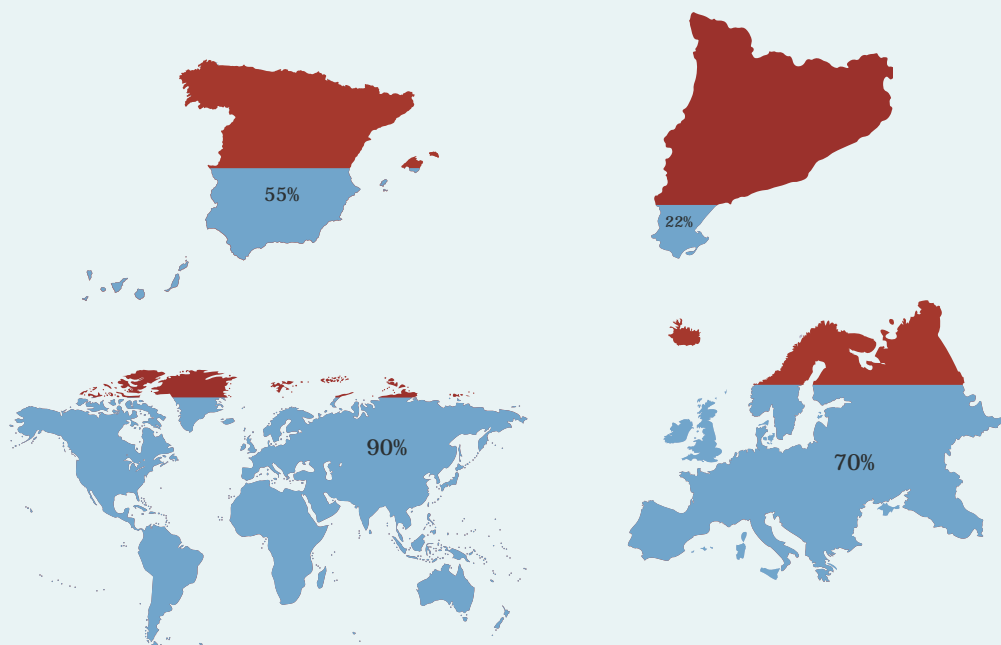

FIG. 3

GESTIÓ DE L'AIGUA PER MUNICIPIS A CATALUNYA

Aquest 22% del cas català està format per 525 municipis de Catalunya que tenen gestió directa, la qual cosa representa un 55% del total de municipis catalans.

- Cooperativa
- Empresa mixta privada-pública
- Privada
- Pública

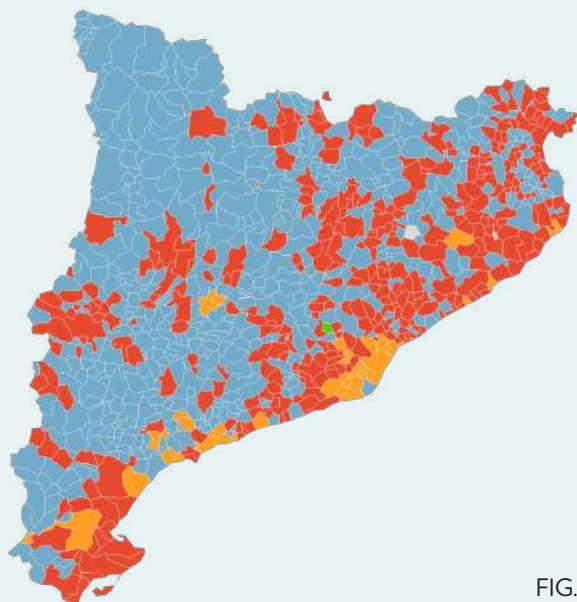

FIG. 4

MUNICIPIS DE CATALUNYA EN PROCÉS DE REMUNICIPALITZACIÓ

MUNICIPIS QUE ACABARAN LA CONCESSIÓ ENTRE 2023 I 2030

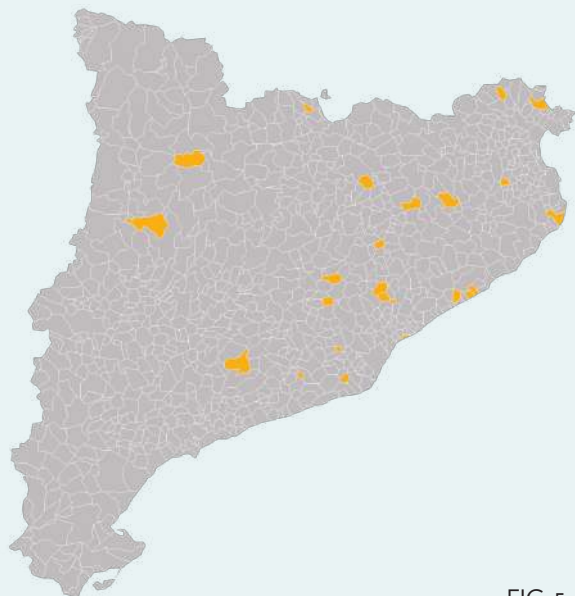

FIG. 5

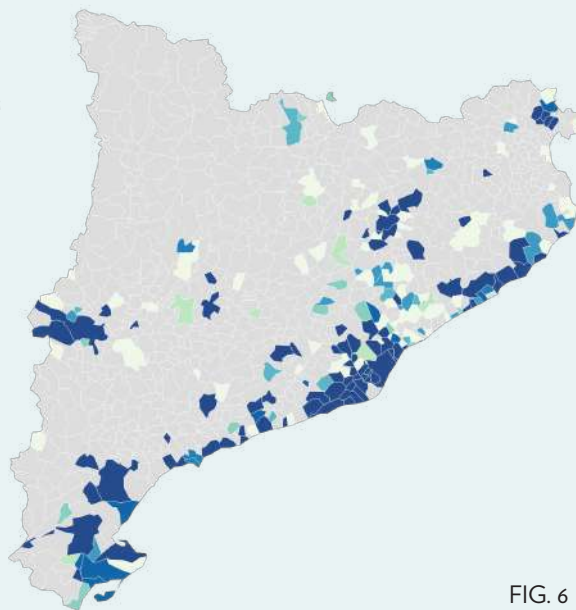

FIG. 6

Des del 2010, 36 municipis, el 7% de la població de Catalunya, han remunicipalitzat la gestió de l'aigua. Des d'aquest 2023 fins al 2030 un total de 80 municipis acabaran la concessió.

MUNICIPIS EN PROCESSOS DE JUDICIALITZACIÓ DE L'AIGUA

El següent mapa reflecteix la guerra judicial de l'aigua, i ens parla de la resposta a la onada remunicipalitzadora que s'activa des de les empreses privades, Agbar principalment. Actualment, a Catalunya hi ha 42 municipis amb processos actius de judicialització de l'aigua.

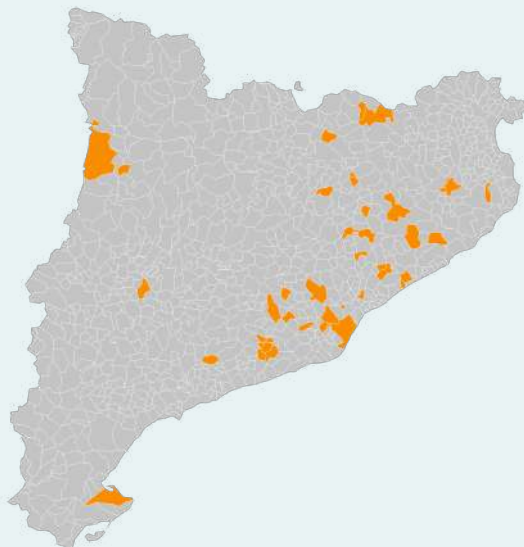

FIG. 7

GRANS CORPORACIONS

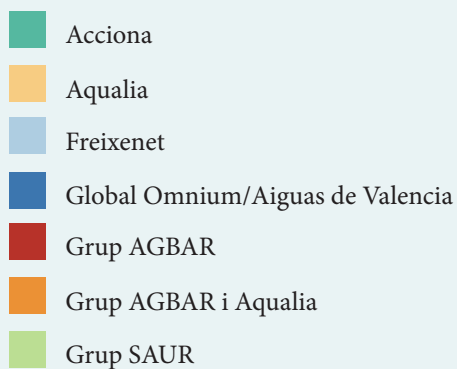

FIG. 8

GESTIÓ DEL SERVEI PER HABITANTS

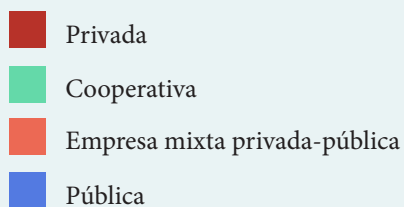

FIG. 9

Font: Aigua és Vida. www.aiguesvida.org/mapa-aigua-a-catalunya

ELS COSTOS DE L'AIGUA SEGONS EL MODEL DE GESTIÓ

El preu de l'aigua als municipis depèn de diversos factors, com la població, l'extensió del municipi, d'on vingui l'aigua, etc. Tanmateix, el preu de l'aigua també està marcat per la forma de gestió que adopta. De mitjana, en models de gestió privada l'aigua és un 18% més cara.

Preu mitjà ponderat de la factura de l'aigua d'ús domèstic per model de gestió i consum

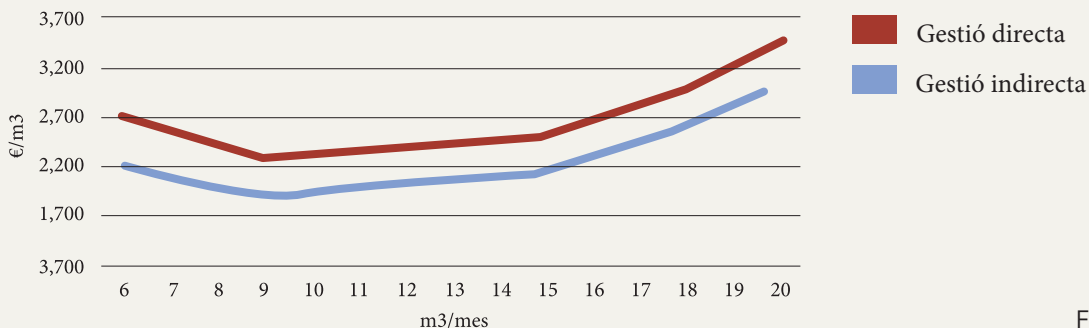

FIG. 10

Font: Aigua és Vida.

LA QUALITAT DE L'AIGUA I LES RESERVES ESTRATÈGIQUES

La qualitat dels recursos hídrics disponibles en cada territori limita la quantitat d'aigua disponible. Els elevats nivells de nitrats o de salinitat condicionen de manera directa la disponibilitat final d'aigua.

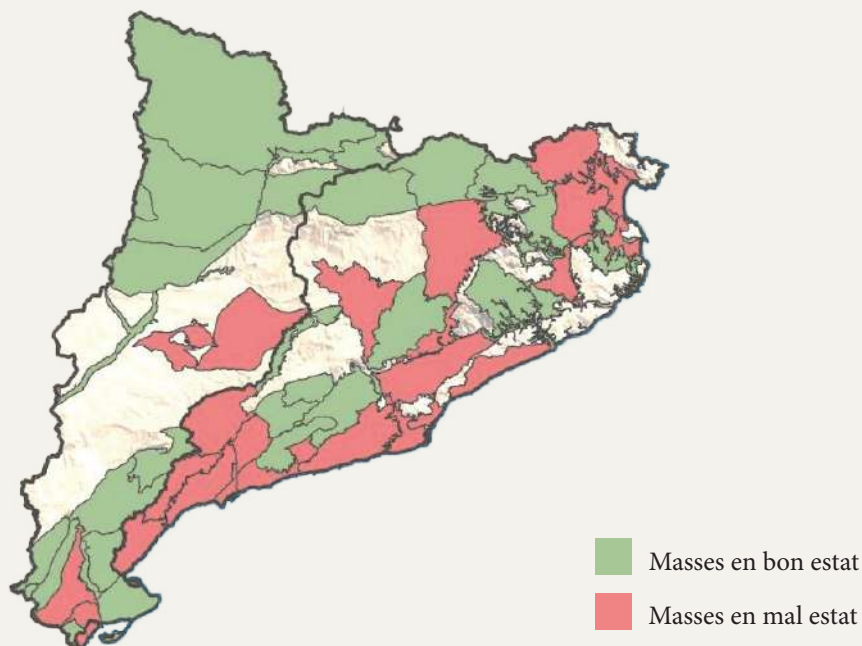
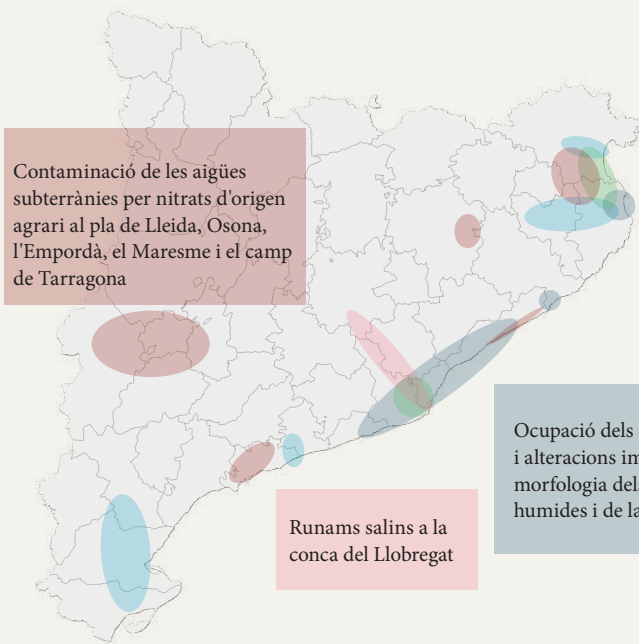

FIG. 11

Font: ACA i CHE. Dades corresponents al tercer cicle de planificació.

LOCALITZACIÓ DE LES PRINCIPALS PROBLEMÀTIQUES QUE AFECTEN LA QUALITAT DE L'AIGUA

Font: Borràs Calvo, Gabriel. Informe preliminar com a contribució al document "L'abastament d'aigua i d'energia" del Consell Assessor per a la Transició Nacional (CATN, 2014).

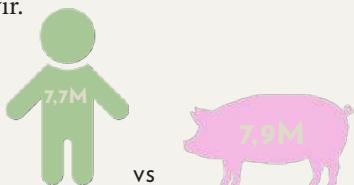
CONTAMINACIÓ DELS AQÜÍFERS

A l'Estat espanyol, segons dades del Ministerio de Transición Ecológica y el Reto Demográfico (MI-TERD), la contaminació per nitrats afecta el **22%** de les masses d'aigua superficials i el **23%** de les masses d'aigua subterrànies.

Segons dades del pla de gestió del districte de conca fluvial de Catalunya 2022-2027 de l'ACA, el **57%** dels aqüífers de Catalunya de les conques internes es troba en mal estat químic, la majoria a causa de nitrats.

El major causant d'aquesta contaminació és la ramaderia intensiva de porcs.

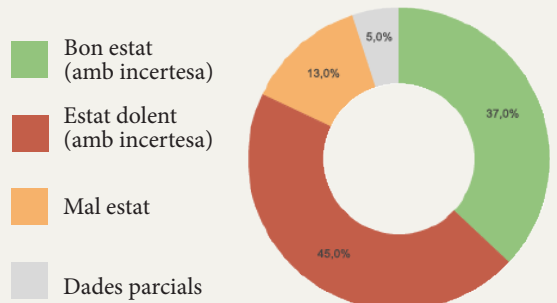
A Catalunya hi viuen més porcs que persones (**7,7** milions de persones i **7,9** milions de porcs, l'any 2020). En plena crisi per sequera, els aqüífers i les fonts d'aigua estratègiques d'Osona, per exemple, no es poden fer servir.

ESTAT DELS RIUS

Segons dades del pla de gestió del districte de conca fluvial de Catalunya 2022-2027 de l'ACA, un **37%** de les masses d'aigua obtenen un bon estat o bo (amb incertesa), mentre que un **45%** presenten un estat dolent (amb incertesa) i un **13%** mostren signes evidents de mal estat. El **5%** restant són dades parcials.

La principal causa del mal estat de les aigües és l'estat ecològic, tot i que un **37%** de l'afectació es deu tant a l'estat ecològic com al químic.

ESTIRANT EL FIL DE LA SEQUERA

ANNELIES BROEKMAN
CREAF

La teva aixeta, casa teva i tu que llegeixes aquest article us trobeu dins d'una conca hidrogràfica que t'aporta l'aigua que beus. En coneixes el nom? Probablement no, i aquesta és una de les primeres preguntes que t'hauries de fer si et preocupa l'escassetat de l'aigua i vols contribuir que siguem menys vulnerables a les sequeres.

Un cop obrim l'aixeta de casa, es combinen aigües superficials, aigües subterrànies i/o aigües produïdes amb la dessalinització, una combinació que pot tenir diverses fonts i, per tant, cadascuna amb un impacte al medi i un cost diferent.

LES FONTS DE L'AIGUA I ELS SEUS IMPACTES AMBIENTALS

ELS RIUS

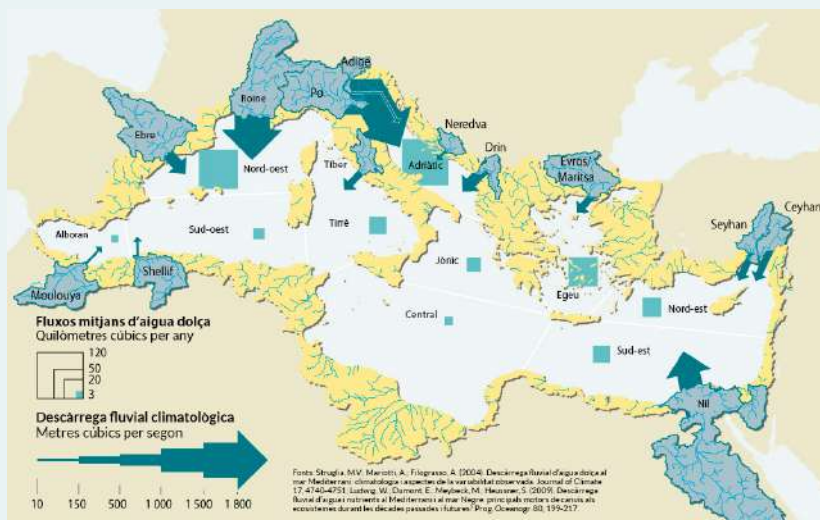
Per aprofitar i agafar les aigües superficials dels rius, necessitem pantans grans o rescloses més petites. Aquestes infraestructures tenen un impacte ambiental important, perquè irrompen en la circulació del riu, com si fos un trombe en una artèria, i això impedeix a les espècies que hi viuen desplaçar-se pels trams del riu, i el seu cabal canvia. El batec natural del riu, el seu règim de cabals, es veu destorbat. A més, els usos d'aquesta aigua acumulada tampoc no estan vinculats al batec natural: acostumen a abastir el regadiu o a produir electricitat i, per tant, responen a qüestions econòmiques. Per exemple, molts rius s'utilitzen com a canals de rec i estan plens a l'estiu, quan a la Mediterrània seria natural que estiguessin amb cabals baixos.

Aquesta manipulació artificial dels cabals degrada també la funció del mateix riu, perquè el cabal disminueix més del compte i s'acumulen

contaminants, augmenta la temperatura de l'aigua i es veuen afectats els mecanismes que té el riu per autodepurar-se. Perdem qualitat de l'aigua. A més, els ecosistemes vinculats al riu es fan més vulnerables i se'nprofiten les espècies invasores, com ha passat amb la canya americana, per exemple.

D'altra banda, a més dels canvis en el cabal, els pantans i les rescloses provoquen que no hi hagi prou aigua als rius per transportar els sediments, que formen la llera dels rius, els deltes i transporten la sorra cap al litoral. Un cas emblemàtic és el Delta de L'Ebre, greument afectat per la manca de sediments retinguts als pantans arreu de la conca. A més de la sorra, també és essencial que l'aigua dolça arribi al mar per regular les seves condicions fisicoquímiques i aportar nutrients, elements clau per a les poblacions de peixos, entre d'altres (Fig. 1)

Descàrrega fluvial d'aigua dolça al Mediterrani

Font: www.grida.no/resources/5897

Fig. 1. A la figura es poden apreciar els cabals d'aigua dolça que aporten els diferents rius de la regió a la mar Mediterrània (descàrrega climatològica anual del riu, els cabals, fletxes blaves) i els fluxos d'aigua dolça a les diferents zones de la Mediterrània (requadre blau clar). Tal com es pot apreciar, l'Ebre contribueix entre 500 i 1.000 m³/s i, juntament amb el Roine, genera un flux d'aigua dolça d'uns 120 km³/any a la regió nord-oest de la mar. A causa de l'ús intensiu de l'aigua en les diferents conques, aquests fluxos s'estan reduint i provoquen impactes importants als ecosistemes marins i les espècies de peixos d'interès comercial.

ELS AQÜÍFERS

De mitjana, a Catalunya s'extreuen al voltant de 600 hm³/any dels 199 aqüífers que hi ha delimitats, una xifra gairebé simètrica a la capacitat dels embassaments de les conques internes (694 hm³)¹. Els aqüífers s'omplen amb les aigües superficials que s'infiltra al subsol, però l'increment de pavimentacions d'asfalt i formigó arreu del territori redueix considerablement aquesta recàrrega. Si hi sumem les quantitats d'aigua extretes pels diferents usos, és evident que molts aqüífers tenen un balanç de volums negatiu, com ara l'aqüífer Carme Capellades, el de la Baixa Tordera o el del Delta del Llobregat.

La disminució del nivell dels aqüífers també provoca grans impactes: es concentren els contaminants i a les zones costaneres s'infiltra l'aigua salada del mar, la qual cosa empitjora la seva qualitat. Alhora, s'assequen les zones humides a les planes al·luvials, les rieres o els rius que s'alimenten de les fonts subterrànies. De fet, sempre es pensa que no podem "veure" els aqüífers perquè estan sota terra, però en realitat els veiem quan alimenten les masses d'aigua superficials. Oi que coneixeu alguna font que s'ha assecat? Vol dir que s'ha degradat l'aqüífer que l'alimentava. Els aqüífers són els pantans naturals, funcionen com una esponja, i les variacions de temperatura i precipitació que pot haver-hi en superfície no els afecten gaire, és per això que els podem considerar com a reserves estratègiques per als temps de sequera.

AIGÜES "PRODUÏDES"

DESSALINITZACIÓ

Espanya compta amb un total de 765 plantes dessaladores que produeixen més de 100 m³/dia. D'aquestes 765 plantes, 360 són dessaladores d'aigua de mar i 405 d'aigua salobre, una barreja d'aigües dolces i salades, com les dels aiguamolls. A Catalunya hi ha dues dessalinitzadores que permeten aportar 80 hm³/any al sistema d'abastament Aigües Ter-Llobregat (ATL). L'Agència Catalana de l'Aigua preveu ampliar la capacitat de producció de la planta de la Tordera i construir

una nova planta al riu Foix amb l'objectiu d'arribar a una capacitat potencial total de 140 hm³/any.

El procés utilitzat és l'osmosi inversa, que permet obtenir 45 litres d'aigua dessalinitzada de cada 100 litres d'aigua de mar captada. El cost ambiental i econòmic d'aquest sistema es compon de diferents factors.

En primer lloc, els consums d'energia per fer el procés són enormes. Tot i que han baixat molt des de les primeres plantes dels anys setanta, des d'uns 8 kWh/m³ fins als 2,3 kWh/m³ dels sistemes més optimitzats, la mitjana consumeix encara avui dia uns 4 kWh/m³. Encara així, la dessalinització consumeix un 30% menys d'energia que la que es requereix per fer transvasaments

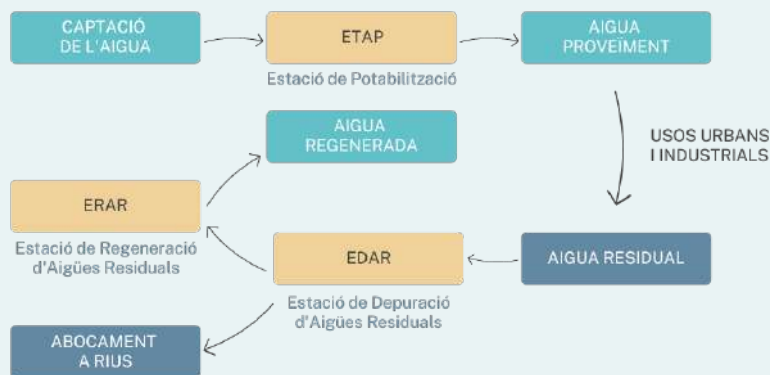
Un altre aspecte important que cal considerar és que, a part de la construcció de la planta mateixa, calen noves i costoses obres d'infraestructures per poder traslladar l'aigua dessalada a les zones on és necessària, i que les infraestructures tenen una vida tècnica útil limitada i requereixen manteniment. L'abocament de les salmorres perjudica la flora marina i, segons l'emplaçament, la mateixa planta dessalinitzadora pot afectar espais deltaics d'una manera important.

AIGÜES REGENERADES

Un altra manera de "produir" aigua que trobem a Catalunya és a través del reciclatge de les aigües brutes recollides amb el sistema de sanejament urbà i tractades per les depuradores, que es coneixen com a "aigües regenerades". Es tracta d'unes aigües no potables, que es poden fer servir per a usos que no requereixen el màxim nivell de qualitat, com el reg o la neteja dels carrers. No obstant això, per tal d'incrementar la disponibilitat d'aigües potables per complementar l'abastament, les aigües regenerades es poden fer servir per a la recàrrega artificial d'aqüífers. Aquesta recàrrega permet millorar-ne la qualitat i barrejar-la amb la que ja es troba en el subsol, amb diferents tècniques, com ara tornant-la al riu en punts on aquest està connectat geològicament amb l'aqüífer, o construint basses d'infiltració fora del riu, o injectant-la mitjançant pous (Fig. 2).

1. Borràs Calvo, G. Recursos i demandes d'aigua a Catalunya. Quaderns Agraris (Institució Catalana d'Estudis Agraris), núm. 50 (juny de 2021), p. 43-58.

Esquema del sistema de funcionamiento de las aguas regeneradas

Font: viagua.es/que-es-el-agua-regenerada/

Fig.2. Originàriament, les aigües que surten de les depuradores tornen al riu i alimenten els cabals circulants. Si recicléssim totes les aigües que surten de les plantes depuradores, sense substituir aigües extretes del medi amb aquests cabals regenerats, moltíssims rius disminuirien el seu cabal de manera insostenible! Per exemple, el riu Besòs està 100% alimentat per aigües depurades i es quedaria totalment sec.

Desafortunadament, en la majoria de casos les aigües “produïdes” s’afegeixen a l’oferta total, i tan sols en pocs casos s’estan fent servir per substituir extraccions del medi, com és el cas per l’aqüífer de la Baixa Tordera, on se substitueixen els volums extrets de l’aqüífer amb aigua dessalinitzada quan aquest baixa d’un cert llindar.

QUÈ EN FEM, DE L'AIGUA?

Més enllà del reg, la indústria i l’ús domèstic, una part important dels usos es classifiquen com a “no registrats”. Aquí ens topem amb l’extracció il·legal de l’aigua. Tal com esmenta un estudi de Greenpeace², “segons el Ministeri de Medi Ambient, a Espanya el 2006 hi havia 510.000 pous il·legals. Aquesta xifra implica que cada any s’extreuen il·legalment almenys 3.600 hm³ d’aigua subterrània, cosa que correspondria al consum mitjà anual de 58 milions d’habitants. Aquest volum, probablement subestimat, contrasta amb el volum extret legalment, que s’estima en 4.500 hm³/any”. Això vol dir que almenys el 45% de l’aigua bombada d’aqüífers cada any s’extreu al marge de la legalitat.

La major part de l’aigua extreta il·legalment és per regar, i els casos més documentats es troben al Parc Nacional de Doñana (Huelva), amb uns 1.000 pous

il·legals estimats al 2019³, o el Parc Nacional de Las Tablas de Daimiel (Ciudad Real).

SEQUERA NO ÉS EL MATEIX QUE ESCASSETAT

A la península Ibèrica, com a la resta de la Mediterrània, les sequeres són un fenomen normal i corrent. El problema és que amb el canvi climàtic seran sempre més freqüents i intenses, perquè la Mediterrània s’està escalfant un 20% més respecte a la mitjana global i es preveu una reducció de les pluges d’un 20 a un 50% el 2100, segons els últims informes.

Tot i que Catalunya presenta grans contrastos climàtics entre comarques, per la seva complexitat orogràfica, el estudis del Servei Meteorològic de Catalunya indiquen que al proper trentenni

2. “El robo del agua, impunidad más allá de los pozos ilegales”. greenpeace.org

3. Consulteu l’Informe de WWF que denuncia l’augment de reg i els pous il·legals a Doñana a wwf.es

2021-2050 s'ha d'esperar un allargament de l'estiu. S'avançarà la seva arribada, cap a l'inici de maig, i es retardarà la seva fi, cap a finals de setembre. No solament tindrem falta d'aigua més intensa, sinó durant més temps.

Tanmateix, el canvi climàtic tan sols és una part de la problemàtica i hem de saber que la demanda creixent d'aigua ens manté en una situació límit d'escassetat: 180 milions de persones a la Mediterrània avui viuen amb escassetat hídrica. Per aquest motiu, cal distingir entre la sequera i l'escassetat d'aigua. Anomenem sequera (meteorològica) la manca de pluges durant un període prolongat, mentre que parlem d'escassetat (també coneguda com a sequera hidrològica) per referir-nos a la manca de disponibilitat d'aigua per als diferents usos que tenim. Les dades indiquen que, ja en temps de normalitat, estem consumint més aigua de la que seria viable per al sistema, una situació de límit que ens fa encara més vulnerables als períodes de sequera.

L'escassetat d'aigua que estem patint no és un tema només de quantitat, sinó que hi intervé també la qualitat de l'aigua disponible. Si hem de "descontaminar" les nostres aigües els costos econòmics i el sobreús de l'aigua és encara més gran. Per exemple, dos casos emblemàtics a Catalunya en els rius Llobregat i el Ter, coneguts perquè són les principals fonts d'abastament del país. El riu Llobregat es veu afectat per 48 milions de tones de residus salins abocats a la vora del riu per la mineria de potassa ICL. Així, les salmorres acaben contaminant el riu que abasteix l'Àrea Metropolitana de Barcelona i la ciutadania paguem un sobrecost d'uns 3 M€/any per "netejar-la" i arribar a la qualitat necessària per poder-la beure. En el cas de la conca del Ter, els aqüífers estan contaminats amb nitrats d'origen agrari i supera cinc vegades els límits de potabilitat en molts punts.

Extreure, produir, distribuir i sanejar o potabilitzar l'aigua té un cost. Per a l'abastament urbà, es barregen les diferents fonts en un "mix d'aigua" que tindrà un cost corresponent als components. En temps de normalitat, l'equilibri de forces es decantarà sempre cap al més barat per m³, que generalment correspon a l'extracció de rius i aqüífers. Quan hi ha sequera i incrementem la quantitat d'aigües dessalades, i s'augmenta el cost de l'aigua que entra en els sistemes d'abastament. A mesura que anem degradant el cicle hidrològic,

s'incrementen els costos econòmics per tenir aigua de qualitat per als diferents usos. En aquest sentit, la degradació del medi -tenir aigües contaminades- és una nova manera de generar beneficis i, des de cert punt de vista, una manera indirecta de privatitzar el recurs, ja que contaminar és gratis i tractar l'aigua contaminada genera molts beneficis per a l'empresa que se n'encarrega. Tots els costos vinculats a la gestió de l'aigua es veuran molt afectats per la crisi energètica i de materials. Restaurar i preservar les nostres conques sempre serà més barat i tindrà més horitzó temporal, i a més aportarà molts altres beneficis al territori.

LA GESTIÓ DE L'OFERTA I DE LA DEMANDA

Històricament s'ha gestionat l'aigua intentant garantir totes les demandes i pensant només a mantenir l'oferta: si necessitem més aigua, la proveïm mitjançant obra hidràulica, com ara pantans, canals i transvasaments a les zones on es vol utilitzar. Aquesta política ens ha portat a comprometre greument l'estat de salut de les masses d'aigua d'on s'extreu i ha transformat els territoris on es fa servir. Per això, avui hem de canviar d'enfocament i combinar estratègies d'oferta calibrades amb les limitacions del sistema hidrològic i enfocar els esforços també a gestionar la demanda: hem de reduir la quantitat total extreta i l'impacte dels usos sobre el medi.

Per ara, la gestió de la demanda s'ha centrat sobretot a promoure l'ús eficient de l'aigua, i s'han adoptat tècniques per reduir la quantitat necessària per unitat de consum. Per exemple, si abans es necessitaven 10 litres d'aigua per obtenir 1 unitat produïda, amb la innovació aquesta mateixa unitat produïda es pot fer amb 6 litres.

En són exemple els reductors de cabal d'aixetes domèstics o les innovacions en el reg. Tot i així, tal com demostra la paradoxa de Jevons, després d'instal·lar tecnologies d'estalvi augmenta la quantitat total de l'aigua consumida perquè les aigües "estalviades" es reinverteixen en més usos, sense reduir l'impacte sobre el medi. En el cas del reg, per recuperar la inversió, s'ha d'intensificar la producció, obtenir més €/m³ mitjançant la implantació de cultius més rendibles i augmentar el nombre de collites per any.

SOLUCIONS

En primer lloc, hem de ser conscients que tots els usos tenen un impacte negatiu sobre el medi natural i és important no culpar un sector enfront d'un altre, perquè guanya el que crida més fort (o té més poder). Tal com ja es recull a la legislació vigent, s'ha de considerar el manteniment de la salut de les masses d'aigua com a restricció prèvia a qualsevol ús i, com a societat, hem d'entendre que els cicles de l'aigua locals són els que mantenen les nostres necessitats. Si entre tots destrossem aquest sistema ec hidrològic, hem destrossat la font comuna! Per mantenir-la, fer front a l'escassetat de l'aigua i ser menys vulnerables a les sequeres, hem de reduir la quantitat d'aigua total que fem servir fins a assegurar que es mantinguin aquests cicles i hem de canviar l'enfocament de satisfer totes les demandes per prioritzar la salut de les masses d'aigua i els ecosistemes relacionats. Només així reduïrem la vulnerabilitat de l'aigua i els seus usos al canvi global. El marc de la Nova Cultura de l'Aigua ajuda molt en aquest sentit: proporciona eines per analitzar la complexitat dels valors vinculats a l'aigua i ens invita a analitzar els usos de l'aigua amb una mirada més àmplia: quina aigua, per a qui, a quin preu, amb quins impactes al medi i amb quins valors associats?

Les persones formem part de l'ecosistema i s'ha de garantir el dret humà a l'aigua per a tothom, per beure i per fer-ne ús domèstic i municipal per a la higiene i el benestar de la ciutadania. No obstant això, com es pot veure en les dades presentades sobre consums, aquesta part és la més petita del pastís i la part més gran és l'aigua utilitzada per a activitats econòmiques. Per tant, hem de començar per demanar que totes les estratègies de desenvolupament econòmic, com l'agricultura, la indústria i el turisme, garanteixin que aquestes necessitats prioritàries humanes estiguin ben ateses.

Ja podem veure que, per donar resposta a aquesta necessitat de transformació dels sectors econòmics, la població sensibilitzada comença a organitzar-se. Especialment en el sector agrari, s'estan fomentant projectes d'agroecologia i xarxes que vinculen una pagesia respectuosa amb el medi als consumidors,

com per exemple la iniciativa Territori de vincles a la Vall del riu Corb⁴ i moltes altres. La indústria del turisme també ofereix alternatives interessants amb el turisme rural o alternatives al model consumista de sol i platja.

L'enfrontament entre sectors i les polítiques de "guerres de l'aigua" que actualment veiem no ajuden a la transformació. Per això es proposa crear més "espais de governança", espais de trobada entre les autoritats competents i la societat on poder codissenyar, coimplementar i coavaluar l'impacte de les actuacions que s'han dut a terme. Necessitem un procés d'aprenentatge col·lectiu enfront de la complexitat dels reptes als quals ens enfrontem que inclogui més coneixements, científics, sectorials i de la gent per ser capaces de deliberar sobre els problemes i les solucions. Hi ha diferents exemples d'espais impulsats des del món local, com ara la Taula del Llobregat⁵ o la Taula del Delta i la Baixa Tordera⁶, i d'altres impulsats per les administracions, com ara la Mesa de treball per l'adaptació al canvi climàtic (METACC)⁷ o la Taula de Cogestió Marítima del Litoral del Baix Empordà⁸.

En conclusió, l'adaptació al canvi global implica una profunda transformació de la consciència i dels sectors productius, que s'ha d'orientar a la reducció total de les quantitats utilitzades, no a l'eficiència de l'ús de l'aigua per seguir-ne fer un ús abusiu. Aquesta transformació no la pot fer ningú des d'un despatx, no hi ha una recepta màgica i les solucions han de ser diverses per a cada realitat, des de les persones que no poden pagar el rebut de l'aigua o un habitatge resilient fins a les encarregades de la presa de decisions. Totes les perspectives han d'estar sobre la taula i així podrem diversificar les solucions i fer-les adequades a cada cas.

4. territoridevincles.cat/

5. taulallobregat.org/

6. isacc.creaf.cat/isacc_tordelta/collaboradors/

7. ccmaresme.cat/medi-ambient-i-canvi-climatic/emergencia-climatica/la-mesa/

8. participa.gencat.cat/assembleies/tcmbaixemporda

AIGUA DE BOCA: DE L'AIXETA, ENVASADA O FILTRADA.

QUINA ÉS MILLOR PER A LA SALUT DE LES PERSONES I DEL PLANETA?

ENGINYERIA SENSE FRONTERES I AIGUA ÉS VIDA

L'aigua d'ingesta o de boca és la que fem servir per beure i per rentar i cuinar un aliment. Pel que fa al total de l'aigua real que utilitza una persona diàriament, no acostuma a arribar al 5% del consum. El percentatge respecte a l'aigua virtual total que fa servir (és a dir, l'aigua implicada a produir els béns i serveis que consumeix, com ara roba, aliments, etc.) és pràcticament irrellevant. Ara bé, a efectes de la nostra salut, és clar que ens interessa que sigui de la millor qualitat possible. D'altra banda, l'impacte mediambiental que aquests pocs litres poden arribar a tenir segons l'origen és considerable.

Sovint sorgeix el dubte sobre quina és la millor opció i se sol comparar l'aigua de l'aixeta amb l'aigua envasada. Així mateix, una alternativa cada cop més freqüent és l'ús de l'aigua de xarxa filtrada. Tot i així, partint de la base que a l'Estat espanyol tant la qualitat de l'aigua de l'aixeta com de l'aigua envasada és apta per al consum humà, la decisió de triar una o altra és subjectiva i respon a percepcions com el seu gust i olor.

Tot seguit veurem una breu descripció d'aquests tres tipus d'aigua i després valorarem els pros i contres de fer-les servir respecte a les opcions que acostumen a pesar més en la decisió de quina triar, com són el gust/olor, la qualitat/salubritat, l'impacte mediambiental, el confort o el cost.

AIGUA DE XARXA

És la que arriba a les nostres aixetes, habitualment procedent d'una Estació de Tractament d'Aigua Potable (ETAP) que ha tractat l'aigua superficial o l'aqüífer corresponent. Ve regulada i controlada legalment¹ i es limita el contingut màxim de cada possible contaminant² analitzat, per tal de garantir que la seva ingesta a llarg termini no tindrà efectes negatius sobre la salut. Per assegurar l'eliminació de possibles microorganismes patògens, a la mateixa ETAP s'acostuma a afegir un oxidant com el clor que li confereix un sabor característic i que no deixa de ser un oxidant³ que ingerim. El gust de l'aigua de xarxa difereix segons els condicionants del riu o la font d'on provingui, així com els tractaments a què s'ha sotmès aquesta aigua.

AIGUA ENVASADA

Disposa de legislació pròpia⁴ i tècnicament hi ha tres tipus d'aigua envasada: mineral natural, de font o preparada. La primera és la majoritària i

representa el 97% del total que se'n consumeix. Segons dades del sector, Espanya envasa més de 6.000 milions de litres⁵ i reporta una facturació per sobre dels 1.000 milions d'euros i un consum mitjà de 130 litres anuals per càpita.

El mercat de l'aigua envasada a Espanya ha augmentat a les últimes dècades, fins al punt que constitueix el mercat global més dinàmic de la indústria d'aliments i begudes⁶, ja que ha duplicat el consum en els darrers vint anys, segons Statista. Les altes taxes de creixement anual d'aquest negoci, superiors al 6%, fan que les grans corporacions com Danone, PepsiCo, Coca-Cola, Otsuka i Nestlé siguin les principals explotadores que operen al mercat d'aigua envasada al món⁷.

Aquestes grans corporacions han invertit milions d'euros en publicitat per aconseguir que la percepció de la ciutadania sigui que l'aigua envasada és molt més segura i saludable que l'aigua de xarxa⁸, cosa absolutament inacceptable des del punt de vista legal i científic, ja que tant l'aigua d'aixeta com l'embotellada passen controls exhaustius i són segures per al consum humà.

El seu màrqueting es basa a induir a creure que l'aigua envasada és molt més saludable que la de xarxa, afirmant que no conté sals minerals "perjudicials", sinó que està plena de minerals "saludables". Això és absolutament erroni. És cert que necessitem sals minerals, però les sals "perjudicials" de l'aigua de xarxa estan perfectament controlades i les "beneficïoses" que ingerim amb l'aigua envasada ho són habitualment en quantitats tan petites que resulten del tot irrelevantes per a les nostres necessitats. I aquestes les satisfem essencialment amb els aliments. Com a exemple i perquè s'entengui clarament, un càlcul senzill permet veure que la quantitat de sodi que ens aporta una oliva mitjana és la mateixa que ens aporten uns quants litres d'una aigua envasada habitual⁹.

1. Reial decret 3/2023, de 10 de gener, boe.es/eli/es_rd/2023/01/10/3/con

2. En aquest article, fem servir la paraula contaminant en el sentit de qualsevol microorganisme, element radioactiu, sal mineral o substància en general que, en funció de la dosi, pugui arribar a ser perjudicial per a la salut humana. A la nota anterior es pot veure una llista dels que es controlen.

3. Des del punt de vista de la salut, acostumem a evitar els oxidants, però el seu possible efecte negatiu, comparat amb el gran benefici que en aquest cas ens ofereix protegint-nos de possibles malalties transmissibles per l'aigua, és mínim. A més, podem eliminar-lo fàcilment deixant airejar l'aigua unes quantes hores.

4. Reial decret 902/2018, de 20 de juliol, boe.es/eli/es_rd/2018/07/20/902

5. Asociación de Aguas Minerales de España, ANEABE, aneabe.com/agua-mineral/

6. D.A.A. "The Production and Marketing of Mineral Water in 21st Century Spain", Water 2020 19.08.2020 (en línia).

7. "Mercado de agua embotellada: crecimiento, impacto de Covid-19 y pronósticos", Mordor Intelligence, (en línia).

8. Rigoz, S. "Agua envasada: ¿verdadera fuente de salud o solo marketing?", Infoabe, 21.12.2019 (en línia).

9. Suposem una oliva de 3 grams, amb contingut estàndard d'1,5 g de sodi/100g, la qual cosa significa 45 mg de sodi per oliva. Aquesta quantitat pot necessitar uns quants litres d'aigua.

Les campanyes publicitàries donen com a resultat enormes beneficis per a aquestes empreses i contribueixen de manera important al dany causat pels plàstics d'un sol ús al planeta, com ara la gran illa de plàstic al Pacífic o la ingesta, perjudicial per a la salut humana, dels microplàstics generats per aquests.

Com a reacció a l'augment de la conscienciació de la ciutadania, algunes cadenes d'alimentació, com ara Biocoop o SuperSano, van deixar de vendre aigua envasada i, fins i tot, poblacions senceres van començar a prohibir la venda de l'aigua envasada als seus municipis. Ara bé, el gran poder de les multinacionals de l'aigua envasada fa que lamentablement aquests casos siguin anecdòtics.

AIGUA DE XARXA FILTRADA

Per a les persones que puguin pensar, sobre la base de criteris subjectius, que l'aigua de xarxa no és la més saludable o que no els agradi el gust que té, aquesta és una alternativa interessant que cada cop gaudeix de més acceptació. Hi ha diversos sistemes de tractament de l'aigua de xarxa, des de la destil·lació fins als famosos filtres de carbó i semblants, passant pels sistemes d'osmosi inversa. Com que són relativament poc coneguts, els descriurem breument en un annex al final d'aquest article. A efectes de l'anàlisi que aquí ens interessa, només direm que:

- La destil·lació permet remoure pràcticament qualsevol tipus de contaminant de les nostres aigües de xarxa.
- L'osmosi n'elimina un 95%.
- Els filtres de carbó retenen bàsicament el clor afegit a l'ETAP i amb això el possible mal gust que confereix a l'aigua.

Aquests sistemes es fan servir tant a la llar com a tota mena d'establiments. Un estudi de la Universitat Oberta de Catalunya (UOC), la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB) i l'Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona (IERMB) va enquestar 581 llars el 2015 i va trobar que el 31,2% tenia un sistema de filtració propi.

ÚS D'UNA AIGUA O D'UNA ALTRA

Per bé que el 98,5% de les aigües d'aixeta d'Espanya són aptes per al consum humà segons el Ministeri de Sanitat, hi ha la percepció social que l'aigua de xarxa és poc agradable i saludable. L'estudi de la UOC, IERMB i UAB que acabem d'esmentar apunta al gust i a l'olor com la raó principal per triar l'aigua embotellada (51,3%), després de la salut (34,2%). Aquesta percepció contrasta amb l'augment en l'ús de l'aigua envasada, que ha crescut un 78% si comparem l'ús d'aigües minerals de beguda envasada de l'any 2002 amb l'any 2021, segons dades de l'Institut Nacional d'Estadística. A això hi contribueix notablement la publicitat de les corporacions de l'aigua envasada.

Recentment s'han publicat estudis que associen els trihalometans (compostos derivats del procés de desinfecció) de l'aigua d'aixeta al 5% dels casos anuals de càncer de bufeta a Europa¹⁰. Tot i amb això, si es tenen en compte els impactes tant a la salut com al medi ambient, per exemple a la ciutat de Barcelona, l'aigua d'aixeta és l'opció que ofereix més beneficis davant l'aigua envasada¹¹.

Convé ressaltar que el recent Reial decret 3/2023 pel qual s'estableixen els criteris tecnicosanitaris de la qualitat de l'aigua de consum, el control i el subministrament, és molt més estricte que l'anterior en diversos paràmetres (vegeu de nou l'annex de la nota núm. 1). Això implica que, llevat d'errors puntuals en el sistema d'anàlisi i control, la garantia sanitària de l'aigua de xarxa està assegurada i amb estàndards de qualitat com més va més alts. Tot i amb això, la inèrcia de la pressió exercida durant molts anys per les corporacions de l'aigua envasada dificulta actualitzar aquesta visió per la majoria de la població.

I parlant d'inèrcies, passa una cosa semblant al nostre país amb l'actual obligatorietat de servir de manera gratuïta l'aigua de l'aixeta a la clientela de la restauració. La Llei de residus i sòls contaminats per a una economia circular del passat 10 d'abril de 2022 que el regula s'ha d'implementar amb més celeritat i profunditat.

10 "La exposició a químics en el agua potable se asocia con un 5% de los casos anuales de cáncer de vejiga en Europa", ISGlobal, 15.01.2020 (en línia).

11 L'impacte ambiental de l'aigua embotellada és fins a 3.500 a vegades superior al de l'aigua de l'aixeta", ISGlobal, 27.07.2021 (en línia).

VARIABLES EMPRADES MÉS HABITUALMENT EN LA TRIA DE L'AIGUA D'INGESTA

La ciutadana, el ciutadà, a l'hora d'escollir l'aigua per beure o cuinar, acostuma a tenir en compte sobretot els criteris següents:

GUST/OLOR

L'aigua pura, sola, per definició no ha de tenir ni gust ni olor. Tot i amb això, a la pràctica acostuem a trobar que cada aigua té dissoltes sals minerals que li aporten una varietat de gustos. A més, l'aigua de xarxa acostuma a tenir clor afegit, la qual cosa li confereix el seu gust característic.

Després d'haver fet centenars de tasts a cegues, podem afirmar que aquesta variable és subjectiva. El més freqüent és que les persones a qui es dona a escollir entre diverses possibilitats trien la que s'assembla més a l'aigua a què estan acostumades. I això és vàlid tant per als consumidors d'aigua de l'aixeta com pels d'aigua envasada o d'aigua de xarxa tractada. Aquest fet és rellevant perquè ens indica que, almenys respecte a aquest punt, és relativament fàcil canviar d'hàbits.

Un altre factor que s'ha de tenir en compte és que, excepte en casos molt rars, el gust no acostuma a ser gens indicatiu de la qualitat de l'aigua i, en canvi, pot ser rellevant a l'hora d'escollir l'aigua que consumim.

QUALITAT/SALUBRITAT

En termes generals, entenem per qualitat la manca de contaminants que puguin ser sospitosos de causar algun perjudici a la nostra salut. Els beneficis de possibles substàncies dissoltes (sals minerals) a l'aigua per a una persona sana ja hem vist que són absolutament irrelevants. I aquí ens trobem amb una dificultat per comparar. Sens dubte, els tres tipus d'aigua han d'estar exempts de qualsevol contaminació microbiològica perjudicial, però el contingut en sals dissoltes fins al lllindar màxim permès legalment pot ser molt variat, i són moltes les sals dissoltes a l'aigua.

Per poder comparar dues aigües qualssevol, sovint es vol una resposta fàcil, com una petita llista de paràmetres amb els seus límits de perillositat. Però la realitat és molt més complexa, ja que els

paràmetres que s'han de controlar són moltíssims. El portal del Sistema d'Informació Nacional d'Aigües de Consum (SINAC) ofereix informació de les analítiques que passen les aigües de xarxa d'Espanya periòdicament.

No obstant això, sí que hi ha unes consideracions generals que podem tenir en compte:

- L'aigua de xarxa està subjecta a tants controls o més que l'aigua envasada. És lògic, si pensem que cal garantir-ne la salubritat per a tot tipus de persones i usos, mentre que no tothom pren aigua envasada ni la fa servir per cuinar.
- Encara que, en general, la majoria d'estudis es decanten per assenyalar que la més controlada és l'aigua de xarxa, no n'hi ha cap que afirmi rotundament que una de les dues sigui millor que l'altra de manera general. En tot cas i per parlar amb propietat, caldria comparar cada aigua envasada amb cada aigua de xarxa.
- En canvi, si ens referim a l'aigua de xarxa amb algun tipus de filtració raonable (per exemple, una osmosi que redueixi de manera general el contingut de possibles agents nocius en un 95%), com que aquesta reducció té lloc sobre una aigua ja perfectament controlada i en el punt de consum, el resultat és una aigua amb una doble seguretat afegida.

IMPACTE MEDIAMBIENTAL

En aquest aspecte existeix una gran diferència entre l'aigua de xarxa i l'aigua envasada, i definitivament és el paràmetre que ens ha de fer decantar per l'aigua de xarxa o filtrada.

Per disposar d'aigua envasada, cal:

- Extreure-la del lloc d'origen.
- Fabricar els plàstics de l'envàs (PVC, PET, etc.), tap, etiqueta, embalatge, etc., amb el possible alliberament a l'ambient de substàncies perjudicials per als organismes vius.
- Envasar-la a la planta.
- Distribuir-la fins als comerços locals, habitualment mitjançant transport de superfície amb el cost mediambiental que això implica.
- Disposar d'espai en un establiment de venda i la logística.
- A més, s'hauria de poder garantir el correcte reciclatge dels residus, cosa que a la pràctica es fa en un percentatge molt baix dels casos.

La majoria dels apartats anteriors implica costos econòmics, un possible alliberament de substàncies contaminants, gasos d'efecte hivernacle, etc., uns inconvenients mediambientals tan evidents que no val la pena comentar.

A més, i segons dades oficials de la mateixa Generalitat de Catalunya, la despesa energètica associada a l'aigua envasada a Catalunya és de l'ordre de cent vegades superior a la del conjunt del cicle integral de l'aigua de xarxa, que inclou la captació, el tractament, la seva distribució i el sanejament corresponent¹².

Estudis més recents assenyalen que l'ús de l'aigua envasada té 1.400 vegades més impacte en els ecosistemes i 3.500 vegades més cost d'extracció de recursos, en comparació amb l'ús de l'aigua de l'aixeta¹³.

Vist això i si ens preocupa el futur de la vida, és hora de replantejar-nos alguns hàbits que hem adquirit i, més important encara, difondre els impactes negatius dels nostres hàbits de consum.

12. "L'aigua a Catalunya: diagnosi i propostes d'actuació", ACA, 0106.2008 (en línia).

13. "L'impacte ambiental de l'aigua embotellada és fins a 3.500 vegades més gran que el de l'aigua de l'aixeta", ISGlobal, 27.07.2021 (en línia).

CONFORT

En aquest apartat, no hi ha dubte que és molt més còmode disposar d'aigua de l'aixeta o tractada a casa, que carregar amb uns pesats envasos, procedir al també pesat retorn d'aquests i confiar que rebran posteriorment el reciclatge adequat, un fet que és dubtós.

COST ECONÒMIC

Segons diversos estudis, l'aigua envasada té un cost entre 250 i 500 vegades superior al de l'aigua de xarxa. D'aquí deriva el gran negoci de les multinacionals de l'aigua envasada. En el cas de tractar l'aigua de xarxa, el cost d'aquest segon tractament addicional existeix, però és menor al del consum d'aigua envasada.

BEURE, O BEURE I CUINAR?

És notable que poques persones de les que continuen creient en les bondats de l'aigua envasada pensin a fer-la servir per cuinar. Aquest curiós fenomen indica que la percepció de la qualitat de l'aigua només és important a l'hora de beure-la. Potser es degui al fet de creure que, cuinant, aquesta ja es bull i, per tant, s'eliminen els possibles

	Presentació	Eficiència
DESTIL·LACIÓ	En format de doble gerra (on posem l'aigua de xarxa i on recollim l'aigua depurada) o en sistemes automàtics (necessiten connexió a l'aigua de xarxa).	Elimina el 99% dels possibles contaminants.
OSMOSI INVERSA	En l'àmbit domèstic, ocupa un petit espai sota l'aiguera de la cuina i lliura l'aigua filtrada a través d'una aixeta addicional a l'habitual o per una aixeta de tres vies (freda/calenta/filtrada). En oficines s'acostuma a presentar en format de fonts que serveixen aigua calenta o natural i freda. En restauració o espais col·lectius, s'acostuma a dispensar aigua natural/freda/freda amb gas. Per a això, a més de la filtració cal espai per a un refredador i/o carbonatador (el mateix que el de la cervesa). Es pot presentar com una màquina assortidora o com un tirador similar al d'altres begudes, i es pot servir en ampolles o gerres de l'establiment.	Elimina la possible contaminació microbiològica (teòricament nul·la en aigua de xarxa) i el 95% dels compostos químics perillosos, aproximadament.
FILTRES DE CARBÓ ACTIU	Es pot presentar igual que els sistemes d'osmosi esmentats, connectats a la xarxa i servint-nos l'aigua mitjançant una aixeta addicional o bé en format de gerres, en què la pressió ja no és la de la xarxa sinó l'exercida per la gravetat i, per tant, molt menys eficaç i, finalment, en forma de barretes de carbó o similar, dipositades dins de qualsevol recipient, d'eficiència pràcticament nul·la.	No elimina els minerals i substàncies dissoltes a l'aigua, però sí que és eficaç retirant els compostos orgànics volàtils (gasos). Essencialment elimina el gust de clor de l'aigua de xarxa i poca cosa més, per la qual cosa la seva eficàcia és molt inferior a la dels sistemes comentats anteriorment.

microorganismes patògens, una fet cert en un passat llunyà; però la realitat és que, en l'aigua de xarxa d'avui dia, ja no hi ha microorganismes patògens per eliminar, i la majoria dels contaminants químics que hi poguéss haver en qualsevol aigua persistirien encara després de bullir-la.

Dit això, si volem ser conseqüents i tenir en compte els efectes de l'aigua per a la nostra salut, hem de donar la mateixa importància a l'aigua que fem servir per cuinar que a la de beure.

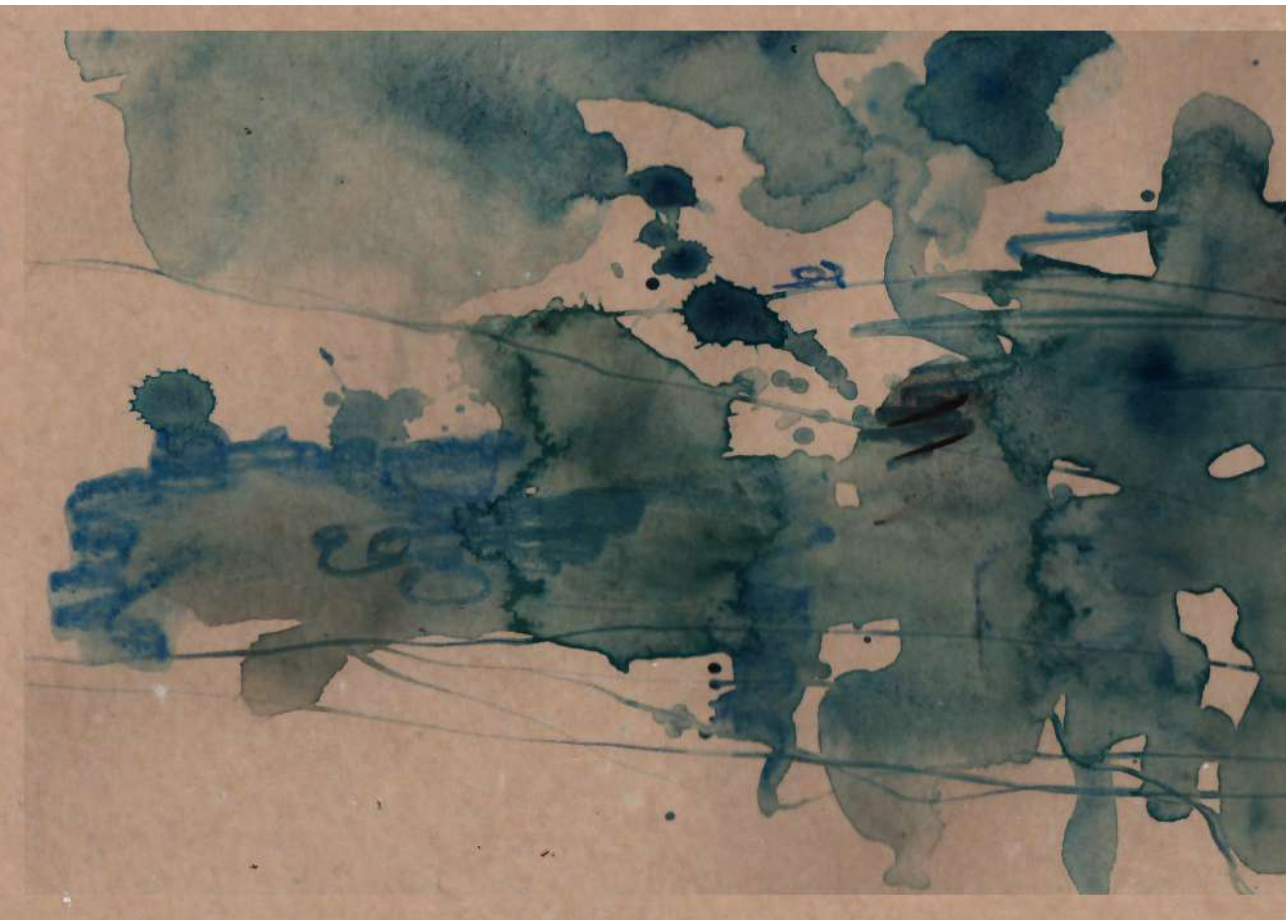
CONCLUSIÓ SOBRE QUÈ PODEM FER, COM A REFLEXIÓ

Com hem vist en aquest article, tant l'aigua embotellada com l'aigua d'aixeta i filtrada són difícils de comparar pel que fa a la salubritat. Si ens remetem a la legislació, totes estan ben controlades i són aptes per al consum humà. Encara més, la legislació recent que regula la qualitat de l'aigua de consum humà ha millorat notablement. Tot i això, la percepció social –subjectiva, com hem vist– i el lobby de les multinacionals d'aigua embotellada provoquen l'elevat consum d'aquesta aigua a l'Estat espanyol i la baixa confiança de la població en l'aigua d'aixeta.

Podem afirmar que l'aigua de xarxa és millor que l'aigua embotellada tenint en compte tots els factors a analitzar: és perfectament saludable tant per beure com per cuinar, té un impacte mediambiental absolutament inferior a l'aigua embotellada, és més còmoda d'utilitzar i té un cost final molt més baix. Ara bé, per a qui sigui encara més exigent en termes de salubritat o desitgi un gust més pròxim al seu, una alternativa possible i en auge és la filtració de l'aigua de xarxa.

En conclusió, s'ha de continuar treballant per créixer la confiança de la ciutadania en l'aigua de xarxa millorant la qualitat, el monitoratge, la promoció del seu ús, així com l'accés i la disponibilitat de la informació pública. Les administracions han de seguir treballant per millorar la qualitat del servei públic de l'aigua i la seva transparència, ja que és la millor manera d'augmentar la confiança en el servei i defensar els objectius que persegueixen els serveis públics de qualitat davant dels interessos privats de les grans corporacions. Ambientalmente no hi ha alternativa millor que l'aigua de xarxa, així doncs, toca treballar perquè la ciutadania hi confii i canviï els seus hàbits de consum.

Descripció	Inconvenients	Altres
Consisteix en un equip que escalfa l'aigua d'un dipòsit inicial fins a l'ebullició, evaporant-la i fent passar aquest vapor, pràcticament d'aigua pura sense contaminants, per un serpenti refrigerat on es torna a líquid i després, passant-la per un filtre de carbó, es recull en un segon dipòsit. Ús essencialment domèstic.	Consumeix electricitat i necessita la neteja manual del residu que es genera amb els contaminants retinguts.	Actualment ha caigut en desús i a la pràctica s'ha substituït pels sistemes d'osmosi inversa.
Filtra l'aigua de xarxa automàticament amb diversos filtres de carbó i sediments i una membrana d'osmosi.	Necessita un canvi de filtres i una desinfecció anual dels equips amb dipòsit d'acumulació. Per eliminar els contaminants, cal arrossegar-los en un parell de litres d'aigua per cada litre filtrat abocant-los pel desguàs. Tot i que a ull nu pot semblar una barbaritat, en termes relatius i en general sol representar una descàrrega de vater addicional al dia per persona.	Actualment es considera el sistema més eficient i està del mercat.
Filtra automàticament l'aigua de xarxa per adsorció.	Sempre implica canviar periòdicament els filtres. En el cas de ser sistemes amb connexió a la xarxa, en retenir pocs contaminants minerals, no necessita connexió al desguàs per eliminar-los, sinó que els reté al seu interior.	Acostuma a ser molt barat en un inici, encara que el canvi dels filtres de les gerres sovint implica un cost altíssim en proporció a la seva eficiència.

GUIA PRÀCTICA

DEIXAR DE MIRAR EL CEL

NO ÉS NOMÉS MANCA DE PLUJA,
SINÓ PER A QUÈ I PER A QUI FEM
SERVIR L'AIGUA

MIREIA BOSCH MATEU

 L'activitat humana ha generat grans alteracions en els patrons del clima. L'emergència climàtica té efectes en els processos hidrològics i provoca, entre altres fenòmens, llargs períodes de sequera, inundacions i tempestes intenses.

Ens cal prendre consciència sobre el fet que no podem satisfer totes les demandes d'aigua. Hem de poder prioritzar aquelles demandes que són necessàries per a la vida i que no posen en risc el manteniment de la salut de les masses d'aigua i dels ecosistemes naturals.

Ens cal una reflexió urgent sobre el model agrícola, urbanístic, turístic i industrial per tal de reduir la quantitat total d'aigua que fem servir. Hem de poder fer front a la sequera d'acord amb els principis de la Nova Cultura de l'Aigua.

A l'hora de buscar les causes de la sequera, solem mirar més cap al cel que cap al mateix sistema en què vivim, i ens preguntem més per la manca de pluja que per la manera com gestionem la demanda d'aigua.

Tenim propostes interessants que apunten cap a la disminució del consum d'aigua i cap a l'entrada i reaprofitament d'aigües alternatives, com la pluvial i les grises. En aquest sentit, resulta enormement inspirador el concepte de *comunitat hídrica*.

GLOSSARI

A

ABASTAMENT D'AIGUA EN ALTA

Xarxa que transporta l'aigua des que surt de la font d'origen (embassament, riu, aquífer...), passa per les estacions de potabilització i arriba fins als dipòsits municipals.

Normalment aquestes xarxes es componen de: captació d'aigua, Estació de Tractament d'Aigua Potable (ETAP) i xarxa de distribució fins al punt de lliurament municipal.

ABASTAMENT D'AIGUA EN BAIXA

Subministrament d'aigua final que es fa a les llars des dels dipòsits municipals. La competència és municipal, i són els municipis els que decideixen el model de gestió d'aquest servei: directa (és a dir, gestió pública) o indirecta (gestió privada o mixta).

AIGUA DE BOCA, AIGUA POTABLE O AIGUA PER BEURE

Aigua apta per al consum humà i per a l'elaboració d'aliments perquè té un grau de puresa química i

microbiològica suficient. Aquesta aigua es pot trobar en el seu estat original o pot ser fruit d'un procés de tractament, i es pot subministrar al consumidor a través de xarxes de distribució, dipòsits o com a part d'un procés comercial.

AIGUA DE XARXA

Aigua potable que se subministra majoritàriament per a ús domèstic, municipal i industrial mitjançant un sistema de canonades.

AIGÜES GRISES

Aigües procedents dels usos domèstics, com la pica i la dutxa, amb una baixa càrrega orgànica, la qual cosa permet aprofitar-les als mateixos edificis amb un tractament *in situ* senzill per a usos que no requereixen d'aigua potable, com ara la descàrrega de la cisterna del lavabo.

AIGUA DOLÇA DISPONIBLE

Aigua amb poques sals dissoltes, procedent sobretot de rius, llacs i glaceres, que representa encara no el 3% del total d'aigua del

planeta. No tota aquesta aigua és de fàcil accés, ja que una bona part es troba a les glaceres. A més, cada vegada hi ha més aigua en superfície en mal estat a causa de la contaminació.

AIGUA FREÀTICA

Aigua emmagatzemada al subsòl per sota del mantell freàtic. La creixent urbanització del sòl fa que se segellin les superfícies i que s'alteri la formació de noves aigües freàtiques.

AIGUA VIRTUAL

Aigua total utilitzada de manera directa o indirecta en la producció d'un bé, producte o servei.

AIGÜES PLUVIALS

Aigües procedents dels episodis de pluja. La recollida i aprofitament per a usos domèstics, municipals, agrícoles o industrials es pot explorar en l'actual context de sequera.

AIGÜES RESIDUALS

Són les aigües que contenen agents contaminants amb elevada matèria orgànica. Aquestes aigües es transporten

fins a les depuradores a través de la xarxa de clavegueram.

D

DRET HUMÀ A L'AIGUA I AL SANEJAMENT (DHAS)

Dret reconegut per l'ONU l'any 2010 i que vol garantir l'accés en condicions i la gestió sostenible de l'aigua i el sanejament per a tothom, amb criteris de disponibilitat, accessibilitat, acceptabilitat, assequibilitat i qualitat.

E

ESTACIÓ DE DEPURACIÓ D'AIGÜES RESIDUALS (EDAR)

Plantes depuradores que formen part del sistema de sanejament de l'aigua. La seva tipologia varia en funció de diferents paràmetres com la població, el component dels abocaments, els límits d'abocament autoritzats o la ubicació. A Catalunya hi ha més de 500 depuradores en servei.

ESTACIÓ DE TRACTAMENT D'AIGUA POTABLE (ETAP)

Plantes potabilitzadores que fan que l'aigua captada sigui apta per al consum humà. A Catalunya n'hi ha més de 250.

F

FINANCERITZACIÓ DE L'AIGUA

Utilització de la gestió de l'aigua com si fos un actiu financer, el valor del qual es comença a gestionar als mercats de futur, seguint la lògica especulativa que domina aquest tipus de mercats financers en què els bancs i inversors institucionals són els actors principals. El terme també s'utilitza per expressar la influència cada cop més gran d'aquests actors financers en la construcció o el finançament de les infraestructures dels serveis d'aigua, sanejament i higiene, a canvi de condicionants econòmics.

M

MERCANTILITZACIÓ DE L'AIGUA

Tractament de l'aigua com un recurs

econòmic, com una mercaderia sotmesa a la dinàmica de l'oferta i la demanda, per tal de fixar el preu de les transaccions comercials entre els usuaris. L'observem amb el recapte de beneficis privats que es fa de la gestió de l'aigua, amb els mercats connexos a la gestió de l'aigua (com la gestió dels comptadors, equips, obres, etc.) i amb les concessions de la gestió de l'aigua a empreses privades.

N

NOVA CULTURA DE L'AIGUA

Agrupant les sensibilitats de moviments socials, ecologistes i científics, aquest concepte supera la visió de l'aigua com a recurs hídric per a l'explotació i defensa que la puguin utilitzar totes les espècies (no només la humana), i se'n mantinguin per sobre de tot les funcions ecològiques, econòmiques i socials.

P

POBRESA HÍDRICA

Situació que pateixen moltes famílies i que

consisteix en la incapacitat o el sobreesforç per fer front al pagament dels rebuts de l'aigua. S'entén que una llar es troba en situació de pobresa hídrica quan la despesa en el servei supera el 3% dels ingressos de la llar.

PRIVATITZACIÓ DE L'AIGUA

Delegació de la gestió dels serveis públics d'aigua i sanejament a actors amb ànim de lucre, ja siguin empreses privades o associacions publicoprivades. La privatització també es pot referir a la propietat privada de l'aigua o de la infraestructura necessària per gestionar-ne els serveis i el sanejament.

R

REMUNICIPALITZACIÓ

Procés pel qual es recupera la gestió pública de l'aigua. Es pot donar en processos que originàriament havien tingut gestió pública o no. La remunicipalització fa referència a una tendència que s'ha iniciat arreu del món per recuperar la gestió pública i democràtica de l'aigua. Molt sovint és

empesa per la mobilització social i comunitària i la voluntat política, i el que es pretén és garantir el dret a l'aigua i el sanejament, i gestionar el servei amb transparència, participació i visió ecosocial.

S

SEQUERA HIDROLÒGICA

Manca de disponibilitat d'aigua per als diferents usos que li assignem. Escassetat.

SEQUERA METEOROLÒGICA

Manca de pluges per un període prolongat.

SISTEMES URBANS DE DRENATGE SOSTENIBLE

Tècnica de recol·lecció d'aigua pluvial i drenatge que permet reproduir en l'àmbit urbà el comportament natural de l'aigua d'escolament. El verd urbà emmagatzema aigua i en alguns casos permet que posteriorment s'infiltri al subsòl després d'un procés de descontaminació gràcies a la infraestructura verda.

LA GESTIÓ DE LA SEQUERA

2

Tot apunta que les sequeres cada vegada seran més llargues i recurrents, la qual cosa **posa en perill el subministrament i sanejament d'aigua**. Per això, cal integrar les sequeres com un tret característic de la gestió de l'aigua a la Mediterrània.

1

L'activitat humana ha generat un gran impacte en els patrons climàtics i avui l'emergència climàtica és una qüestió que ja no pot negar ningú. Aquests canvis influeixen en els processos hidrològics i tenen impactes com ara **les sequeres, les inundacions o les tempestes intenses**.

3

Si a l'emergència climàtica hi afegim **la mala gestió, la contaminació i la sobreexplotació de masses d'aigua**, els episodis com les sequeres s'agregen i s'intensifiquen.

4

Actualment es disposa dels **plans especials de sequera** a totes les conques hidrogràfiques de l'Estat. Aquests plans determinen unitats territorials de gestió de la sequera i fan un balanç entre els recursos disponibles i la demanda específica de cada àmbit. Gràcies a la fragmentació, cada territori és avaluat en funció dels recursos i les demandes i el seu pla de sequera pot filar més prim.

5

Per **conèixer la situació de cada territori** pel que fa a l'aigua, es poden consultar les informacions publicades per les administracions públiques responsables de la gestió.

- L'**Agència Catalana de l'Aigua** disposa d'un portal específic per facilitar informacions actualitzades sobre la sequera: sequera.gencat.cat
- El **Ministeri per a la Transició Ecològica i el Repte Demogràfic** també dedica un apartat important a la gestió de la sequera i recull mapes de seguiment estatal de la situació: miteco.gob.es/es/agua/temas/observatorio-nacional-de-la-sequia
- En l'**àmbit europeu**, trobem un visor on poder anar veient l'evolució de sequeres a altres països: edo.jrc.ec.europa.eu/

Encara queda molta feina per fer per part de les administracions públiques a fi de garantir el dret d'accés a la informació pública i la transparència en la gestió de les crisis com la sequera que vivim avui dia, sobretot en l'àmbit municipal, on resulta molt difícil identificar els grans consums d'aigua i l'estat d'aplicació de les mesures per sequera.

SABIES QUE...

SEGONS L'ENQUESTA FETA PER L'OBSERVATORIO CIUDADANO DE LA SEQUÍA:

Per a la societat espanyola, el canvi climàtic és el tercer tema que més preocupació genera. Per davant hi ha l'economia i la pobresa.

La majoria (72%) creu que el canvi climàtic està provocat per les accions humanes.

Un elevat percentatge (68%) vincula fenòmens com la sequera amb el canvi climàtic.

SEGUINT AMB L'ENQUESTA I QUAN S'ENTRA MÉS A FONS EN EL TEMA DE LA SEQUERA:

Un terç de les persones enquestades pensa que el principal consumidor d'aigua a l'Estat espanyol és la indústria

S'atribueix a la indústria la responsabilitat que la qualitat de l'aigua hagi empitjorat, però la indústria consumeix al voltant del 6% d'aquest recurs!

En canvi, en el total de l'Estat espanyol, l'agricultura consumeix al voltant del 80% de l'aigua.

I QUAN S'ENTRA ESPECÍFICAMENT EN EL TEMA DEL CULTIU...

Si bé bona part de la gent (67%) pensa que la quantitat d'aigua disponible s'ha reduït en els darrers deu anys, poques persones ho associen a l'augment del regadiu.

De fet, bona part de les persones enquestades pensa que la superfície de regadiu ha disminuït.

La superfície regada a l'Estat espanyol ha passat de ser del 9% del total cultivat l'any 1965 al 23% l'any 2018.

Més informació a:

- observasequia.es
- Ganuza, E.; Lafuente, R.; Paneque, P. "El cambio climático y la difícil cuadratura de la gestión del agua", CTXT, 25.02.2023 (en línia)

De l'anàlisi dels resultats de l'enquesta es fa evident que, per a la gran majoria de la gent, el problema de la manca d'aigua té a veure amb la sequera meteorològica i no tant amb l'escassetat (sequera hidrològica).

Així es continuaria veient amb més bons ulls establir mesures per continuar garantint l'ofert

ta d'aigua (amb dessaladores, per exemple) i no establir mesures que apuntin a la reducció del consum d'aigua en l'agricultura.

L'enquesta ens demostra que cal treballar per informar la gent, amb dades, campanyes i molta pedagogia, sobre la importància de l'aigua.

MÉS ENLLÀ DE MIRAR EL CEL... COM FEM FRONT A LA SEQUERA?

Si bé és cert que la manca de pluges acumulada és causa de la sequera actual, també ho és que cal sumar-hi la **manca de gestió i planificació hídrica**. A l'hora d'apuntar les causes de la sequera, acostumem a preguntar-nos més per l'estat dels núvols que per la manera com gestionem l'aigua, que té a veure amb el nostre sistema econòmic i de desenvolupament.

Sovint ens preguntem més per la manca de pluja que no pas per la gestió i per la necessitat de gestionar la demanda, una pregunta que seria pertinent, ja que ens faria deixar d'oferir aigua com si fos un bé infinit i replantejar-nos l'ús que en fa cada sector.

QUÈ HI DIU L'AGÈNCIA CATALANA DE L'AIGUA I QUÈ PROPOSA?

L'Agència Catalana de l'Aigua estableix 5 escenaris o estats per als 18 àmbits territorials en què està dividit el sistema de conques internes de Catalunya:

En un context de sequera com l'actual, és important l'aportació d'aigua que es fa a través d'infraestructures com les dessalinitzadores. Tot i això, cal tenir molt en compte el cost energètic i l'impacte ambiental d'aquestes infraestructures. A més, en un context d'alça dels preus de l'energia, això pot tenir una repercussió sobre els rebuts de l'aigua.

Semàfor blau o escenari de normalitat

Les demandes estan garantides. No hi ha evidència de possibles desajustos a curt i mitjà termini.

Mesures: no es preveu cap limitació als usos de l'aigua.

Semàfor verd o escenari de pre-alerta

60% de les reserves. Es detecten evidències de sequera i s'activen mesures preventives.

Mesures: Intensificació del seguiment de l'estat de les reserves i accions d'informació i sensibilització orientades a afavorir l'estalvi.

Semàfor groc o escenari d'alerta

40% de les reserves. Es despleguen mesures d'estalvi en els diferents usos i s'incrementa la producció de recursos no convencionals i d'extraccions subterrànies. Es redueixen els desembassaments.

Semàfor carbassa o escenari d'excursionabilitat

25% de les reserves. S'intensifiquen les reduccions en usos no prioritaris i hi ha una major reducció dels desembassaments. S'activen els recursos no convencionals en la seva totalitat i les extraccions subterrànies. Es prohibeixen determinats usos en zones urbanes.

Semàfor vermell o escenari d'emergència

16% de les reserves. Es produeixen restriccions en tots els usos, incloent-hi els urbans, que poden anar creixent amb l'empitjorament de l'episodi.

QUÈ VOLDRIA DIR FER FRONT A LA SEQUERA

D'ACORD AMB ELS CONCEPTES DE LA NOVA CULTURA DE L'AIGUA

GESTIONAR LA DEMANDA

Fer-ho amb els recursos locals que tenim en l'àmbit de la conca i preservant les masses d'aigua que són font de vida. Des de la consciència que no podem satisfer totes les demandes, prioritzarem aquelles que no posen en risc el manteniment de la salut de les masses d'aigua i dels ecosistemes naturals.

FRENAR LA DEMANDA

L'actual sistema és incapaç de sadollar la set d'aigua. Hem d'aconseguir posar fre a la demanda que no para d'augmentar i entendre que l'aigua és el limitador de qualsevol creixement econòmic. Ens cal reflexionar urgentment sobre el model agrícola, urbanístic, turístic i industrial per tal de no generar tensions, escassetat i impactes sobre el medi.

Ramaderia

La ramaderia industrial suposa un greu problema per la contaminació i pel seu gran consum d'aigua. Urgeix revertir la tendència d'augment de la contaminació dels aqüífers: aturar la contaminació i recuperar l'aigua dels aqüífers per poder-la aprofitar.

Millorar la xarxa

Cal millorar molt el rendiment d'algunes xarxes per evitar l'elevat volum de fuites. Alguns municipis superen el 50% de pèrdues en concepte de fuites a la xarxa d'abastament d'aigua.

Creixement urbanístic

Els creixements urbanístics comporten més consums i més impermeabilització de sòls que impossibiliten la recàrrega d'aqüífers. Calen moratòries que frenin el creixement urbanístic, sobretot a les zones del litoral i a l'àrea metropolitana, però també a altres zones sensibles on el sector domèstic ocasiona una pressió considerable sobre les masses d'aigua.

Aprofitament d'aigües

Fomentar l'aprofitament d'aigües grises i pluvials.

Prohibir regar o netejar amb aigua potable: substituir-la per les aigües no potables, com l'aigua grisa i pluvial.

Cal aprofitar també les aigües pluvials per al reg de jardins, les zones agrícoles urbanes i la recàrrega dels freàtics i aqüífers més propers.

Ciutadania

Per fer front a la sequera i els efectes de l'emergència climàtica sobre l'aigua, s'ha de recuperar el govern de l'aigua i implicar la ciutadania en la seva governança. És important fomentar la creació d'observatoris ciutadans de l'aigua amb capacitat per fer un seguiment i control de la planificació i gestió hidrològica. És sabut que, per afrontar democràticament i de manera millor les crisis i la gestió dels béns comuns, cal implicar la ciutadania i les persones usuàries en la presa de decisions.

Agricultura

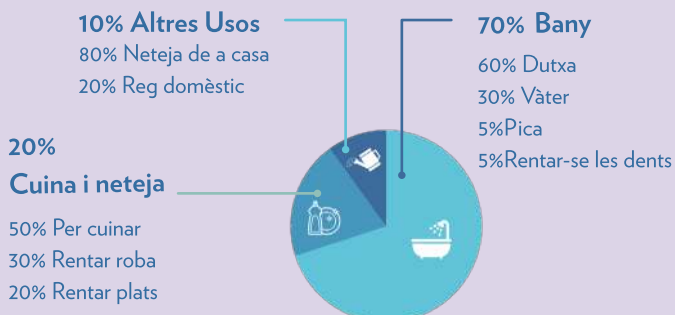
No desenvolupar cultius de regadiu en zones de secà i no dedicar les explotacions agrícoles a la producció de pinsos per al sector industrial. De la mateixa manera que ho han fet els usuaris domèstics, l'agricultura ha d'aplicar mesures d'estalvi i d'eficiència: ha de poder modernitzar els regadius per tal que l'aigua estalviada retorni al riu i no per multiplicar collites o fer créixer noves hectàrees de regadiu. Cal oferir ajudes a la reconversió agrícola i protegir els models tradicionals i que gestionen bé l'aigua.

VIES POSSIBLES

Encara que el consum d'aigua per persona i dia varia força en funció del tipus de població i de la comarca, a Catalunya s'estableix la mitjana al voltant dels 117 litres per persona i dia. Cal dir, però, que la diferència pot ser abismal i anar, per exemple, del 98 litres de la Terra Alta als 267 de la Vall d'Aran. I cal dir també que hi ha variacions considerables dins d'una mateixa ciutat o àrea, en funció de la renda per càpita (la qual cosa s'evidencia, per exemple, en el tipus de construccions: cases unifamiliars o pisos).

Al llarg d'aquest quadern hem vist com es distribueix el consum d'aigua per sectors. Veiem ara com consumim aigua a les nostres llars:

Només una petita part de l'aigua que fem servir a casa, entre 3 i 6 litres, la utilitzem per beure i cuinar.

Font: Enginyeria Sense Fronteres

TRES PROPOSTES QUE ENS INSPIREN

Partint de la idea que, del total d'aigua que fem servir a casa, només una part molt petita és per beure i cuinar, entenem que la qualitat de l'aigua pot variar segons l'ús que n'haguem de fer. No cal fer servir aigua potable per al vàter, i potser la qualitat de l'aigua no ha de ser la mateixa per dutxar-se o per rentar-se les dents que per netejar la casa o buidar la cisterna.

Buscar maneres que ens permetin gestionar i reaprofitar les aigües grises o recollir les aigües pluvials pot ser determinant per millorar el paisatge, el sòl o el nivell freàtic.

En aquest sentit, ens semblen altament interessants totes aquelles accions encaminades a activar mesures en els edificis de nova construcció o rehabilitacions integrals, facilitar ajudes econòmiques per a la inversió i el desenvolupament de sistemes i adaptar-ne l'aplicació segons usos urbans o rurals, establir pactes i acords publicocomunitaris per a la gestió de l'aigua...

1 DEPURACIÓ DE LES AIGÜES RESIDUALS

Hi ha maneres que ens permeten tornar a utilitzar les aigües grises (procedents de les piques dels lavabos, les dutxes i banyeres) per a usos que no requereixen una qualitat d'aigua potable. Ja hem vist que el consum d'aigua en una llar varia notablement segons si es troba en medi urbà o rural, segons si es tracta d'una casa unifamiliar o d'un pis en un bloc, etc. En aquest sentit, podem trobar inspiració en la permacultura, la qual, com a sistema de disseny, ens facilita solucions per gestionar i aprofitar l'aigua.

Hi ha dos sistemes per aprofitar les aigües grises:

RECURSOS

Guia tècnica per al desenvolupament de sistemes de drenatge urbà sostenibles, Ajuntament de Barcelona.

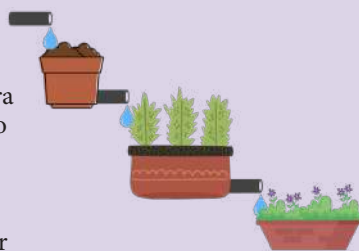
Guia per a la implementació de comunitats hídriques, Enginyeria Sense Fronteres.

Aigües Petit dossier d'autosuficiència local i decreixement, Ecologistes de Catalunya.

Sistemes naturals de depuració d'aigües residuals

Depurar les aigües residuals de casa nostra és possible a través d'un sistema aquàtic de llacunatge que requereix poc manteniment, no gasta energia i ens pot donar moltes satisfaccions, entre altres, aportar humitat al sòl que compensi la manca de pluges. Aquesta és una mesura de reaprofitament d'aigua vàlida per a cases ubicades en àmbits rurals o unifamiliars que tinguin possibilitat d'establir tot un sistema de depuració basat en filtratges amb plantes. Aquesta depuració pren com a model el procés natural de l'aigua per depurar-se a si mateixa. Amb un procés ben fet i ben dimensionat, l'aigua resultant després de passar per aquest sistema de llacunatge pot ser retornada al riu, utilitzada per al rec o fins i tot per a la neteja.

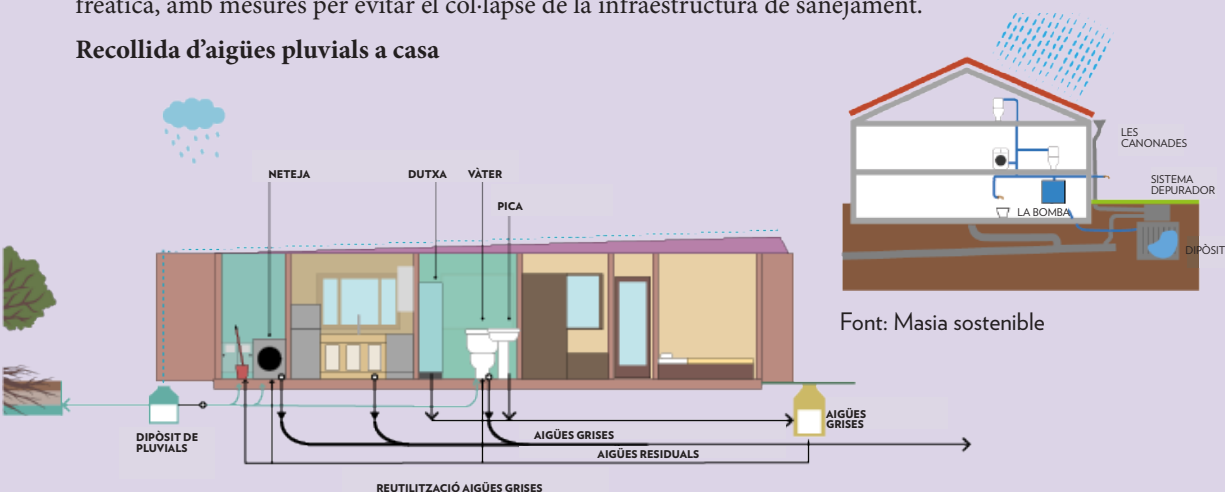
Sistema d'aprofitament domèstic d'aigües grises

Tenint en compte que la qualitat de l'aigua que necessitem per a la cisterna del vàter no necessita ser gaire elevada, hi ha sistemes que permeten recollir l'aigua de la dutxa i de la pica del lavabo per utilitzar-la per a la cisterna del vàter. Aquests sistemes permeten un estalvi considerable d'aigua, sobretot tenint en compte que cada vegada que buidem la cisterna gastem al voltant de 10 litres.

2 RECOLLIDA D'AIGÜES PLUVIALS

Quan parlem d'aprofitament de les aigües pluvials ens referim a la recollida de l'aigua de pluja per a l'aprofitament domèstic i/o comunitari, per a usos no potables i també per a la incorporació directa a la capa frètica, amb mesures per evitar el col·lapse de la infraestructura de sanejament.

Recollida d'aigües pluvials a casa

Font: Enginyeria Sense Fronteres

SUDS

Els sistemes de drenatge urbà sostenible reproduïxen en l'àmbit urbà el comportament natural de l'aigua. Aquests sistemes permeten que l'aigua de pluja retorni al medi (i recarregui aqüífers, per exemple) o que pugui ser utilitzada sense gaire consum energètic, aprofitant els processos naturals en la gestió del cicle de l'aigua. Hi ha moltes tipologies de SUDS, des de les teulades verdes, passant per franges vegetades, fins als aljubs de retenció o els paviments permeables. En qualsevol cas, el que és important d'aquests sistemes és que afavoreixen la infiltració i redueixen el volum d'aigua abocada al medi quan hi ha pluja.

3 COMUNITATS HÍDRiques

Igual com hi ha comunitats energètiques, s'ha d'avançar per crear comunitats hídriques. Creiem que, organitzant-nos col·lectivament, podem desplegar tot el nostre potencial, també quan parlem d'aigua. Així, en comunitat, podem desplegar mesures per minimitzar la recollida i aprofitament d'aigua pluvial i grisa per tal de reduir-ne el consum i contribuir a pal·liar la sequera.

ENTREVISTA A L'OBSERVATORI DE L'AIGUA DE TERRASSA

“S'ESCRIU AIGUA, ES LLEGEIX DEMOCRÀCIA”

PER MIREIA BOSCH MATEU

FOTOGRAFIA: JOANA ARIET

Dolors Frigola

Beatriz Escribano

“S’escriu aigua, es llegeix democràcia”, seria un bon lema per començar a explicar l’Observatori de l’Aigua de Terrassa, un òrgan sorgit del moviment ciutadà i que promou la participació en el procés de remunicipalització del servei d’aigua a la ciutat de Terrassa.

Hem pogut parlar amb la Beatriz Escribano i la Dolors Frigola, que amb l’entusiasme que desprenen ens encomanen aquest sentiment seu de fer de l’aigua un autèntic bé comú i no només un servei que es gestiona de manera pública.

MB Com neix l'OAT?

BEA Tot comença quan arriba la notícia que gairebé ja han passat els 75 anys del contracte de concessió de l'aigua a l'empresa Mina Agbar i que, per tant, el contracte s'exhaureix l'any 2016.

DOLORS L'origen de tot plegat el trobem en el Procés Constituent. A Terrassa, les persones vinculades a aquest moviment, vam crear l'Escola d'apoderament. Un dels primers actes que va fer aquesta escola va ser reclamar la sobirania de l'aigua, amb la ciutadania com a subjecte polític. A partir d'aquí es va crear la Taula de l'Aigua a l'any 2014. Més tard, el 2017 es va celebrar el primer Parlament Ciutadà de Terrassa, sempre seguint amb la idea del paper actiu de la ciutadania en política. Tot això, paral·lelament a la gestió pública de l'aigua i a la creació de l'empresa pública. Es partia de la idea que aconseguir una gestió pública de l'aigua era important però no era condició suficient per aplicar el principi de "S'escriu aigua, es llegeix democràcia", un dels referents dels moviments per l'aigua pública de Catalunya.

MB Veig que el concepte de ciutadania en tot aquest procés ha estat cabdal.

D Sí. Veníem ja de plantejar-nos la idea de sobirania i del paper de la ciutadania en les múltiples sobiranies. Sempre amb la visió d'una nova cultura de la participació i amb la idea de participació per a la transformació. Perquè la ciutadania tenim coses a dir, tenim capacitat, volem aportar i volem incidir, sobretot en tot allò referit als serveis públics. En aquest cas, explícitament, al servei d'aigua.

MB Quan s'instaura formalment l'Observatori?

D El juliol del 2018, en Ple municipal, quan s'aprova formalment el reglament que el regula. En aquell moment, l'empresa pública, Taigua, encara no gestionava el servei. De fet, Taigua va començar a gestionar-lo oficialment a partir del 10 de desembre del mateix any, per tant en el moment en què es va formar ja hi havia el reglament l'Observatori aprovat i el 20 de febrer del 2019 es constitueix.

B A mesura que es produïa el procés, la ciutadania s'anava plantejant quin tipus de model volia per al subministrament d'aigua, quin tipus de participació i des d'on s'havia de generar... Tot això es va definir en 13 principis que són el pilar de l'Observatori i de la nostra raó de ser. El fet que s'aprovés en Ple municipal i que hi donessin suport tots els partits polítics va dotar de molta força l'Observatori.

MB Un observatori com el vostre, amb una participació com la que s'estructura en aquests 13 principis, només és possible quan hi ha una gestió pública?

D Estaria bé preguntar-ho a la gent d'Aigua és Vida que estan batallant per formar un observatori a l'Àrea Metropolitana de Barcelona. Si a nosaltres, amb una empresa pública ja ens costa, amb una empresa privada, on imperen els accionistes, el benefici i el lucre serà molt més complicat. Però ens consta que allà on hi ha empresa privada gestionant el servei, també es reclamen observatoris i el paper actiu de la ciutadania, com ho fa Aigua és Vida. La capacitat que tindran aquests observatoris per incidir vindrà marcada en bona part per l'empresa privada, que haurà de considerar aquest observatori com a interlocutor.

B Per això és fonamental tenir uns principis que marquin la filosofia i voluntat de l'observatori. Agbar pot muntar-ne un, si vol. Però la finalitat que tindrà, segurament, serà molt diferent.

MB Com ha estat llegit l'OAT des dels actors amb qui heu hagut d'interactuar, és a dir l'Ajuntament de Terrassa i Taigua?

B Al principi no ens veien com un agent rellevant a tenir en compte a l'hora de prendre decisions. Hi havia molt de recel.

D Temien la fiscalització. Crec que ara ja no tenen tanta por d'aquesta fiscalització, perquè hem demostrat que anem molt més enllà i que el que volem és proposar i avançar. Però la idea que la ciutadania només fiscalitza i que no té capacitat ni voluntat de proposar i de col·laborar encara impera. I nosaltres estem més en la proposta

que en la protesta; el que volem és millorar la gestió de l'aigua i ho fem de manera propositiva i assertiva.

- B Quan s'han adonat de la feina que fem, ens han valorat més. Perquè estem convertint Terrassa en un laboratori: experimentar sobre el model de participació amb l'aigua seguint criteris de sostenibilitat, de justícia social, etc.

MB Quina valoració feu de l'escenari amb l'aigua privatitzada i què us va portar a reclamar una gestió pública i participada?

- B El que teníem era una empresa privada, amb afany de lucre, amb uns socis i sòcies que es repartien els beneficis. L'Ajuntament hi dipositava la confiança (perquè, no ho oblidem, la titularitat del servei sempre ha estat l'Ajuntament; passa que cedia el subministrament a una empresa privada). Podem dir que hi havia un vincle pràcticament personal entre l'alcalde de la ciutat i qui era el gestor de l'aigua privada, i per tant hi havia una confiança plena dipositada. No existia conflicte perquè tampoc hi havia voluntat de transparència ni d'incidir en l'opacitat. Quan s'obria l'aixeta sortia l'aigua, i més enllà d'això no hi havia preguntes.

És clar, quan es va plantejar quina era la millor forma per a la ciutat i la més democràtica, bona part dels poders econòmics implicats es van oposar a passar a un model de gestió pública. En el cas dels treballadors i treballadores de l'empresa hi havia de tot, però es van limitar a mantenir-se al marge del debat: només volien que en qualsevol cas s'asseguessin els seus llocs de treball.

MB Com havia estat el procés de privatització de l'aigua a la ciutat de Terrassa?

- D L'empresa que gestionava l'aigua era Mina Pública de l'Aigua i tenia la concessió del servei des del 1941, a l'època franquista. Era una concessió a dit, sense concurs. El document es pot consultar a l'Arxiu Comarcal de Terrassa. En el moment que

es va plantejar la remunicipalització del servei de l'aigua, l'any 2014, l'empresa ja comptava com a accionista majoritari amb Agbar.

El que veiem és que hi havia un gran relaxament per part de l'administració, que al cap i a la fi, com ha dit la Bea, era la responsable de la gestió del subministrament. Ningú fiscalitzava res, i així va ser durant molt de temps. Ara, de fet, s'ha reconegut un dèficit de 165 milions, reconegut per la gerència de Taigua, en mancança d'infraestructures i acumulat durant tots aquests anys.

Els beneficis que Mina declarava no tenen res a veure amb la realitat del que hem pogut esbrinar: l'empresa declarava entre 600.000 i 1.200.000 anuals i a la pràctica el que s'ha calculat és que rondaven els 3,5 milions. De fet, Taigua, durant aquests primers quatre anys ha tingut uns beneficis nets d'aproximadament uns 3,5 milions a l'any. Entenem que tot aquest benefici s'hauria d'haver invertit en manteniment i posada al dia de la infraestructura i que això no es va fer. Per això parlem de dèficit acumulat.

- B Cal fer inversions en la xarxa, d'una banda per canviar les canonades que són de fibrociment, però de l'altra i més important, per evitar les pèrdues, que a Terrassa, ara mateix, són de l'ordre d'un 21%, un percentatge baix comparat amb altres municipis!
- D El cert és que, amb la pujada de preus de l'energia d'aquest darrer any, el 2022 s'ha tancat amb un benefici net de 1,9 milions d'euros. I això ens porta a entomar una reflexió i anàlisi i, si cal, a tocar tarifes. Perquè volem mantenir les inversions que la xarxa requereix, tenir una empresa capitalitzada i capaç de fer front a les situacions de vulnerabilitat, etc.

MB Com argumenteu aquesta possible pujada del preu?

- D L'aigua fins ara tenia un preu, que no s'ha tocat des del 2014. De fet, el darrer intent que va fer Mina per augmentar el preu el va aturar el Ple municipal perquè no es va veure clar l'objectiu

que portava associat. Nosaltres diem que l'aigua ha de pagar l'aigua, això vol dir que totes les despeses associades al cicle de l'aigua l'hem de poder cobrir i preveure amb la tarifa. Parlem de preu just quan respon a una bona gestió feta amb criteris de sostenibilitat i de justícia. I en el cas que hi hagi un augment caldrà fer-lo amb corresponsabilitat, amb molta informació i transparència, perquè la ciutadania hem de poder entendre i alhora revisar que allò que se'ns demana realment s'executa. És clar que, perquè això passi, nosaltres com a Observatori hem de tenir un paper més actiu entre la ciutadania i Taigua ha de generar confiança: que la gent de Terrassa estigui orgullosa del seu servei d'aigua! Però això encara no es dona de forma general.

MB Aquesta complicitat entre Observatori, empresa pública i ciutadania és fonamental...

D Totalment. Mira, fa uns mesos vam estar a Valladolid. Allà tenen l'aigua pública des de fa més o menys el mateix temps que nosaltres. La percepció que vam rebre quan vam poder preguntar a la gent del carrer com se sentien amb

la municipalització del servei és que n'estan molt contents; només ens en deien meravelles. Aquí a Terrassa encara ens falta aquesta confiança. En aquest sentit, l'Observatori tenim ganes de poder fer números que demostrin balanços positius i èxits, que demostrin que ho hem aconseguit i que hem millorat. Però malauradament això encara no ho podem dir... Però hem guanyat molt, perquè tots els beneficis que fins ara anaven a les butxaques privades des de ja fa un temps s'estan revertint en allò públic. Hi ha una feina que correspon a l'Observatori i una altra a Taigua. Per exemple, han d'avançar en transparència, publicar informacions i dades i no esperar que els les haguem de demanar.

MB Entenc que l'Observatori teniu aquesta funció...

B Exacte. L'Observatori tenim la missió de vetllar perquè la gestió que fan de l'aigua sigui democràtica. I és des d'aquesta concepció que vam reclamar la remunicipalització i que avui ens relacionem amb el servei.

MB I com va ser el procés de remunicipalització?

- D** En un primer moment, la Taula de l'Aigua va recollir signatures per a una gestió pública. Hi havia la voluntat de fer un referèndum per decidir sobre el model de gestió, però llavors es va produir una reflexió molt interessant, i és que els drets no es voten, els drets s'exerceixen. Per tant, no hi podia haver qüestionament sobre la necessitat de passar a una gestió pública un cop finalitzés la concessió. A partir d'aquí, com a alternativa al referèndum, es va iniciar un procés participatiu en què es van poder sentir les diferents posicions a favor i en contra, i que va culminar amb la manifestació del març de 2017, que va mobilitzar més de quatre mil persones a favor de la remunicipalització del servei. Aquest procés es va reforçar amb la votació favorable al ple municipal per la majoria de les forces polítiques: 20 regidors/es d'un total de 27. Tot i així, el procés de tancament de la remunicipalització no ha estat fàcil perquè l'antiga gestora ha continuat presentant litigis judicials en contra del traspàs, malgrat que, per tal que fos un traspàs sense conflictes, o en "pau", l'Ajuntament va acordar mantenir certs contractes que, d'alguna manera, han estat condicionant Taigua.
- B** El que va ser important per a la remunicipalització va ser que les mines d'aigua properes a la ciutat i les canonades eren

proprietat municipal i no de la companyia. Això va permetre assumir el cost econòmic de la concessió, perquè el que demanava inicialment la companyia era desorbitat!

- D** De fet, podem dir que hi va haver una manca de planificació de l'ajuntament, que no es va preparar prou per tot el que hauria d'assumir, i això justifica que certs serveis els continués assumint Mina-Agbar. Tota la part de laboratori, el sistema informàtic o... la seu social! Són tots aquests serrells els que es van signar "en pau". I tot i que no hi va haver una guerra oberta, sí que hi ha un conflicte ocult, perquè l'empresa que constantment ens està portant als tribunals és la mateixa que encara ens presta certs serveis.

MB O sigui que l'Ajuntament va apostar per una finalització "en pau", però Mina-Agbar l'ha portat als tribunals?

- B** Sí. Hi ha un litigi darrere d'un altre.
- D** Tenen clar que no volen que el que va passar a Terrassa passi enlloc més. Això els va quedar molt clar i a partir d'ara faran tot el que puguin perquè no es repeteixi.

MB Tot i així, parlem d'onada remunicipalitzadora. En alguna cosa heu inspirat des de Terrassa!

- B D** Sí, i tant!
- D** Però també hi ha molts municipis que no poden o que no gosin perquè se senten pressionats

i amenaçats. I és que un municipi de tres mil habitants davant d'una Suez és ben poca cosa i sembla impensable poder-li esgarrapar res. Per això va ser important que Terrassa ho aconseguís. Perquè som la tercera ciutat més gran de Catalunya.

MB Com es desplega la participació ciutadana en la gestió del servei d'abastament d'aigua?

- B** Actualment tenim sis grups de treball: Dret Humà a l'Aigua i Justícia Social (DHAIJS), Projectes i Medi Ambient, Indicadors i Control Social, Educació, Qualitat i Sabor de l'Aigua i Comunicació. Inicialment es pretenia que cada grup tingués representació dels actors importants de cadascuna d'aquestes parcel·les que conformen la gestió del servei, però el cert és que, si bé hi havia persones de la ciutadania i del mateix OAT, no hi havia presència del personal tècnic ni polític municipal, ni personal de l'empresa, ni treballadors/res, etc. La presa de consciència sobre aquesta falta de representació ens va portar a crear un nou espai, l'any 2020, que tingués integrada la participació de tots aquests actors. Aquest nou espai, que anomenem Eixos, ha estat fonamental per garantir la participació de tots els actors. Perquè el que tenim clar és que, si no hi participen, si no decidim conjuntament, si no ens tenen en compte a l'hora de prendre decisions, no estarem assolint els objectius marcats per l'OAT.
- D** Un aspecte important a destacar sobre l'Observatori és que la dinàmica correspon a la societat organitzada. No hi ha cap càrrec que sigui polític.

MB I com a Observatori participeu dins de Taigua?

- B** Sí, tenim dues persones dins del Consell d'Administració de l'empresa. Amb veu i vot. I hem de dir que els representants de l'Observatori són molt actius dins d'aquest consell. Això és fonamental, perquè, si no, es corre el perill de quedar enterrats sota el munt de documentació que ens fan arribar abans del consell, i entendre-la és molt feixuc! Per això és fonamental la feina prèvia que fan aquestes dues persones.

MB Veig que teniu accés a la documentació que s'ha de tractar al Consell d'Administració de Taigua. És un bon gest inicial de transparència.

- D** Sí. Això, juntament amb la publicació de les actes de cada consell. És bàsic.
- B** Encara a dia d'avui és una demanda no del tot aconseguida. Demanem que ens enviïn la documentació amb prou temps per preparar-nos-la: nosaltres voldríem que ens l'enviessin en deu dies, de moment ens l'envien en cinc.

MB Entenc que una de les dificultats amb què us trobeu és el coneixement tècnic que es requereix.

- B** Sí, entendre-ho és ben feixuc. Perquè necessites coneixements d'enginyeria, d'economia, de funcionament de la política pública local... I tot això passa per la formació.
- D** Penso que aquest és un dels entrebancs principals amb què ens topem a l'hora d'ampliar la participació, per aconseguir que més gent s'impliqui en el dia a dia de l'Observatori. Perquè requereix llegir molta documentació, comprendre-la, buscar comparatives, pensar propostes, etc. La nostra experiència al DHAIJS és que tot requereix temps.

MB Què feu al DHAIJS?

- D** Mira, només havíem fet un plenari de l'OAT que ja ens va caure a les mans un informe de l'Aliança contra la Pobresa Energètica sobre la necessitat de revisar un protocol o instrucció per a la instal·lació de comptadors d'aigua d'emergència social que estava aprovat des del 2016, però que no complia el seu objectiu, que era donar resposta a la necessitat de dotar d'aigua de manera regulada els habitatges en precari, és a dir, ocupats. Com a grup ens vam proposar revisar-ho i millorar-ho. T'haig de dir que ens ha costat dos anys elaborar aquest nou protocol a través del qual les famílies vulnerabilitzades que viuen en un habitatge sense ser-ne titulars puguin accedir al comptador d'aigua amb avantatges socials! I crec que hem aconseguit que sigui un bon document, poc burocratitzat i facilitador, que evita l'estigmatització i la sospita cap a certs col·lectius, i també que defuig la criminalització. Però ens ha demanat molt temps! I encara hi

estem treballant, seguint la seva aplicació amb la intenció de fer-lo més àgil i facilitador.

I si bé és cert que el procés per elaborar aquest document ha estat feixuc i costós, al mateix temps hem tingut algunes recompenses, com l'organització de jornades i trobades amb les entitats socials, i això sempre és més gratificant, perquè és menys exigent i té un caràcter més socialitzador.

MB Veig, doncs, que teniu un gran repte per facilitar la participació.

- D** Sí, perquè no és amable. Hem de preguntar-nos per què no creixem més i per què tenim gent que abandona pel camí. I és perquè és feixuc... Jo estic en altres grups i espais participant i sento que són processos més creatius, menys exigents. Aquest és el repte que tenim com a OAT: buscar vies per participar que no impliquin només accedir a tota aquesta informació i treball d'estudi, més teòric. Alhora, cal seguir interpellant l'Administració perquè posi eines a disposició de la ciutadania que facilitin els processos, que desburocratitzin.

MB Avançar per garantir la participació, doncs, no és només feina de l'Observatori.

- D** No. Cal la voluntat de l'Administració. Que es desprengui d'aquesta actitud de sospita constant cap a la ciutadania. I que faciliti els tràmits, els processos i... que sigui més accessible!
- B** I que estigui disposada a tenir nous interlocutors i els validi. Perquè si no ens tenen com a interlocutor, si no ens reconeixen com a tal, doncs no ens ho posaran fàcil perquè participem. I alhora, si l'administració tampoc es creu la participació, no participarà dels nostres espais i no es farà seves les nostres propostes. Hem de dir que hi ha una regidoria de l'aigua, que això ja és un pas i un gest per part de l'ajuntament.
- D** Tot i així, sentim que, malgrat tenir una regidoria de l'aigua, no hi ha un compromís polític proactiu i valent de totes les forces polítiques, que s'enorgulleixin d'haver passat l'aigua a la gestió pública, que es comprometin amb els consells

d'administració de Taigua, amb tot el que fem des de l'Observatori... I que creguin i lluitin per la defensa d'aquest bé comú per a la ciutat.

- B** Sí, cal que s'ho creguin més. Perquè de vegades encara tenim la sensació que políticament juguen més a l'electoralisme que no a la defensa de l'aigua i de la gestió pública del servei.

MB Creieu que us facilitaria les coses tenir gent alliberada?

- B** Per mi l'observatori hauria de comptar amb més suport administratiu i de coordinació. Això seria bàsic i ens evitaria desgast.
- D** Sí, seria fonamental. Però potser nosaltres també ens hem d'alliberar una mica de la pressió d'estar produint constantment política pública entorn de l'aigua. Però és que ens ho creiem! Però, és clar, si t'hi fixes, la major part de les persones que formem l'OAT tenim una disponibilitat de temps que ve donada per l'edat i que no tothom té.

MB Us cal relleu generacional?

- B** Sí. Tenim un problema de relleu generacional. Però veiem que aquest no és un mal exclusiu nostre, sinó de moltes esferes de participació. De fet, l'únic contacte que tenim amb les generacions més joves és gràcies a la vinculació amb la universitat: molts estudiants s'acosten i fan els seus treballs sobre l'aigua. Ara mateix, amb el màster de sostenibilitat s'està treballant en una calculadora social de l'aigua, per exemple.

MB Tinc la sensació que hem de celebrar-vos! Em podeu parlar dels principals èxits que acumuleu?

- B** Per exemple, els comptadors digitals. El coordinador del grup de treball Projectes i Medi Ambient va presentar una proposta ciutadana al Ple de l'Ajuntament que consistia a donar suport a la implantació digital a tota la ciutat de telecomptadors per mesurar en temps real el consum d'aigua i detectar les fuites de manera pràcticament immediata. La moció la van aprovar per unanimitat tots els partits i l'Ajuntament es va postular en una convocatòria

dins del marc de finançament dels Fons Europeus Next Generation.

D O el Pacte Social per l'Aigua.

MB Què és el Pacte Social per l'Aigua de Terrassa?

D És un pacte que interpel·la tots els partits polítics, els que formen part del consistori i els que no. Un pacte per defensar els principis de Taigua com a empresa pública, per garantir que s'emprenen les mesures per mantenir una situació econòmica i financera sanejada de l'empresa. Pròximament es presentarà en roda de premsa.

B I garantir que els polítics no utilitzen l'aigua ni el seu subministrament com a moneda de canvi en els seus jocs electorals.

MB Més èxits!

D Una cosa de què podem estar molt contents és de la Taula d'Educació. Per exemple, en aquest grup de treball sí que hi participa una tècnica municipal; i la voluntat és que hi participin també els instituts i escoles, però en això encara ens cal avançar. El grup ha treballat la Maleta pedagògica de l'aigua, que agrupa recursos sobre l'aigua, bàsicament jocs i contes, i que està voltant per escoles, instituts i biblioteques. I els jocs els

hem parit nosaltres! A banda d'això, aquest grup també organitza el concurs de relats breus sobre l'aigua.

B Justament aquest any el tema és: aigua d'ampolla versus aigua de l'aixeta.

D Una altra cosa que podem començar a apuntar com a èxit és el nou web de Taigua, que és fruit de la feina feta pel grup d'Indicadors i Control Social. La voluntat és continuar fent més accessible la informació.

B Penso que una de les coses per les quals ens podem sentir satisfetes és pel reconeixement que tenim. Som referent mundial per a molts moviments!

D Sí, ben cert, som referent entre la gent que coneix el tema de la gestió de l'aigua i que s'implica en els moviments que reclamen la gestió pública i participada. Ara, el nostre principal repte és que les veïnes i veïns de Terrassa ens coneixin. Perquè en el món de l'aigua ens coneixen a Glasgow, però potser encara no ens coneixen a Ca n'Anglada!

REPORTATGE

TRES DÈCADES DE MOVIMENTS CIUTADANS PER L'AIGUA

VÍCTOR YUSTRES, @VICTORYUS3

Repassem algunes de les mobilitzacions socials més destacades per garantir la preservació i l'accés a aquest bé comú necessari per a la vida des de la dècada de 1990 fins avui i els reptes als quals s'enfronten en un context d'emergència climàtica.

Autoria: Aigua és Vida

Pancarta contra la privatització de l'aigua a la manifestació convocada per la Plataforma en Defensa de l'Ebre el 5 de juny de 2016 a Barcelona.

L'any 2010, l'Assemblea de les Nacions Unides va declarar l'aigua i el sanejament com un dret humà universal. Segons aquest dret, tots els estats han de garantir a tota la ciutadania la disponibilitat, accessibilitat, acceptabilitat, assequibilitat i qualitat d'aquest bé comú. Aquesta fita històrica, com hem vist a l'article «Llatinoamèrica: lluites i reptes que inspiren», és el resultat del treball incansable d'organitzacions de la societat civil i moviments ecologistes, veïnals, sindicals o de cooperació d'arreu del món, que han reivindicat abans i després d'aquest moment la preservació de rius, llacs i aqüífers, així com una gestió pública, justa, sostenible i transparent dels recursos hídrics.

Les primeres mobilitzacions per l'aigua sorgeixen a l'escalf dels moviments ecologistes dels anys 70 del segle passat, i neixen com a resposta a la destrucció de la natura i la contaminació dels rius provocada pel *desarrollismo* franquista, caracteritzat pel creixement urbanístic desafortat i la manca de regulació per a les empreses. Però és als anys 90 quan aquestes mobilitzacions socials en defensa de l'aigua comencen a prendre rellevància, sobretot a les Terres de l'Ebre. "Es va generar un moviment de rebuig al Plan Hidrológico Nacional de 1993 de Josep Borrell a través de la Comissió Antitransvasaments que després va ser l'embrió de la Plataforma en Defensa de l'Ebre de l'any 2000,

una mobilització històrica contra el transvasament. També existien ja en aquell moment organitzacions de cooperació que treballaven per garantir l'accés a l'aigua a països del Sud global i altres moviments de defensa dels rius, per exemple al Ter”, recorda Quim Pérez, activista d'Aigua és Vida.

A més de l'Ebre, són molts els moviments ecologistes locals que incorporen la defensa dels recursos hídrics a les seves lluites. El Grup per la Defensa del Ter, la Plataforma pel Riu Siurana, SOS Pirineus, SOS Costa Brava... També la Coordinadora per a la Salvaguarda del Montseny, una plataforma creada l'any 1987 per protegir el Parc Natural i la xarxa hidrològica del massís. “Els rius, rieres i espais humits són corredors biològics de primera importància, que permeten la continuïtat i l'expansió de flora i fauna. Al Montseny, uns quants dels seus hàbitats més interessants estan vinculats als cursos fluvials de les seves conques principals (Congost, Tordera i riera d'Arbúcies). Les extraccions, legals i il·legals, i l'explotació incontrolada dels aqüífers són problemes que posen en perill l'existència dels ecosistemes fluvials del massís”, explica Rocío Barceló, portaveu de la Coordinadora per a la Salvaguarda del Montseny.

També Ecologistes en Acció, al llarg de la seva història, ha tingut l'aigua a l'agenda i ha sabut treballar en col·lectiu. “Des de la mobilització contra el transvasament de l'Ebre, vam saber unir-nos per no fer cadascú la seva petita guerra al territori i fer més força. El problema principal de l'aigua no és que sigui un bé escàs, sinó que és un recurs mal gestionat i contaminat. Cal tenir una visió àmplia”, diu Elisenda Forés, coordinadora de l'àrea d'aigua a Catalunya d'Ecologistes en Acció.

Com a moviment social urbà al voltant de l'aigua, cal destacar que va existir als 90 el que es coneix com a “guerra de l'aigua”, una mobilització veïnal sostinguda a Barcelona i a la seva àrea metropolitana provocada per l'encariment del rebut de l'aigua domèstica en un 20% entre el 1990 i el 1992. Aquella mobilització va implicar més de 80.000 famílies agrupades al voltant de les associacions de veïns de cada barri i de la Confederació d'Associacions de Veïns de Catalunya (CONFAVC). Veïns i veïnes van recollir signatures, van deixar de pagar el rebut de l'aigua temporalment i van organitzar actes multitudinaris

com ara talls de circulació o manifestacions a la plaça de Sant Jaume al llarg d'uns quants anys.

BARCELONA: L'ENFRONTAMENT AMB AGBAR

De fet, la dels 90 no és l'única guerra recent de l'aigua a Barcelona. L'any 2010, una sentència judicial revelava que el grup empresarial Agbar, abans propietat de Suez i des de 2022 de la multinacional francesa Veolia, no tenia contracte de concessió en regla per gestionar l'aigua a la conurbació de Barcelona, cosa que feia des d'un segle enrere. A més, entre 2008 i 2015 va fer fins a 150.000 talls d'aigua i va pujar les tarifes més d'un 60%. Aleshores, es crea Aigües de Barcelona, una societat mixta participada en un 70% per Agbar, un 15% per CriteriaCaixa i el 15% restant per l'AMB.

Al mateix temps, l'any 2010, neix Aigua és Vida, una plataforma que assenyala les vulneracions d'Agbar a Barcelona, denuncia el contracte irregular i treballa per a la recuperació del servei a mans públiques. Els moviments socials de l'aigua a l'AMB impulsen també el Moviment per l'Aigua Pública i Democràtica, que va portar el debat de la gestió de l'aigua al carrer amb la recollida de 27.000 signatures per intentar fer una consulta ciutadana l'any 2018. Finalment, no es va arribar a dur a terme a causa de la judicialització de la iniciativa i del reglament que l'emparava, duta a terme per Agbar.

“Ens hem enfrontat a una empresa que ha desplegat un arsenal jurídic ferotge contra el moviment de l'aigua, fins i tot sembla que van infiltrar espies al moviment ciutadà de l'aigua, segons va destapar la Directa. És esgotador, però la gent ens dona la raó: segons les enquestes el 80% vol una gestió pública de l'aigua a Barcelona”, apunta Quim Pérez. La remunicipalització de l'aigua a la capital catalana, però, haurà d'esperar: tot i que el Tribunal Superior de Justícia de Catalunya va anul·lar la concessió a Agbar l'any 2016, el Tribunal Suprem va revocar aquesta sentència el 2019 i va avalar finalment la societat mixta creada per Agbar i l'AMB per a l'abastament d'aigua. L'empresa gestionarà el servei fins al 2047.

Autoria: Aigua és Vida

Mobilització d'Aigua és vida contra la privatització de l'aigua a Barcelona, en mans de l'empresa mixta Aigües de Barcelona.

L'ONADA DE REMUNICIPALITZACIONS

La defensa de la gestió pública de l'aigua i el sanejament ha estat un dels pilars dels moviments de l'aigua a tot el territori català i espanyol. Segons dades d'Aigua és Vida, l'any 2022 el 79% de la població a Catalunya vivia en un dels 432 municipis on la gestió de l'aigua està en mans d'una empresa privada. En el conjunt de l'Estat espanyol, segons les informacions de la Red de Agua Pública i la Asociación Española de Operadores Públicos de Abastecimiento y Saneamiento (AEOPAS), el 55% de l'abastiment d'aigua està controlat per operadors privats. De les 51 capitals de província, 30 tenen gestió privada de l'aigua i 21, pública.

Fa més de deu anys que, gràcies a la incidència dels moviments ciutadans de l'aigua, hi ha una tendència a la remunicipalització del control del servei a diversos municipis de tot l'Estat espanyol, aprofitant les finalitzacions dels contractes de concessions, alguns en vigor des de fa més cinquanta anys. A Catalunya, 32 municipis han recuperat el servei a mans públiques, malgrat els obstacles judicials, mediàtics i socials que han oposat les operadores privades. De fet, l'Associació de Municipis i Entitats per l'Aigua Pública (AMAP) i Aigua és Vida denuncien la dura estratègia als jutjats d'Agbar, que ha presentat querelles i recursos contra 42 ajuntaments per tal d'aturar els processos de remunicipalització de l'aigua.

El primer procés a Catalunya el va culminar l'Ajuntament de Figaró-Montmany l'any 2010, i l'han seguit Arenys de Munt, Alfés, Montornès del Vallès, Santa Maria de Palautordera, Collbató o l'any passat Girona, Salt i Sarrià de Ter, entre d'altres. A Espanya, han remunicipalitzat el servei poblacions com Manacor, Arteixo, Ermua o Valladolid. Però, sens dubte, un dels casos més emblemàtics per als moviments socials de l'aigua és el de Terrassa.

TERRASSA, MODEL A SEGUIR

La copital del Vallès Occidental i tercera ciutat amb més habitants de Catalunya va viure un intens procés de remunicipalització de l'aigua, en mans, en aquell moment, de l'empresa MINA Aigües de Terrassa des de 1941, que tenia com a sòcia majoritària la multinacional Agbar. El procés va començar amb l'aprovació d'una votació per una àmplia majoria dels representants de l'Ajuntament (20 de 27) a favor de recuperar la gestió pública del servei l'any 2017, impulsada per la Taula de l'Aigua de Terrassa. MINA va intentar frenar aquest procés presentant al·legacions i recursos als tribunals, els quals van ser desestimats, i va posar obstacles a l'accés de dades de facturació per part del consistori i, fins i tot, hauria arribat a amenaçar l'alcalde Jordi Ballart, segons va denunciar ell mateix. Finalment, el 10 de desembre de 2018 es va culminar la remunicipalització i l'empresa pública Taigua va assumir la gestió pública del servei.

El cas de Terrassa és també un exemple interessant perquè incorpora mecanismes de participació ciutadana, gràcies a la creació d'un nou organisme, l'Observatori de l'Aigua, on hi ha representants dels principals agents socials, polítics i empresarials de la població. “La titularitat pública és important, però encara ho és més el model de gestió que es desenvolupa. Cal que es garanteixi la rendició de comptes, la transparència, l'accés a la informació i la participació. Però no una participació consultiva, sinó activa, lliure i significativa, ja que els ciutadans i ciutadanes, en tant que titulars del dret a l'aigua, tenen dret a prendre decisions sobre la gestió a molts nivells. I en això, Terrassa és un model a seguir”, explica Gonzalo Marín, portaveu de la Red de Agua Pública (RAP).

“És la primera experiència d'observatori ciutadà de l'aigua, és un model que no existia i ens vam haver d'inventar. Però calia fer aquest control social de l'aigua. El lema del moviment per l'aigua a la ciutat ja ho deia ben clar: “s'escriu aigua, però es llegeix democràcia”, apunta Juan Martínez, expresident de l'Observatori de l'Aigua de Terrassa al documental *Aigua tèrbola*, produït per Enginyeria sense Fronteres.

EL PACTE SOCIAL DE L'AIGUA DE LA RAP

La plataforma que aglutina els moviments socials, institucions i persones que promouen la visió de l'aigua com a bé comú i servei públic i que impulsa els processos de remunicipalització a Espanya és la Red Estatal Agua Pública (RAP). “Des que ens vam crear l'any 2012, hem donat suport a plataformes que s'oposaven a processos de privatització, com és el cas del Canal Isabel II a Madrid, que vam evitar”, explica el seu portaveu, Gonzalo Marín.

La RAP va contribuir a consolidar el moviment per l'aigua pública a Espanya gràcies, entre altres coses, a l'impuls d'un Pacte Social de l'Aigua l'any 2015, amb el suport de més de tres-centes organitzacions que es comprometien a treballar per desenvolupar i implementar una gestió pública, integrada i participativa del cicle urbà de l'aigua.

EMERGÈNCIA CLIMÀTICA I SEQUERA: MESURES PER A LA SUPERVIVÈNCIA

En època de crisi climàtica aguda, en què zones com Catalunya estan en alarma per sequera, els moviments per l'aigua continuen posant sobre la taula mesures per tal de caminar cap a una nova cultura de l'aigua. “Cal que es gestioni la demanda i es preservin les masses d'aigua per a la vida. El major problema que tenim ara mateix és la quantitat d'aigua que consumeix el regadiu. Al voltant del 90% de consum net d'aigua a tot Espanya va cap aquesta activitat privada. És un sector que cal regular perquè ara mateix és l'amenaça més gran per garantir el dret a l'aigua”, explica Santiago Martín Barajas, històric activista ambiental i el primer coordinador d'Ecologistas en Acción.

Gonzalo Marín, de la RAP, ho ratifica: “Hi ha massa demanda i utilització d'aigua pel sector agrari, hi ha 4 milions d'hectàrees a Espanya que són zones regables, sobretot a Andalusia, Múrcia i la costa mediterrània en general. Per preservar l'aigua en moments com aquest d'emergència climàtica, cal reconvertir els models de producció agrària”, proposa. “Hem menyspreat el model dels petits pagesos, que ja s'ocupaven de fer consums eficients de l'aigua per als seus conreus, i hem deixat la porta oberta a l'agricultura intensiva de grans empreses agroalimentàries, que contaminen i sobreexploren els aqüífers”, afegeix Elisenda Forés.

Davant la greu situació d'emergència climàtica, els moviments per l'aigua proposen també mesures que poden dur a terme les administracions públiques municipals. Alguns exemples: promoure la desqualificació de zones urbanitzables no desenvolupades, implementar indicadors per fer un pla públic de seguiment i control del servei de l'aigua, promoure l'aprofitament d'aigües grises i pluvials en els usos domèstics que no requereixen aigua potable o posar en marxa campanyes que facin arribar a la ciutadania tant el mecanisme dels comptadors socials, com l'accés a descomptes i diferents fons econòmics, entre moltes altres.

LA DEFENSA DE L'EBRE: LO RIU ÉS COHESIÓ I FUTUR

La Plataforma en Defensa de l'Ebre continua sent, 23 anys després, un model de vertebració territorial, de resistència ciutadana i d'impuls d'una nova cultura de l'aigua.

L'any 2000, el govern espanyol de José María Aznar, amb el suport de la Convergència i Unió de Jordi Pujol, que governava a Catalunya, va projectar el nou Plan Hidrológico Nacional, que incorporava un gran transvasament del riu Ebre de més de mil hectòmetres cúbics anuals cap al sud de la península (País Valencià, Almeria, Múrcia) i també cap a Barcelona. El 15 de setembre d'aquell any, un miler d'ebrencs i ebrenques van omplir el Teatre Felip Pedrell de Tortosa per fer una assemblea i des d'allà van organitzar la primera manifestació improvisada fins a l'Ajuntament de la capital del Baix Ebre, per demanar que s'aturés aquella gran infraestructura. Aquest va ser el naixement de la Plataforma per la Defensa de l'Ebre (PDE), el moviment social per l'aigua i el territori més important i massiu a Catalunya.

Sota el lema "Lo Riu és Vida", la PDE va aconseguir situar a l'agenda política i mediàtica l'amenaça mediambiental i social que suposava el transvasament per a les Terres de l'Ebre i desmuntar amb dades científiques els arguments que el defensaven. Però, sobretot, el seu èxit rau en la seva capacitat mobilitzadora: van organitzar manifestacions multitudinàries primer a les Terres de l'Ebre, però més tard també a Barcelona, Madrid, València i fins i tot Brussel·les, on quinze mil persones van marxar pels carrers el 9 de setembre de 2001 per demanar a les institucions europees que no subvencionessin el transvasament. "A Europa van quedar sorpresos, perquè normalment la gent va a demanar diners i nosaltres el que volíem és que no es donés ni un euro, perquè suposaria la nostra misèria i un desastre per al delta", recorda Matilde Font, portaveu de la Plataforma.

L'activista ebrenc assenyala que la mobilització persistent de la PDE va aconseguir aturar el transvasament de l'Ebre l'any 2004 i va contribuir

també al desgast de Pujol, que va perdre la presidència de la Generalitat a les eleccions del 2003. Però, a més d'això, aquest moviment social va ser clau per construir autoestima col·lectiva en una zona habitualment oblidada. "Abans, la gent de les Terres de l'Ebre tenia una sensació d'abandonament i d'inferioritat respecte a la resta de catalans, de ser ciutadans de segona o de tercera. Aquest sentiment encara persisteix en molta gent. Però amb tot el moviment que s'ha generat al voltant de la defensa del riu, hem comprovat que des d'aquí podem aconseguir coses importants, que és fonamental defensar els territoris on vivim per garantir el nostre futur", remarca.

UN RIU AMENAÇAT DES DELS 80

La proposta del govern d'Aznar no és la primera que proposava traslladar grans quantitats d'aigua de l'Ebre a altres zones: el PSOE, amb Josep Borrell com a ministre d'Obres Públiques, va ser el primer que va posar damunt la taula un macroprojecte de transvasament l'any 1993 cap al riu Xúquer i altres zones de Catalunya que finalment no va tirar endavant. D'aquí va néixer la precursora de la PDE, la Coordinadora Antitransvasaments. El que sí es va fer als anys 80 és un mini transvasament de l'Ebre al Camp de Tarragona, encara vigent, i que abasteix una seixantena de municipis i unes trenta indústries. Davant l'emergència per sequera a Catalunya del 2008, el govern tripartit (PSC, ERC i ICV) va intentar ampliar la infraestructura fins a Barcelona, projecte que es va acabar suspensent. I no és l'únic: el moviment per l'aigua a les Terres de l'Ebre des dels 90 ha aconseguit aturar o congelar fins a vuit propostes de transvasament.

"En tots aquests anys ens hem adonat que, no importa quin partit sigui, quan està al govern sempre intenta algun transvasament. Els oligopolis d'empreses que tenen interessos en aquestes infraestructures són molt poderosos, i els polítics cedeixen. La cohesió i la persistència en la lluita i en la defensa del delta ens ha salvat fins ara", reconeix Font.

Amb el nou Pla Hidrològic de l'Ebre, que regularà la política hidrològica del riu fins a l'any 2027, sembla que el gran transvasament queda aparcat, però tal com afirmen des de la PDE, l'amenaça al

Autora: Susanna Ferreres

Manifestació “Salvem lo Delta”, convocada el 12 de febrer de 2023 per demanar un pla de protecció del Delta després del temporal Glòria.

riu continua: s’han pressupostat 2.000 milions d’euros per modernitzar regadius existents i construir-ne de nous i per a la construcció d’algun nou embassament. En canvi, no arriben a 20 els milions pressupostats per protegir el delta durant els pròxims sis anys.

EL GLÒRIA I ELS SEDIMENTS, LES RECUPERACIONS PENDENTS

A més de la lluita contra els transvasaments, el delta de l’Ebre també va patir les conseqüències d’uns dels fenòmens meteorològics més extrems dels darrers temps a Catalunya: el temporal Glòria, que va colpejar amb força la costa catalana entre el 20 i el 23 de gener de 2020. El mar va colpejar la fràgil zona del delta, va endur-se platges i zones protegides i va malmetre tres mil hectàrees d’arrossars. Tres anys més tard, el pla de protecció integral de l’entorn presentat pel govern espanyol encara no s’ha posat en marxa. Això és el que denuncia la PDE, que va organitzar una manifestació el 12 de febrer d’aquest any entre Sant Jaume d’Enveja i Deltebre per reclamar solucions immediates per protegir el delta. Hi van assistir més de dues mil persones.

El Glòria i l’emergència climàtica han posat en evidència un dels reptes que la Plataforma i més

experts ambientalistes apunten des de fa anys que cal entomar per tal que el Delta no desaparegui i s’enforteixi davant de la pujada del mar: la poca arribada de sediments a la desembocadura del riu. “Hi ha més de 190 infraestructures al llarg de l’Ebre, entre embassaments, transvasaments o circuits de regadius, que impedeixen que arribi un cabal suficient d’aigua i sediments. Això fa que el delta estigui cada vegada més debilitat i que el mar li guanyi, de mitjana, uns 17 metres cada any. Cal que baixin al més aviat possible tots aquests sediments retinguts per poder preservar el delta i tota la seva biodiversitat”, reclama Matilde Font.

RELLEU EN LA LLUITA

La defensa del riu Ebre és un moviment social que continua viu més de vint anys després davant les múltiples amenaces. Ara, un altre dels reptes, segons apunta la portaveu de la PDE, és garantir un bon relleu generacional. “La gent jove participa a les mobilitzacions, però encara falta que s’impliqui més activament a la Plataforma. Això ens permetria blindar i preservar el riu davant d’amenaces un parell de generacions més. La força que tenim no ens la dona que siguem persones expertes; de fet, cap de nosaltres treballa al sector de l’aigua. Però sí que ens mou poder deixar un món una mica millor als que vindran, i el riu i el delta són el motor d’aquest futur”, rebla.

AIGUA A COMARQUES GIRONINES: TRES LLUITES CONTRA L'ESPECULACIÓ IMMOBILIÀRIA I L'AGROINDÚSTRIA

Les problemàtiques que treballen Aigua és Vida - Girona, el Grup de Defensa del Ter i SOS Costa Brava estan travessades pels efectes del negoci immobiliari i les indústries porcines.

AIGUA ÉS VIDA GIRONA: NOU FRONT PEL DRET HUMÀ A L'AIGUA

Poc després de l'inici de la pandèmia, la plataforma Aigua és Vida a Girona, que tenia com a línies principals de treball la defensa de la remunicipalització del servei d'aigua i sanejament a la ciutat (que ja ha estat aprovada l'any 2022) i la protecció de la conca del Ter, es va trobar amb una problemàtica afegida: amb el tall d'aigua de les fonts públiques com a mesura d'higiene per evitar contagis, moltes famílies sense aigua a les seves cases es van quedar sense accés a aquest recurs essencial i havien de comprar garrafes al supermercat per rentar-se les mans, dutxar-se o cuinar.

“Entitats com el Casal dels Infants o Càritas van començar a detectar aquesta situació, sobretot a Salt, i d'allà va esclatar també al Sindicat d'Habitatge del mateix municipi. És aleshores quan Aigua és Vida comença a treballar amb entitats del tercer sector que s'estan trobant amb aquesta problemàtica d'incompliment del dret humà a aquest bé comú, però que no tenen les eines ni els coneixements que podem aportar des del moviment de l'aigua”, explica Edurne Bagué, membre d'Aigua és Vida - Girona. D'aquí va sorgir el 2022 el Grup de Dret Humà a l'Aigua i al Sanejament Girona-Salt.

Bagué destaca que hi ha una clara connexió entre l'accés a l'aigua i l'accés a l'habitatge. “Les famílies que estan en aquesta situació normalment és perquè estan ocupant i no poden accedir a tenir una casa. Això impacta en una manca d'higiene i un deteriorament de la salut, tant mental com física. L'accés a l'aigua no pot estar lligat a accedir a

un habitatge, quan cada vegada és més difícil”. Aigua és Vida treballa perquè s'incorporin tarifes socials i comptadors socials i perquè la nova empresa pública que gestionarà el servei, Cicle de l'Aigua del Ter, inclogui al reglament l'obligació de garantir l'accés a l'aigua de totes les persones.

GRUP DE DEFENSA DEL TER: DENÚNCIA AMB IRONIA

La mort d'un gran nombre de peixos al pantà de Sau a causa de la contaminació de les aigües va ser l'espurna que va originar la creació del Grup de Defensa del Ter (GDT) a Osona, l'any 1989. Durant aquests 34 anys, l'associació ecologista ha tingut dues facetes: una més divulgativa, donant a conèixer les problemàtiques del riu i del seu entorn natural amb actes pedagògics, plens d'humor i ironia, i una altra més bel·ligerant, basada en l'enfrontament judicial per denunciar els impactes ambientals. De fet, el GDT va denunciar l'empresari tèxtil Josep Puigneró per un abocament a la riera de Sorreig. Es tracta d'un cas històric, perquè va ser el primer empresari a l'Estat espanyol que va acabar entrant a la presó condemnat per un delicte ambiental el 1997.

“Fa temps que l'associació ha ampliat el focus i no se centra només en la defensa del Ter sinó que treballa per preservar tot el territori i els recursos que el sustenten. Els darrers anys hem denunciat sobretot la contaminació de les aigües subterrànies i de les fonts de la comarca per l'excés de purins, provocat pels abocaments de les indústries porcines, molt arrelades a Osona”, explica Sergi Solé, membre del Grup de Defensa del Ter. Això els ha portat problemes: “ens enfrontem a una indústria amb molta presència i activitat econòmica al nostre territori i de vegades acabem fent campanyes contra empreses on treballen amics o coneguts. La lluita ecologista de proximitat té aquest caràcter més directe”, puntualitza.

El GDT no es queda només en la denúncia, també treballa en les alternatives: “Proposem un canvi de model productiu i d'agricultura que sigui respectuós amb el medi ambient i amb la vida, que inclogui una perspectiva ecofeminista, sostenible i de proximitat”, explica Solé. “Cal que connectem amb el territori i els recursos essencials que ens

sustenten, com és l'aigua. Hem de prendre consciència que el creixement ha de tenir límits”.

SOS COSTA BRAVA: UNIÓ CONTRA L'ESPECULACIÓ

La plataforma SOS Costa Brava va néixer l'any 2018 a partir de la unió de més de vint col·lectius mobilitzats localment en diversos municipis de la Costa Brava per dir prou a la proliferació de nous plans i projectes urbanístics. “Vam constatar que estava tornant una nova onada d'especulació immobiliària, com a la dècada dels 2000, i que això suposava serioses amenaces sobre el medi ambient, el paisatge i la qualitat de vida en tot el litoral. Alhora, les lluites mediambientals estaven molt fragmentades, només centrades en la seva localitat, i per enfrontar-nos a interessos econòmics tan forts ens calia una bona coordinació per treballar plegades”, explica Geni Pascual, de SOS Costa Brava.

En aquesta batalla per la preservació de la costa i els entorns naturals del litoral, l'aigua és un element fonamental que sovint no es té gaire en compte. “Ara mateix, per decidir si es fan noves residències, no cal preveure prèviament d'on

sortirà l'aigua per abastir-les per tal que s'aprovi el projecte. Per això, demanem a la Generalitat que introdueixi l'aigua com a component d'estudi per valorar quina és la capacitat de càrrega constructiva d'una població, que fins ara no es tenia en compte, i que es valori també quina és la càrrega recomanada per no sobreexplotar els aqüífers, com està passant actualment. Cal aquest canvi de xip per no acabar amb els recursos hídrics”, afegeix Pascual.

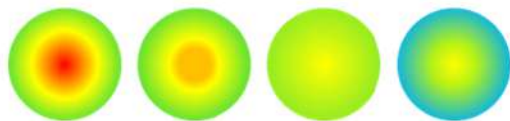
Gràcies a les denúncies i a la mobilització de SOS Costa Brava, la Generalitat ha aprovat un nou Pla Director Urbanístic (PDU) per a la zona litoral que ha aconseguit aturar 15.000 nous habitatges, però segons les entitats de la plataforma, és encara insuficient. Hi ha més de 60 pinedes en risc de desaparèixer i calculen que es poden construir fins a 30.000 habitatges més. “Hem vist que la coordinació de totes aquestes entitats ha sigut profitosa. Ara seria necessari poder coordinar-nos amb altres moviments que defensem l'aigua a tot Catalunya, en una taula nacional on no ens separin per conques, ja que els efectes d'un projecte com, per exemple, el Hard Rock a Tarragona, també repercuteix a la resta de territoris. La visió global i la unió és necessària; si no, estem venuts”, recorda la integrant de la plataforma.

Autoria: SOS Costa Brava

Pancarta desplegada per SOS Costa Brava a la urbanització en fase de construcció Sa Riera living (Begur). L'impacte de la construcció ha desforestat el bosc i buidat una vessant de muntanya amb un enorme impacte ambiental i paisatgístic, també per la disponibilitat d'aigua.

OBSERVATORIO CIUDADANO DE LA SEQUÍA

1

MÓN EN MOVIMENT

MIREIA BOSCH MATEU

INICIATIVES

OBSERVATORIO CIUDADANO DE LA SEQUÍA (1)

Com percep la sequera la ciutadania?

📍 Estat espanyol

observasequia.es

Aquest projecte de ciència ciutadana és també un portal web. Té per objectiu conscienciar sobre la connexió existent entre la sequera i els usos que fem de l'aigua. I és que, si bé és cert que l'emergència climàtica porta associats períodes de sequera, també ho és que, en funció dels usos i de la gestió que fem de l'aigua, la sequera ens afectarà en més o menys mesura.

És molt interessant l'enquesta ciutadana que han fet per analitzar com la ciutadania percep la sequera, les seves causes, etc. Els resultats, entre altres, apunten que bona part de la població està preocupada pel canvi climàtic i que també bona part l'atribueix a l'acció humana; alhora moltes de persones enquestades vinculen els períodes de sequera al canvi climàtic. Tot i així, quan

s'aprofundeix en el tema de la sequera i dels usos de l'aigua ens adonem que poca gent sap que l'agricultura és el sector que més aigua consumeix, i bona part pensa, erròniament, que ho és la indústria (quan aquesta consumeix només el 6% del total d'aigua disponible a l'Estat espanyol).

Un projecte com aquest es fa altament necessari en el moment actual, no només per la informació que posa a l'abast de la ciutadania, sinó perquè ens ajuda a apuntar les causes profundes de la sequera i a distingir entre sequera meteorològica i sequera hidrològica o de gestió. L'Observatori és, doncs, una eina essencial per a l'apoderament ciutadà sobre la sequera i contribueix a fer-nos-en menys vulnerables.

ILP MAR MENOR

Observatoire
parisien de l'eau

ILP MAR MENOR (🗳️ 2)

Dotar l'ecosistema de personalitat jurídica pròpia

📍 Cartagena

ilpmarmenor.org

La Iniciativa Legislativa Popular Mar Menor va recollir més de 600.000 firmes per dotar de personalitat jurídica el mar Menor, prevista ara a la Llei 19/2022, de 30 de setembre. La campanya de la ILP destaca per la mobilització generada a la Regió de Múrcia i la implicació d'actors com ara pescadors i agricultors, de manera que s'ha generat una veu unànime en favor de protegir la llacuna salada més important d'Europa occidental. Aquesta llacuna ha patit les pitjors mortaldats de fauna i flora causades pels abocaments de nitrats procedents dels cultius de la regió. I és que, tot i estar emparada per múltiples formes de protecció (lloc d'interès comunitari, Xarxa de Natura 2000, Zona Especial de Protecció d'Aus, Àrea de Protecció de Fauna Silvestre, aiguamoll d'Importància internacional, zona d'especial importància per al Mediterrani, etc.), el cert és que la llacuna se segueix deteriorant per les contínues accions humanes que n'empitjoren l'estat.

Mentre no s'abordi el problema real, és a dir, les fonts que contaminen amb nitrats la llacuna, fins que no es compleixi la normativa vigent i se n'estableixi de nova per restringir-la encara més i fins que no hi hagi una veritable restauració ambiental de la zona, caldrà continuar reivindicant l'acció coordinada de vetlla i defensa d'aquest espai natural. Si no, el procés d'eutrofització de l'aigua, aguditzat des del 2016, continuarà actiu. I l'únic que en quedarà serà més "sopa verda".

OBSERVATORI DE L'AIGUA DE PARÍS (OPE) (🗳️ 3)

L'experiència de París com a referència

📍 París

observatoireparisiendeleau.fr

L'OPE és referent mundial com a eina per garantir no només una gestió pública de l'aigua, sinó una gestió pública i participada per la ciutadania.

Creat l'any 2006, va ser concebut com un espai d'intercanvi i de reflexió de la ciutadania a l'entorn de la gestió de l'aigua. La seva aparició va anar de la mà del procés de remunicipalització de l'aigua de la capital francesa. De fet, des del 1984 fins al 2009 el servei el gestionaven Suez i Veolia, fins que el 2010 es va remunicipalitzar a través de l'empresa pública Eau de París.

Com a eina de consulta i de control ciutadà sobre la política municipal de l'aigua, l'Observatori està informat de tots els debats importants i aporta veu deliberativa a la Junta de la companyia municipal d'aigua, de la qual forma part però sense vot. Està format no només per actors professionals i institucionals, sinó també per organitzacions que representen les usuàries i la ciutadania a títol individual, la qual cosa possibilita la participació ciutadana.

L'Observatori elabora informes, organitza campanyes, tallers, xerrades, etc. per abordar temes com el preu i la qualitat de l'aigua i del servei d'abastament i sanejament, per parlar sobre risc d'inundació, sobre el dret humà a l'aigua i al sanejament, sobre fonts públiques, fa campanyes per promoure l'ús de l'aigua de l'aixeta, etc.

AMAP

Associació de Municipis
i Entitats per l'Aigua Pública

4

ASSOCIACIÓ DE MUNICIPIS I ENTITATS PER L'AIGUA PÚBLICA (AMAP) (📍 4)

Cap a una gestió pública i democràtica de l'aigua

📍 Catalunya
amap.cat

Constituïda el mes de gener de l'any 2018, l'AMAP és una associació sense ànim de lucre que agrupa entitats i municipis que defensen l'aigua com a bé comú i que aposten per una gestió pública i democràtica de l'aigua.

La seva finalitat és difondre i promoure la gestió íntegrament pública de l'aigua, així com donar suport als municipis que vulguin encaminar-se cap a una gestió pública de l'aigua. La seva veu és cada vegada més important i actualment l'AMAP ja agrupa 68 municipis i ha acompanyat i facilitat diversos processos de recuperació de la gestió directa de l'aigua.

Acompanyar els municipis en el procés per revertir l'onada privatitzadora de les dècades passades és una de les seves raons de ser, però també ho és convertir-se en una eina útil, ja que sovint la manca de personal tècnic o de coneixement específic dificulta l'apoderament en matèria d'aigua i del tipus de gestió que se'n pot fer. En aquest sentit, l'AMAP edita diferents guies tècniques, organitza jornades, xerrades, etc. per tal de facilitar coneixement tècnic i alhora acompanyar el necessari canvi de polítiques en relació amb l'aigua, com poden ser, per exemple, la tarifació social, el seguiment de l'extinció de contractes de concessió, sobre models de governança, etc.

Comunitat
Minera
Olesana, s.c.c.lf.

LA COOPERATIVA DE L'AIGUA

5

COMUNITAT MINERA OLESANA (📍 5)

Una cooperativa d'usuàries i consumidores per a l'aigua

📍 Olesa de Montserrat
mineraolesana.cat

La Comunitat Minera Olesana és una societat no lucrativa, de caràcter social cooperatiu. Va iniciar la seva activitat l'any 1868, en aquell moment amb el nom de Sociedad Minera Olesanesa i com a comunitat de propietaris, amb l'objectiu de subministrar aigua potable al poble d'Olesa de Montserrat. L'any 1993 la Comunitat Minera Olesana, per voluntat de les persones sòcies, es va transformar en cooperativa de consumidors i usuaris.

Amb aquesta fórmula, l'aigua a Olesa de Montserrat se subministra de manera cooperativitzada. És una de les molt poques cooperatives de gestió de l'aigua que existeixen a Catalunya. A través d'aquesta forma organitzativa s'estableix la gestió col·lectiva d'un bé tan essencial com és l'aigua, amb eines interessants de participació i decisió democràtica a través d'assemblees de socis i sòcies. Aquesta (auto) gestió i subministrament del servei es fa seguint els principis i valors del cooperativisme, i vetllant pel manteniment d'aquest patrimoni col·lectiu que és l'aigua.

La gestió es fa des de la captació del recurs fins que se subministra el servei a les llars.

6

MANIFEST PER LA JUSTÍCIA DE L'AGUA (🗺️ 6)

Protegir els ecosistemes d'aigua dolça i garantir l'aigua com a dret humà

📍 Arreu del món

thepeopleswaterforum.org

Aquest manifest s'activa des del Fòrum dels Pobles per l'Aigua, que convoca moviments i societat civil de tot el món a fer efectiu el dret humà a l'aigua com a trobada prèvia a la Conferència de les Nacions Unides sobre l'aigua, celebrada el passat mes de març de 2023.

Des dels moviments i la societat organitzada es va considerar la Conferència de l'ONU com un nou gest que reafirma l'agenda actual i que valida com a interlocutors i agents clau les corporacions, bancs i financers responsables de la degradació dels recursos hídrics.

El manifest assenyalava la necessitat de prioritzar l'aigua per a la vida i no per al negoci i reclama fer efectius de manera real els drets de l'aigua i la justícia per a les comunitats, anteposant les persones i la naturalesa als beneficis econòmics.

Més de 600.000 persones i més de 500 organitzacions de base, nacionals i internacionals, han signat el manifest, que és un clam perquè els líders mundials es comprometin a protegir els ecosistemes d'aigua dolça i garanteixin l'aigua com a dret humà.

Un documental de Enginyeria Sense Fronteres

7

AIGUA TÈRBOLA (🗺️ 7)

Es pot garantir el dret a l'aigua amb la privatització?

📍 Arreu del món

aiguaterbola.esf-cat.org

Webdoc que recull diferents lluites ciutadanes i visibilitza persones i comunitats que encapçalen les lluites pel dret a l'aigua, sobretot a l'Amèrica Llatina. Ens ofereix un petit tast de diferents iniciatives que conformen l'onada remunicipalitzadora, que pretén treure l'aigua de la lògica del lucre per posar-la al servei de les persones, el medi ambient i la democràcia. I connecta aquestes lluites amb el moviment per l'aigua pública i democràtica a Catalunya.

A banda de donar visibilitat a aquestes diferents iniciatives, el web recull el documental "Aigua tèrbola. El negoci d'Agbar a Mèxic" i la sèrie de podcasts "Fins l'última gota". El documental explora el paper de les transnacionals com Agbar en països d'Amèrica del Sud i com estan aprofitant la laxitud normativa del context per als seus beneficis en el negoci de l'aigua.

El documental també ens permetrà conèixer quines lluites planten cara a la seva avarícia i com es connecten amb el moviment per l'aigua pública i democràtica a Catalunya.

Amb els podcasts estirem del fil conductor de la privatització de l'aigua a Mèxic, Colòmbia, Xile i Catalunya, i coneixem de quina manera impacta sobre el dret a l'aigua.

HIJA DE LA LAGUNA 2015

DURADA: 187 min.
PAÍS: Perú
DIRECCIÓ: Ernesto Cabellos
GÈNERE: Documental

Ments occidentals, filles de la cosmovisió positivista, apagueu-vos. Sigueu capaces d'escoltar l'aigua, de parlar a la llacuna, d'entendre el vostre entorn com a ésser viu i d'agrair-li la vida que us permet.

Aquest documental ens acosta a la història de Nélida, una dona dels Andes peruans que parla a l'aigua, als esperits de la llacuna. I connectada a allò que l'envolta i l'acull s'enfronta a la minera Yanacocha, que l'amenaça, a ella i a la llacuna que li dona la vida: "Laguna Mamayacu, en tus entrañas guardas oro. El oro no se bebe, el oro no se come. Por el oro se derrama sangre, solo cuidándote bien, podrás alimentarnos siempre".

Viure amb la consciència d'allò que et permet la vida és el que et fa que ho defensis. I allunyar-te d'aquesta consciència, que puguis acabar optant per vendre-ho i explotar-ho.

CAPTURING WATER 2023

PAÍS: Sud-àfrica
DIRECCIÓ: Rehad Desai
GÈNERE: Documental

L'accés a l'aigua potable és un dret amenaçat arreu del món. Això és degut a la contaminació i a les multinacionals que continuen exercint pressió sobre els governs perquè la privatitzin. A Sud-àfrica, on el dret a l'accés a l'aigua potable està greument en entredit, el govern municipal de Ciutat del Cap ha optat per reduir els costos restringint el subministrament a les llars de les famílies més empobrides. Davant d'aquesta vulneració flagrant del dret d'accés a l'aigua, els activistes comencen a mobilitzar-se per garantir i reivindicar l'aigua com a dret social. I és justament aquest moviment el que narra el documental, que aviat es podrà veure. El conflicte és clar: apostar pel benefici econòmic o garantir l'accés a un element bàsic i imprescindible per a la vida: l'aigua.

TAMBIÉN LA LLUVIA 2010

DURADA: 104 min
PAÍS: Espanya
DIRECCIÓ: Icíar Bollaín
GÈNERE: Ficció

El que llavors era or, avui és aigua. On aquell dia hi hagué Colom i els conqueridors espanyols avui hi ha les grans corporacions, moltes de capital espanyol. La història extractivista no s'atura.

Bollaín ens porta a la Cochabamba de l'any 2000, just en el moment de les protestes populars que coneixem com la Guerra de l'aigua. I ho fa a través d'una altra narració, la del llargmetratge que s'està gravant sobre l'arribada de Colom a Bolívia. I així es juxtaposen colonialisme i neocolonialisme: l'afany d'aquells primers per extreure or i esclaus i estendre el cristianisme, i el d'aquests d'avui per extreure recursos naturals, privatitzar la gestió de béns comuns i continuar amb les polítiques del laboratori neoliberal.

Conèixer l'alçament del poble enfront de l'intent de privatitzar l'aigua i fer-ho amb la consciència que la història es repeteix i que el procés de conquesta encara dura.

MÁS CLARO AGUA. EL PLAN DE SAQUEO DEL CANAL DE ISABEL II

Diversos autors
Traficantes de sueños,
2017

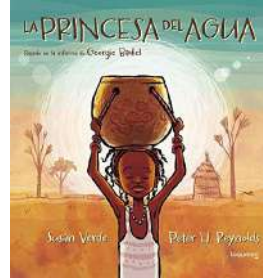
Una denúncia del model neoliberal de gestió de l'aigua i dels models de privatització, entrant a fons en el cas de l'empresa pública Canal Isabel II i els successius intents per privatitzar-la a través de la creació d'una societat anònima i de l'entrada de capital privat. Es tracta d'una argumentació dubtosa, ja que l'empresa pública ha demostrat durant molts anys la seva viabilitat econòmica i ha reportat beneficis a la comunitat de Madrid. En l'edició del 2017 es constata que molts dels fets que es denunciaven a la primera edició del llibre ja havien ocorregut i que alguns d'ells seguien als tribunals.

UN FUTUR PER L'AIGUA PÚBLICA

Satoko Kishimoto,
Emanuele Lobina i
Olivier Petitjean
2015

Basant-se en les contribucions d'activistes, d'investigadors i de professionals, que la coneixen i l'han viscuda de ben a la vora, el llibre defensa la remunicipalització com una opció política socialment desitjable i econòmicament viable per als governs municipals i la ciutadania que abasteix. Entenem el llibre com una eina al servei del debat social i de les aliances entre els diferents actors –polítics i administradors de l'aigua pública, treballadors i sindicats, associacions civils i moviments socials, experts i investigadors– a fi de promoure aquesta nova forma de proveïment de servei públic.

LA PRINCESA DEL AGUA

Susan Verde, il·lustrado
per Peter H. Reynolds
Loqueleo, 2017

Un conte que ens parla de l'accés a l'aigua potable i que ens explica com d'important és l'accés a l'aigua, i com el seu subministrament en l'àmbit familiar, dins de moltes comunitats, recau, com moltes altres coses, sobre les dones, en aquest cas la princesa Gi Gi i la seva mare. El moment d'anar a buscar l'aigua l'aprofiten per explicar històries, per cantar, per jugar... i és que l'aigua és també moment de transmissió de cultura, de filar saviesa popular (preguntem-ho, si no, a les nostres àvies, a aquelles que es reunien als safarejos). El conte ens parla del rol tradicional que té la dona com a portadora d'aigua en molts països i com aquesta tasca tan elemental és alhora tan invisible com ho són les mateixes dones.

UNA VICTORIA CONTRA LAS MULTINACIONALES

Anne Le Strat
Icaria, 2019

Cal força col·lectiva i també voluntat política per desenvolupar un model públic de servei d'aigua. Així ho demostra la reforma del servei d'aigua de París, que és llegit com un acte polític valent. Conèixer quines van ser les dificultats del procés de la capital francesa, els obstacles trobats, els mecanismes de funcionament establerts i els beneficis d'aquesta reforma és clau per defensar i crear altres serveis públics en el servei d'aigua arreu. Més enllà de l'experiència parisenca, ens explica els jocs d'influències, de poders i de pressions que s'esdevenen quan es vol generar un canvi de tanta magnitud com és la gestió que es fa d'aquest bé: l'aigua.

OPCIONES I LA PUBLICITAT

A OPCIONS, a la nostra publicitat, en diem “Banc de recursos”, perquè només publiquem informació d’empreses i institucions que faciliten pràctiques de consum conscient. Tampoc no publiquem continguts promocionats per empreses.

A les pàgines següents, hi mostrem productes i serveis que, per ells mateixos o pel tipus d’entitat que els ofereix, responen als criteris socioambientals d’OPCIONES.

Agraïm a totes les empreses i entitats que apareixen en aquesta secció que apostin per anunciar-se a OPCIONS sense pretendre incidir en els nostres continguts.

ecologíaPolítica

¡Suscríbete!

La suscripción anual es de **2 números y cuesta 25€ (15€ digital)**

Si todavía no estás suscrita o suscrita puedes hacerlo por las siguientes vías:

Entra en www.ecologiapolitica.info
Envía un correo a suscriptores@ecologiapolitica.info
Llama al 93 893 51 04

ecologíaPolítica
¿Soluciones sostenibles y más saludables?

ecologíaPolítica
Nuevos Pactos Verdes ¿solución o problema?

ecologíaPolítica
¿Qué futuro queremos?

CTIC Icaria Festival

ECOLOGÍA POLÍTICA
Quaderns de debat internacional

22 años
2001 - 2023

EcoHabitat revista en papel y en digital, que te ayuda buscar **soluciones** para crear un **hogar saludable** y respetuoso con el planeta.

último número en papel, primavera de 2023

#bioconstrucción #bioarquitectura #diseño regenerativo #permacultura #salud en el hábitat #biofilia #topofilia #ecomateriales #convivienda #futuro

Directorio de empresas y profesionales comprometidos con el planeta

Web de EcoHabitat, cada día nuevos artículos

Puedes suscribirte al boletín o a la revista en papel o digital

www.ecohabitat.org

ECOHABITAT
Bioconstrucció i bioarquitectura

OPCIONES necessita persones com tu per a continuar generant **contingut** i impulsar el **consum conscient!**

opcions.org/subscripcio-opcions/

No t'ho pensis més!

Inclou **3 quaderns** que t'enviem a casa: el darrer quadern que hem publicat i els dos de l'any en curs.

**SUBSCRIU-TE A
OPCIONES!**

OPCIONES
Consum Conscient

Fer-se gran *ja* té futur

Fes possible una altra vellesa,
inverteix en el 1er projecte d'habitatge cooperatiu sènior de Catalunya

Adquireix títols participatius des de 500€
amb una remuneració del 2,25% anual a 4 anys
o 2,5% a 6 anys

tornassol.coop

La plataforma per
finançar l'habitatge
cooperatiu

SOSTRE CÍVIC
Habitatge cooperatiu

DEFENSEM TOTS ELS TEUS DRETS

Descobreix els nostres abonaments

- Una única quota
- Consultes gratuïtes durant tot l'any
- Avantatges en el teu assessorament

Més informació:

www.cronda.coop/abonaments

O contracta'l amb descompte des de lazona.coop

 Col·lectiu Ronda
Persones · Drets · Justícia

COL·LECTIU RONDA
Cooperativa d'advocats i advocades

Com es veuria la història de l'art amb noms com els d'Alice Neel, Gluck o Suzanne Valadon?

Descobreix-ho al 7è número de la revista *Mangrana* sobre art i feminisme

mangrana.cat

Subscriu-t'hi ara i rep-la a casa a partir del 21 de juny. També a quioscos i llibreries!

MANGRANA ÉS CULTURA CONTEMPORÀNIA

MANGRANA
Cultura contemporània col·laborativa

**Roba amb valors. Roba feta aquí.
Descobreix aquestes marques a**

lazona.coop

Creadoness

Carlota Rodríguez

Dona Kolors

Ven y Cógelo

Cusart

Cent Agulles

Diambaar

Verd de Gris

Metzineres

Arcàdia

www.lazona.coop

LA ZONA
Moda ètica i sostenible

QUAN POSES DINERS A CRÍTIC, PASSEN COSES

WWW.ELCRITIC.CAT/SUBSCRIPCIONS

CRÍTIC

CRÍTIC

Periodisme d'investigació

LA DIRECTA ÉS MÉS

Nova revista,
ara cada mes

Subscriu-t'hi
directa.cat

#MesDirecta

LA DIRECTA

Periodisme per la transformació social

**PROVEM-HO
EN CATALÀ**

**MOLT
PER PARLAR.
MOLT
PER VIURE.**

moltperparlar.cat

 Generalitat
de Catalunya

Pel català, sempre endavant

APPEC

Editorial de revistes i mitjans digitals

A **La Zona** no només hi pots comprar productes d'alimentació, higiene, cosmètica, moda...

També hi pots contractar **serveis** amb criteris de **responsabilitat** i compromís!

Visita

lazona.coop

LA ZONA

Mercat digital i consum conscient

En aquest espai hi podries aparèixer tu.

Anuncia't a **OPCIONES**
publicitat@opcions.coop

